SVERIGES
VETERINÄRFÖRBUND
Box 12 709
112 94 STOCKHOLM

BESÖKSADRESS: **Kungsholms Hamnplan 7**

E-POST: *office@svf.se*
HEMSIDA: *www.svf.se*
TELEFONTID: Mån–tors 9.00–16.00,
Fre 9.00–15.00,
lunchstängt 11.30–13.00

KANSLI
TELEFON: 08-545 558 20
TELEFAX: 08-545 558 39

Ordförande
TORSTEN JAKOBSSON, *leg vet*
TELEFON: 08-545 558 22
MOBIL: 070-372 95 10
E-POST: *torsten.jakobsson@svf.se*

Kansli- och ekonomichef
PER CARLSSON, *pol mag*
TELEFON: 08-545 558 21
MOBIL: 070-567 12 35
E-POST: *per.carlsson@svf.se*

Förhandlingschef
ANDERS GRANELD, *jur kand*
TELEFON: 08-545 558 26
MOBIL: 070-625 64 44
E-POST: *anders.graneld@svf.se*

Ombudsman/förhandlare
JENNY FLORDAL, *fil mag*
TELEFON OCH
MOBIL: 08-545 558 25
E-POST: *jenny.flordal@svf.se*

Informationschef
JOHAN BECK-FRIIS, *leg vet*
TELEFON: 08-545 558 33
MOBIL: 070-717 73 25
E-POST: *johan.beck-friis@svf.se*

Generalsekreterare SVS
ELISABETH HERNBLAD TEVELL, *leg vet*
TELEFON: 08-545 558 31
MOBIL: 070-216 30 95
E-POST: *lisa.hernblad.tevell@svf.se*

Bitr generalsekreterare SVS
SIMONE HÄUSLER, *leg vet*
TELEFON: 08-545 558 24
MOBIL: 0730-928 113
E-POST: *simone.hausler@svf.se*

Redovisningsansvarig
LINDA WIKSTRÖM, *ekonom*
TELEFON: 08-545 558 23
E-POST: *linda.wikstrom@svf.se*

Sekreterare
MARIANNE LUNDQUIST, SVS
TELEFON: 08-545 558 27
E-POST: *marianne.lundquist@svf.se*

Administrativ assistent
KARIN MOSSBLAD HENRIKSSON, SVF
TELEFON: 08-545 558 28
E-POST: *karin.henriksson@svf.se*

Plusgiro: 83 80-8 Allmänna kassan
15 39 33-7 Understödsfonden

Bankgiro: 530-52 22 Allmänna kassan

SVENSK
VETERINÄRTIDNING
se sista sidan

Slarvig och farlig dom av tingsrätten

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT meddelade den 8 november förra året dom mot en renägare som inför slakt hade ”bedövat” en ren genom nackstick innan avblodning. Tingsrätten friade renägaren från brott mot djurskyddslagen.

Rätten konstaterar att renägaren har brutit mot Jordbruksverkets föreskrifter, som säger att bedövning av ren bara får utföras genom bultpistol eller kulvapen. Däremot accepterar tingsrätten renägarens uppgifter om att nackstick är en lika effektiv bedövningsmetod som bultpistol eller kulvapen, utan att ifrågasätta detta påstående eller kontrollera saken med kunniga experter. Rätten resonerar att det inte är visat i målet att bedövning genom nackstick medför ökat lidande för renen eller mindre säkerhet i förhållande till de godkända bedövningsmetoderna. Mot den bakgrunden anser tingsrätten att gärningen är att bedöma som ringa överträdelse mot föreskrifterna och därför inte ska straffbeläggas.

För säkerhets skull garderar sig rätten med att ”det måste krävas goda skäl för att kriminalisera en ursprungsbefolknings traditionella metoder för att utöva en traditionell näring”.

Om tingsrätten hade orkat besöka den nationella kontrollmyndigheten Jordbruksverkets hemsida hade man förhoppningsvis snabbt hittat verkets bedömning av frågan i dokumentet ”Renar ska inte utsättas för onödigt lidande” från december 2010. Där står bland annat:

”Att avliva en ren genom ett knivstick i nacken utan föregående bedövning innebär att den blir förlamad men har kvar medvetandet tills den dör av kvävning eftersom den inte kan andas. Detta är inte tillåtet och innebär ett oacceptabelt lidande.” Jordbruksverkets bedömning, grundad på vetenskaplig dokumentation, är alltså både tydlig och lättillgänglig.

Tingsrättens hantering av ärendet aktualiserar flera frågor. För det första tyder rättens prioritering av ”traditionella metoder” framför djurskydd på en skrämmande nonchalans för djurs lidande. Eller i bästa fall ett ointresse. Vilka andra ”traditionella metoder” anser rätten ska få motivera brott mot landets lagar?

För det andra medför rättens arbetssätt att man som medborgare förlorar förtroendet för tingsrätten som juridisk instans. Hur kan man som objektiv rättsföreträdare bara acceptera den anklagades faktapåståenden, utan de minsta egna efterforskningar?

För det tredje anar man en bagatellisering av brott mot Jordbruksverkets föreskrifter jämfört med om brottet hade varit reglerat i lagen. Visserligen skriver tingsrätten att straffsanktioneringen i djurskyddslagen även gäller den som bryter mot föreskrifter som utfärdats med stöd av lagen. Men bedömning av ringa överträdelse verkar vara generösare för en föreskrift än för en lagparagraf. Det är en direkt farlig rättslig utveckling när det gäller landets djurskydd.

Tyvärr har inte detta domslut överklagats, vilket verkar tyda på ointresse även från åklagarens sida. Annars skulle man vilja säga: gör om och gör rätt.

JOHAN BECK-FRIIS
informationschef, SVF

innehåll

ledare av J Beck-Friis

Slarvig och farlig dom av tingsrätten 3

reportage av S Fredriksson

Glastaket och frihetslängtan motiverar kvinnor att starta eget 6

vetenskap

Religiös slakt
Utvärdering av fysiologiska och djurskydds-mässiga aspekter av J Ramish 11

Hepatit E och risken för zoonotisk spridning av D Ghanemi 17

vetenskap – från fältet

Varning för värmeflaskor
När omtanke resulterar i förödelse av J Kovacs 21

vilken är din diagnos?

– EKG 24
– Svar 54

månadens epiztel 25

allmänt

Älvsborgssjukan hos älg – vad dog älgarna av? av M Stéen och E Broman 29

Gemensam strategi mot Campylobacter av A Wallén Norell och A-C Ring 36

Hästmunnen – komplex och välanvänd
Ylva Rubin vill sprida kunskap om hästars munhälsa av M Lindberg 38

Om du blir anmäld till ansvarsnämnden av F Ritter 41

Svenska veterinärinstrument donerade till Kambodja av JK Larsson 43

Information om veterinärförbundets gruppförsäkringar 2013 av P Carlsson 44

SVFs praktik- och ansvarsförsäkring av P Carlsson 46

Sveriges Veterinärförbund 2013 47

fackliga frågan

Hur mycket semester kan jag ta ut i sommar? av F Ritter 49

FVF informerar

Avtalsrörelsen 2013 – vad handlar den om? av L Nordfors 51

från styrelsen

Rapport från förbundsstyrelsen i december 2012 av JK Larsson 53

noterat

- Ingrid Eilertz ny veterinärchef och CVO 37
- Värmekamera minskar antibiotikabehov 43
- Förändrat veterinärintyg vid nödslakt 45
- Belöning till veterinär för framstående doktorsarbete 52
- Evidensia köper upp kvarvarande ATG-kliniker 54
- BSE-provtagning av friska nötkreatur upphör 54

in memoriam 55

kongresser & kurser 56

kåseri

Intermezzo i biltelefonens barndom av E Enfors 61

Er logistik- och inköpspartner av

NEW!

Läkemedel - Förbrukning - Utrustning

VETAP VETERINÄRENS APOTEK
Tel: 0771 - 21 55 00 vx

SweVet PIAB
Tel: 0416 - 258 25

VETGROSS
Tel: 0771 - 21 55 00 vx

Jenny Appelkvist vet varför kvinnliga veterinärer startar eget.

Glastaket och frihetslängtan

motiverar kvinnor att starta eget

Den "organisatoriska röran" var den största stötestenen när Jenny Appelkvist, doktorand vid Institutionen för ekonomisk och industriell utveckling, Linköpings Universitet, startade sin studie av kvinnors företagande inom veterinärprofessionen. Att sätta sig in i veterinärväsendets uppbyggnad och speciella karaktär var svårt men nödvändigt som grund för de intervjuer Jenny gjort med kvinnliga veterinärföretagare i Östergötland.

TEXT OCH FOTO:
SUZANNE FREDRIKSSON

VETERINÄRTIDNINGEN träffar Jenny på hennes arbetsplats på universitetet. Hon berättar om bakgrunden till att hon valde att studera just kvinnor i veterinärprofessionen.

– Jag var med på en programkonferens 2009 inom VINNOVA-projektet "Kvinnors företagande". Det var inte bara forskare som deltog utan även en del företagare var inbjudna för att berätta om sina verksamheter. Mycket handlade om vad som hänt i spåren av vårdsektorns privatisering, men på plats fanns även en kvinnlig djursjukhusägare. Hennes föredrag fångade genast mitt intresse, berättar Jenny.

– Visst har jag varit hos veterinären med min hund, men jag har inte funderat så mycket på hur veterinärväsendet är uppbyggt. Jag måste säga att det är en komplicerad organisation som det tagit tid att sätta sig in i och förstå, säger Jenny.

Jenny såg genast en utmaning i att byta vårdcentraler mot distriktsveterinärorganisationen och läkarna mot veterinärer. Saken var klar, fokus skulle ligga på veterinärsektorn och 2010 satte hon igång sitt forskningsprojekt. Ganska snart upptäckte Jenny att veterinärbranschen inte är lik någon annan bransch. Rörligheten mellan att vara anställd av staten, kapitalet eller att vara sin egen är påtaglig. Att hela djursjukvårdsbranschen genomgår en omfattande förändringsprocess gjorde ämnet än mer intressant.

– Jag började med att läsa på om branschen i stort och sedan kartlägga Östergötland. Till sist identifierade jag de kvinnliga företagarna här. För att vara med i studien skulle personen/personerna anges som ägare till företaget och vara aktiva där. Det blev elva personer varav tio är med i studien. Den elfte slutade under tiden studien pågick, berättar Jenny.

Att välja Östergötland var självklart praktiskt, men det var inte enbart av det skälet det blev hemlänet. Östergötland visade sig vara väl lämpat då det finns en varierad marknad för privata veterinärer med alla djurslag representerade. Det är varken speciellt glest eller tätt med djur och spridningen mellan lantbruksdjur, häst och sällskapsdjur (Jennys indelning i studien) är jämnt fördelad. Marknaden i regionen är också balanserad utan dominans varken av

VINNOVA är Sveriges innovationsmyndighet med uppgift är att främja hållbar tillväxt genom att förbättra förutsättningarna för innovation och att finansiera behovsmotiverad forskning. VINNOVA är en statlig myndighet under Näringsdepartementet.

distriktsveterinärorganisationen eller av privatpraktiker.

Under våren 2010 ägnade sig Jenny åt steg ett i forskningsprocessen, att läsa in sig på området med litteraturstudier, djupdykningar i offentliga utredningar och hämta in övrig information från organisationer och media. Hon gjorde också intervjuer med nyckelpersoner för att räta ut en del frågetecken kring distriktsveterinärorganisationen och länsveterinärernas arbete.

– Jag följde bland annat med en länsveterinär här i Östergötland på en karantänsinspektion. Det var väldigt intressant och jag kunde ställa frågor under resans gång, kommenterar Jenny.

Som steg två gjorde hon en kartläggning av samtliga veterinärföretag i länet, deras verksamhet, antal anställda, omsättning med mera.

Sedan var det dags för steg tre, intervjuerna med de tio kvinnliga veterinärföretagarna. Intervjuerna genomfördes fritt och fick ta mycket tid i anspråk. Samtalen handlade bland annat om frågeställningarna ”Hur beskriver du valet att bli veterinär och företagare” och ”Förutsättningarna för företagande inom professionen, samt vilka möjligheter och hinder som uppstår för företagandet”.

Alla tio verksamma kvinnliga företagare ville gärna vara med, men det var ofta svårt för Jenny att lyckas boka in en tid med dem. Intervjudelen i studien tog därför betydligt längre tid än planerat och kartläggningen som gjorts i steg två fick revideras under arbetets gång.

– Undersökningen har varit explorativ och intervjuerna har till stor del fått visa vägen i den fortsatta forskningen, säger Jenny.

De intervjuade kvinnorna skiljer sig åt gällande bakgrund, ålder och typ av verksamhet. Den yngsta är 39 år och den äldsta 63, två arbetar med alla djurslag, fyra med häst, tre med sällskapsdjur, en med sällskapsdjur och häst. Sex av tio har anställda och omsättningen 2011 har en rejäl spännvidd, från i runda tal 100 000 kronor till 5,5 miljoner. Fyra har delägare i sina företag, tre arbetar i tätort medan sex arbetar på landsbygden och en ambulerar.

EKONOM MED HUNDBAKGRUND

Jenny Appelkvist kommer från Motala där hon växte upp i en familj som alltid inräknat en springer spaniel.

– Pappa jagade och vi har alltid haft hundar hemma. Numera har jag och min man hund, en springer spaniel förstås, berättar Jenny.

Hon är inte den typiska ”djurtjejen” som ägnat all fritid åt att hänga i stallet till exempel.

– Min barndomskompis gjorde det, hon var hästintresserad, så jag vet vilket enormt engagemang som finns för alla sällskapsdjur, häst inräknat. Det fanns med i bakhuvudet när jag valde veterinärbranschen som forskningsområde, kommenterar Jenny.

Själv blev hon ekonom, trots att hon tyckte att siffror var avskräckande i början.

– Det var inte siffror som lockade mig in på ekonomiområdet. Att jag hamnade på den här avdelningen var mer en slump. Jag hade läst personal- och arbetsvetenskap när en lärare här förmedlade kontakten till en professor som sökte assistent. Det var 2008. Jag fick jobbet och ett år senare blev jag erbjuden att bli doktorand, berättar Jenny.

Kollegerna i hennes omgivning arbetar även de med olika forskningsprojekt som inbegriper genusperspektiv och företagande. Dock inte i veterinärbranschen. Där är Jenny unik.

– Alla var väldigt öppna och positiva när jag intervjuade dem. De ville gärna berätta och bjöd verkligen på sig själva trots att syftet med samtalen kanske inte var kristallklart då. Det var svårt att förklara exakt hur materialet skulle användas då studien har förändrats efterhand, förklarar Jenny.

Alla intervjuades enligt en guide som Jenny arbetat fram efter att ha gjort pilotintervjuer. Trots att hon hade denna guide som grund var det ett tufft jobb att ”på papper” bena ut samtalen till ett material som blev möjligt att analysera.

Genusperspektivet i kombination med teorierna om Push och Pull finns med i Jennys analyser. Push relateras till de negativa incitament som till exempel driver någon från en anställning till att starta eget företag. Det kan vara missnöje med arbetsgivaren eller för kvinnor det så kallade ”glastaket”, det osynliga hindret för karriär eller kompetensutveckling.

– Det finns områden inom veterinäryrket som på vissa arbetsplatser är manligt könskodade, kirurgi till exempel. Att inte få utvecklas inom ett område man är intresserad av kan bli en bidragande orsak till att man väljer att istället satsa på en egen klinik, kommenterar Jenny.

Pull-teorierna relateras till positiva faktorer som lockar till företagande. Det kan handla om att få större frihet eller hopp om att själv få skörda frukterna av sin ansträngning. För flera av de intervjuade kvinnorna är det dock Push-teorierna som varit avgörande i steget att starta eget företag.

Under två år har du satt veterinärvärlden under lupp, är det något som du reagerat extra mycket på?

– Ja, den kvotering som gjordes 2006 och 2007 för att få in fler män på veterinärlinjen. Det var intressant att läsa om ur flera synvinklar, säger Jenny som inte tänker avsluta sina studier av veterinärvärlden.

Två år och fil lic är bara halvvägs och nu gäller det för Jenny att med all nyvunnen kunskap utforma ett nytt forskningsprojekt.

Har du någon idé?

– Till en början ska jag försöka skriva några vetenskapliga artiklar. Ett tänkbart tema för ett fortsatt forskningsprojekt är ”känslornas ekonomi”, avslutar Jenny. ■

Jenny kommer inte att släppa veterinärbranschen. Nästa projekt kan tänkas bli ”känslornas ekonomi”.

JALAL RAMISH, leg veterinär, officiell veterinär*

Religiös slakt

Utvärdering av fysiologiska och djurskyddsmässiga aspekter

Vissa utövare av olika religioner anser att livsmedelsproducerande djur inte får ges bedövning vid slakt. Man anser att bedövning innan slakt orsakar skada och att köttet därför inte kan användas som livsmedel. Artikeln diskuterar de religiösa uppfattningarna inom främst islam och sammanfattar vetenskapliga studier som granskat fysiologiska och djurskyddsmässiga aspekter på slakt utan bedövning.

FIGUR 1. *Idag uppskattas den globala halalmarknaden till 150 miljarder US-dollar per år.*

BAKGRUND

Människans relation till djur, användning av djur till föda och behandling av djur i samband med slakt finns reglerat i flera av världens religioner. Nuvarande slaktmetoder kan definieras som antingen konventionella eller i enlighet med religiösa sedvänjor. Halal (för islam) och shechita (för judendomen) är de huvudsakliga religiösa tekniker som debatterats mycket. Både muslimska och judiska samfund har specificerat krav på hur slakten ska gå till (14).

Halal är en arabisk term som betyder ”det som är tillåtet för konsumtion av en muslim”. Det har sin grund i Koranen, där det bland annat står att kött från självdöda djur, svinkött och blod inte ska förtäras (3). En del forskare påpekar att rituell slakt enligt islamisk tro inte har någon grund i Koranen utan utförs enligt traditioner.

Produktion och konsumtion av halalkött har vuxit stadigt under de senaste 15 åren (Figur 1). I de flesta länder som kräver bedövning innan slakten finns det dispensmöjligheter för religiösa slaktmetoder. Denna dispens tillåts på grund av att rättigheter till religiösa traditioner har företräde framför djurens välfärd. Sverige, Norge, Island och Schweiz har dock en lagstiftning som alltid kräver bedövning före avblodning vid alla typer av slakt (6) (Faktaruta 1).

RELIGIÖS SLAKT UTAN BEDÖVNING

När djur slaktas konventionellt bedövas de vanligtvis först, vilket också är ett djurskyddskrav i många länder. Avsikten med bedövningen är att göra dem okänsliga för den följande avblodningen. Genom snittläggning i halsen töms djuret på blod vilket även leder till förlust av hjärnans funktion utan att djuret kan återfå medvetandet (16).

I många länder är det fortfarande vanligt att döda djuren genom att en religiös traditionell metod utan bedövning används (6). I EU finns ett rättsligt krav på att alla djur avsedda för konsumtion av kött ska göras medvetslösa omedelbart och förbli okänsliga för smärta tills en total förlust av hjärnans känslighet inträder på grund av avblodning.

Skäktningen (slakt utan bedövning) blev kontroversiell i Europa i slutet av 1800-talet till följd av dels en ökad medvetenhet om djurskyddsfrågor och kunskap om djurs förmåga att känna smärta, dels antisemitiska strömningar. ➤

FAKTARUTA 1

Krav på bedövning av slaktdjur i svensk lagstiftning

I djurskyddslagen (SFS 1988:534) finns följande texter angående slakt av djur:

13 § När djur förs till slakt och när de slaktas, skall de skonas från onödigt obehag och lidande.

14 § Husdjur skall vid slakten vara bedövat när blodet tappas av. Andra åtgärder vid slakten får inte vidtas innan djuret är dött. Första stycket första meningen gäller inte om ett djur till följd av sjukdom eller olycksfall måste slaktas genast. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket första meningen för fjäderfä och kaniner.

➤ I Sverige är slakt utan bedövning förbjuden sedan 1937. Idag är som nämnts skäktning förbjudet i flera länder med hänvisning till djurskyddet medan de i andra länder som USA, Storbritannien och Sydafrika är tillåtna och skyddas av lagstiftning om religionsfrihet (20).

BEDÖVNINGENS EFFEKT

Döden kan definieras som upphörandet av de vitala funktionerna hos ett djur. För att göra slakten så smärtfri som möjligt måste döden inträffa antingen omedelbart eller efter att djuret blivit medvetslöst. Bedövning innan avblodning utförs för konventionell slakt med syftet att hantera djuren under slakten och att förebygga smärta och lidande under snittning av halsen (15).

Bedövningens effekt gör det möjligt att blöda djuret utan att placera det i en fasthållningsanordning under längre tid. De primära bedövningsmetoderna som används under slaktprocessen involverar antingen elektriska eller mekaniska/slående tekniker samt bedövning med gas. Elektrisk bedövning är den vanligaste bedövningsmetoden för får (Figur 2) och fjäderfä i Sverige, medan den mekaniska bedövningen oftast används för nötkreatur (17) och gasbedövning är vanligast till grisar men även används till fjäderfä.

Elektrisk bedövning orsakar medvetslöshet genom att slå ut produktion och överföring av elektriska impulser i nervceller. Syftet är att störa hjärnans sammanhängande bearbetning av inkommande sensoriska signaler innan något obehag från den elektriska strömmen känns. Om bedövningsström behålls under en viss tid blir nervcellerna oförmögna att svara på några stimuli.

FIGUR 2. *Elektrisk bedövning av lamm. Bedövningen orsakar medvetslöshet genom att slå ut överföring av elektriska impulser i hjärnans nervceller.*

Irreversibel bedövning utförs vanligen med penetrerande bultpistol, men även gevär med fri projektil kan användas. Bultanordningen orsakar chockvågor av kinetisk energi som passerar genom hjärnan och som medför omedelbar medvetslöshet genom cerebral hjärnskakning. Medvetslösheten kvarstår tills djuret har dött av blodförlust.

När det gäller bruket av religiös slakt finns inom det muslimska samhället en debatt om ifall religionen tillåter bedövning före slakt – olika grupper har olika uppfattning i frågan. Det finns flera myter om effekterna av bedövningen. Dessa inkluderar tron att bedövning är smärtsamt, att djur lider och att blodförlusten blir otillräcklig. Dessutom finns det en oro över för tidig död hos djuret på grund av att hjärtat skulle stanna efter bedövningen.

TRE MUSLIMSKA SYNSÄTT

Det finns tre synsätt bland de muslimska trosutövarna. De som accepterar att villkoren är uppfyllda och att djurens välbefinnande skyddas genom att följa regler om bedövning (1), de som förkastar idén eftersom de anser att bedövning är mot de religiösa reglerna och att bedövningen har smärtsamma effekter (19), och andra som antingen inte är säkra eller vill ha försäkringar i båda fallen.

För de sistnämnda kan elektriska bedövningar accepteras under mycket stränga kontrollerade villkor, t ex att djuren inte får dö innan avblodningen och att ingreppet inte medför lidande för djuren. Det är alltså i dessa fall viktigt att den elektriska bedövningen inte i sig orsakar hjärtstillestånd hos djuret. I vissa muslimska kretsar har man tolkat bedövningen med bultpistol som att djuret är skadat och att köttet således inte kan användas som livsmedel (4, 14). Andra anser att eftersom mekanisk bedövning inte leder till hjärtstillestånd förrän djuret är avblodat kan även sådan

bedövning accepteras ur religiös synvinkel.

UTFÖRANDE AV HALALSLAKT

Slakthandlingen börjar med att Guds namn (Allah) uttalas, för att slaktaren ska få Guds tillstånd att utföra slakten på sitt ansvar (Faktaruta 2). Uttalandet av Guds namn vid slakttidpunkten tolkas som erkännande av att Gud är högre än alla ting och ett tack för tillgången på mat. Kniven måste vara extremt skarp och ska föras i en enda, obruten rörelse så djupt och snabbt som möjligt. Djurets ryggmärg måste dock vara intakt (9). Kniven bör vara placerad så att den skär från struphuvudet och längs återstoden av huvudet (Figur 3). Detta djupa, stora snitt genom de två karotisartärerna och de två jugularvenerna orsakar akut blodförlust och hypovolemisk chock (8).

Anhängare av religiösa slaktmetoder som förkastar bedövning anser att deras metod är den mest humana. De menar att snittet är snabbt, smärtfritt och därför kan vara effektivt och acceptabelt. Enligt dem är bedövningen inte förenlig med de muslimska föreskrifterna. Deras argument är att bedövningen ökar lidandet och dödar djuret innan avblodningen, att den orsakar kvarvarande blod i kroppen, en explosion av blodkärlen och, vid användning av bultpistol, spridning av hjärnsubstans i slaktkroppen. De anser att under halalslakt kommer det mesta av blodet att snabbt pumpas ut vilket leder till en hastig sänkning av blodtrycket. Således berövas hjärnan sin syrekälla och nästan omedelbar förlust av medvetande sker (3). Denna praxis för slakt kritiseras av djurskyddsföreträdare som en oacceptabel form av grymhet mot djur.

FAKTARUTA 2

Sammanställning av de viktigaste aspekterna av halalslakt

1. Djuret måste vara levande, friskt och utan skador när den slaktas.
2. Slakten måste utföras av en muslim. Det görs vanligen för hand med en vass kniv.
3. När varje djur skärs måste Tasmiyah (anropande av Allahs namn) utföras av slaktaren.
4. Allt strömmande blod bör tömmas ur djuret.
5· Djuret ska ha behandlats med medlidande och vänlighet.
7. Matstrupen, luftstrupen och halspulsådrorna skärs av utan att ryggmärgen skadas.
8. Ett djur får inte se ett annat djur dö.

DISKUSSION

Om man granskar den akademiska litteraturen kring religiös slakt framgår det att den medför framför allt tre problem från djurskyddssynpunkt. ➤

FIGUR 3. *Halssnittet blir oftast ett mycket omfattande, djupt snitt.*

FIGUR 3. *Ett sätt att förbereda den religiösa slakten är att hissa upp djuren i ett rörligt system. Bilden visar bedövade djur.*

➤ För det första måste djuret fixeras för att göra det möjligt att utföra skäktsnittet. För det andra orsakar själva snittet akut smärta hos djuret. Det tredje problemområdet är tiden medan avblodningen pågår efter snittet.

Fasthållning och konsekvenser

Förberedelsen av djur inför religiös slakt kan göras på många sätt med olika typer av utrustning. Några av de vanligaste sätten är att djuren hängs, hissas upp eller slaktas upprätt, vilket är det effektivaste sättet att slakta. Det kan göras antingen i ett statiskt system eller i någon typ av rörligt system (Figur 4) som leder djur till punkten för avblodning (13).

I flera europeiska länder och i USA används mycket stressande fixeringsmetoder vid religiös slakt. Fixeringen görs genom att djur spänns fast i en trumma som roteras så att djuret ligger upp och ner när skäktsnittet läggs (7). Nötkreatur kan även spännas fast i en dåligt utformad huvudhållare, där det kan krävas över 30 sekunder för att driva djuret in i huvudhållaren (7, 12). På andra slakterier fixeras djuren stående eller hålls fast och hissas upp i ett bakben vid fullt medvetande. Nötkreatur som hålls fastspända på detta sätt kämpar ofta mot och vokaliserar högljutt. Hos djur som hissas upp i ett ben ses utbredda hematom i benet och djuren uppvisar högre kortisolnivåer än boskap som slaktas konventionellt. Oavsett hur fixeringen görs innebär den en kraftig stress för djuret. Stressande och smärtsamma metoder för fasthållning kan också dölja djurets reaktioner vid halssnittet (12).

Smärtuppfattning för djuret

Vetenskapliga studier påpekar att djur som slaktas utan bedövning inte omedelbart blir medvetslösa. Hanteringen kan medföra stort lidande och panik för djur under fler minuter innan de förlorar medvetandet. Forskningen har också visat att bedövning före slakt minimerar glykogenutarmning hos nötkreatur. Muskelglykogenkoncentrationen vid slakttidpunkten är en av de viktigaste faktorerna som påverkar köttkvaliteten (21). Ett stressat djur ger sämre kött och därmed faller argumentet att köttkvaliteten är bättre om djuren slaktas enligt religiösa ritualer, utan bedövning.

Djuren kan vidare utsättas för smärta och onödigt lidande om halssnittets öppna, stora sårkanter kommer i kontakt med omgivningen eller varandra och på så sätt utlöser smärtimpulser (3, 12). Alla genomskurna vävnader: hud, muskler, luft– och matstrupe, halspulsådrorna, jugularvenerna, andra blodkärl, sensoriska och motoriska nerver och bindvävnad, innerveras av nociceptiva nervtrådar som utsätts för massiv stimulering efter snittet (11).

För att objektivt bedöma den tid det tar mellan snitt och inträdandet av medvetslöshet har man i ett flertal studier registrerat storhjärnbarkens elektrofysiologiskt mätbara aktivitet hos skäktade nötkreatur och får. När båda halspulsådrorna skärs av utan bedövning förlorar får medvetandet inom 2–14 sekunder. Kalvar och nötkreatur tar längre tid att bli medvetslösa. Tiden till förlust av medvetandet när en effektiv skärningsteknik används varierar från 17 till 85 sekunder (17). Vissa nötkreatur kan vara vid medvetande i upp till 385 sekunder (8).

När snitt utan bedövning utförs kan blod och våminnehåll aspireras i luftvägarna och orsaka allvarlig stress, stort lidande och kvävning. Djuren kan inte hosta för att avlägsna vätska och partiklar från andningsorganen, då vagusnerverna i halsen är skadade till följd av halssnittet (18). Däremot registrerar fortfarande receptorer i luftvägarna och lungorna främmande ämnen. Djuren reagerar ofta starkt genom rörelser som tolkas som försök att undvika kvävning. De blir panikslagna av känslan att inte kunna andas och upplevs bibehålla detta lidande så länge hjärnan fungerar (10).

Avblodningen efter snittet

Det är av största vikt att tömma så mycket blod som möjligt ur djurkroppen, för att tillgodose de religiösa kraven i halalslakt. Ett argument som används av de religiösa grupperna är att djur inte blir ordentligt avblodade om bedövning görs innan snittet läggs. Detta är ett av skälen till att djuren inte ska vara bedövade, då man tror att avblodningen blir sämre. Eftersom Koranen förbjuder konsumtion av blod är det viktigt för de muslimska grupperna att veta att djur avblodas ordentligt.

Detta argument håller dock inte. Tvärtom visar gjorda studier att effektiviteten vid avblodning är högre då djuren är bedövade med elektrisk bedövning än när de inte får någon bedövning (3). Det beror förmodligen på att elektriciteten kontraherar musklerna och blodkärlen drar ihop sig, vilket ökar blodflödet. En del av de vetenskapliga studierna har visat att effekten i avblodningen inte skiljer sig åt mellan djur som är bedövade med en bultpistol och djur som inte är bedövade (4).

För nötkreatur kan en möjlig förklaring till den ibland mycket långa tiden mellan snitt och att djuret förlorar medvetandet vara ocklusion av artärer. När karotisartärerna skärs av kan det orsaka en sammandragning och förträngning av dessa kärl, vanligen kallad ”karotisocklusion”. Ocklusioner fördröjer blodflödet från halspulsådern och upprätthåller blodtryck, vilket hindrar hjärnan från att förlora medvetandet. Kärlsammandragningen kan därför få effekten att tiden då ett djur kan uppleva svår smärta och stress ökar, om inte bedövning utförts först (2).

Ett visst blodflöde till hjärnan kan kortvarigt upprätthållas via en av halskotpelaren skyddad artär (arteria vertebralis). Hjärnan hos idisslare får också tillförsel av blod från ett vaskulärt nätverk som kallas ”rete mirabile”. Det tar emot grenar från arteria carotis communis och arteria vertebralis (5). En grupp forskare konstaterade att när halspulsåderocklusion inträffar, upprätthåller vertebralartären blodflödet till ca 30 procent av sin ursprungliga nivå i upp till tre minuter. Hos vissa djur ökade blodflödet betydligt efter halssnittet, vilket håller djuren vid medvetande och smärtkänsliga under längre tid (2).

Avblodning av nötkreatur vid vanlig slakt i Sverige görs genom bröststick. Kniven förs in i främre bröstaperaturen från den ventrala vinkeln (halsgropen) och riktas något snett uppåt mot ryggen. Härigenom skärs de stora kärlstammarna som utgår från hjärtat av utan att bröshålan öppnas (Figur 5). Hos nötkreatur tar det en viss tid för blodförlusten att nå

kritiska nivåer. En studie uppskattar att 50 procent av den totala blodvolymen förloras under blodtappningen och att 25 procent blöder ut efter 17 sekunder. Hos får går avblodningen mycket snabbare (4).

SLUTSATS

Den känsligaste situationen i människans samspel med djur kommer vid hantering av djuren inför och under slakt. Med tanke på betydelsen av religiös slakt för människor i två stora religioner, är det viktigt att göra vetenskapligt objektiva bedömningar av dessa metoder från djurskyddssynpunkt.

Alla lantbruksdjur har ett nervsystem som utvecklats för att skydda dem från skada. Ett djur vid medvetande när slakten genomförs utsätts för en störtflod av sensorisk information till hjärnan. Forskning visar att avblodning av djuret utan föregående bedövning påverkar ett stort antal smärtreceptorer. Det resulterar i avsevärd smärta och lidande under perioden innan blodförlusten gör djuret medvetslöst.

Däremot innebär ett fastställande av den exakta tidpunkten efter halssnittet där ickebedövade djur blir okänsliga för smärta fortfarande en stor metodologisk utmaning. Tiden det tar för ett djur att bli medvetslöst när de stora blodkärlen i halsen skärs av kan vara upp till 20 sekunder hos får och mer än två minuter hos boskap. När halsens blodkärl snittas för avblodning är ryggradens artärer oftast kvar intakta och fortsätter att leverera blod till hjärnan. På grund av detta fortsätter djuret att ha hjärnimpulser och att ha kapacitet för medvetna rörelser en viss tid efter ett halssnitt.

Den religiösa slakten utan bedövning är därför ett mycket plågsamt sätt för djur att dö på. Djuren förblöder vid fullt medvetande under en process som kan ta flera minuter, samtidigt som alla avskurna nerver signalerar smärta. En sådan behandling kan inte försvaras av religiösa eller andra skäl.

Den vanligaste formen av halalslakt i Sverige överensstämmer med den europeiska halalstandarden. Den enda skillnaden är att i Sverige används en reversibel bedövningsmetod medan en del av halalslakten utomlands utförs utan bedövning till djuren. Både vetenskapliga studier och praktiska erfarenheter visar att slakt utan bedövning är ett allvarligt djurskyddsproblem. Det är inte acceptabelt att, som idag sker på många håll i EU, rutinmässigt av effektivitetsskäl slakta djur utan bedövning, inte bara för religiös konsumtion utan även för standardmarknaden.

FIGUR 5. *Avblodning av nötkreatur vid konventionell slakt i Sverige sker genom bröststick, då de stora kärlstammarna som utgår från hjärtat skärs av.*

SUMMARY

Religious slaughter: evaluation of physiological and animal welfare aspects

In the article, the author gives some background information about the situation concerning slaughter without prior stunning in Europe and Sweden today. For some religious groups, stunning is considered an injury to the animal and the meat can therefore not be consumed.

A special focus is given to the implications on animals from a physiological point of view. Several scientific studies are described that indicate that animals experience both pain and extreme stress if they are bled without stunning. The meat quality in the carcasses is often also deteriorated in animals slaughtered without prior stunning.

Referenser

1. Al-Masri B. Animals in Islam. The Athena Trust, 1989.
2. Anil MH, McKinstry JL et al. Welfare of calves. Increase in vertebral artery blood flow following exsanguination by neck sticking and evaluation of chest sticking as an alternative slaughter method. Meat Science, 1995, 41, 2, 113–123.
3. Anil MH, Yesildere T et al. Comparison of religious slaughter of sheep with methods that include pre-slaughter stunning, and the lack of differences in exsanguinations. Anim Welfare, 2004, 13, 387–392.
4. Anil MH, Yesildere T, et al. Comparison of halal slaughter with captive bolt stunning and neck cutting in cattle: Exsanguination and quality parameters, Anim Welfare, 2006, 15, 325–330.
5. Baldwin BA & Bell FR. Blood flow in the carotid and vertebral arteries of the sheep and calf. J Physiol, 1963, 167, 448–462.
6. Berg C. Religiös slakt – en internationell utblick. Svensk VetTidn, 2005, 57, 11, 33–40.
7. Berg C & Jakobsson T. Bedövning efter snittläggning i samband med religiös slakt. Svensk VetTidn, 2007, 59, 16, 21–28.
8. Blackmore DK. Differences in behavior between sheep and cattle during slaughter. Res Vet Sci, 1984, 37, 223–226.
9. Eliasi JR, Dwyer JT. Kosher and halal: Religious observances affecting dietary Intakes. Journal of the American Dietetic Association, 2002, 10, 7, 911–913.

10. Gibson TJ, Johnson CB et al. Electroencephalographic responses of halothane anaesthetised calves to slaughter by ventral-neck incision without prior stunning. New Zealand Veterinary Journal, 2009a, 57, 77–83.
11. Gibson TJ, Johnson CB et al. Amelioration of electroencephalographic responses to slaughter by nonpenetrative captive-bolt stunning after ventral-neck incision in halothane anaesthetised calves. New Zealand Veterinary Journal, 2009b, 57, 96–101.
12. Grandin T. Animal welfare in slaughter plants. Annual Conference of American Assoc of Bovine Practictioners. Proceedings, 1996, 2226.
13. Grandin T. Livestock handling and transport. Cambridge MA, USA, CABI Publishing, 2000.
14. Grandin T & Regenstien JM. Religious slaughter and animal welfare: A discussion for meat scientists. Meat focus international. Oxford, UK, CABI Publishing, 1994, 115–123.
15. Gregory NG. Physiology of stress, distress, stunning and slaughter. In: Animal Welfare and Meat Science. Oxford, UK, CABI Publishing, 1998, 64–92.
16. Gregory NG & Shaw FD. Prevalence of ballooning of the severed carotid arteries at slaughter in cattle, calves and sheep. Meat Science, 2006, 74, 4, 655–657.
17. Gregory NG et al. Time to collapse following slaughter without stunning of cattle. Meat Science, 2010, 85, 66–69.
18. Gregory NG, von Wenzlawowicz M et al. Blood in the respiratory tract during slaughter with and without stunning in cattle. Meat Science, 2009, 82, 13–16.
19. Katme AM. An up to date assessment of the Muslim method of slaughter. Presentation, Symposium on Humane Slaughter and Euthanasia, London, 1986. www.azhar.jp/info/halal-eng/halal5.html läst den 31 januari 2013.
20. Wallop H. Religious slaughter: fact file. The Telegraph, 1 April 2011.
21. Önenç A & Kaya A. The effects of electrical stunning and percussive captive bolt stunning on meat quality of cattle processed by Turkish slaughter procedures. Meat Science, 2004, 66, 4, 809–815.

***JALAL RAMISH,** leg veterinär, officiell veterinär, Enhet för södra Skåne, Livsmedelsverket, Box 622, 751 26 Uppsala.

De vetenskapliga granskare som hjälper veterinärtidningen utgör kvalitetsstämpeln och grunden för trovärdigheten i tidningens granskade artiklar. Dessa referenter har flera delikata uppgifter att ansvara för. De ska garantera en miniminivå på artiklarnas vetenskapliga standard, de ska fungera som rådgivare åt redaktionen och de ska hjälpa författarna att förbättra sina verk.

Under 1994 införde tidningen ett granskningsförfarande för sina vetenskapliga artiklar. Sedan dess har hundratals manus passerat granskarnas kritiska ögon. Så gott som alla texter har i slutänden blivit bättre än när de lämnades in, även om det ibland inneburit mycket jobb för de inblandade. Gentemot författarna är granskarna anonyma, men deras arbete i det tysta innebär att skribenterna får konstruktiva förslag till förbättringar, vilket kommer läsarna till godo.

Granskarna hjälper SVT att garantera en kompetent och rättvis bedömning av skribenternas texter, bidrar till att gallra bort undermåliga artiklar och hjälper författarna att förbättra andra. Vi vet att referenter lägger ner många timmars arbete på varje artikel och att de är hårt belastade, också därför att samma specialisters kunskaper efterfrågas av andra. Referenterna utför dessutom granskningen på ideell basis, med huvudmotiveringen att främja kunskapsutvecklingen inom svensk veterinärmedicin.

Efter önskemål från några av granskarna att inte namnges ens i detta sammanhang, gör tidningen inte så längre. Redaktionen vill istället framföra ett kollektivt tack till alla de experter som lämnat så värdefulla synpunkter på de vetenskapliga artiklarna under 2012.

JOHAN BECK-FRIIS
chefredaktör

DONYA GHANEMI, veterinär med utländsk examen, TUVE-student*
Handledare: Marie-Louise Danielsson-Tham, professor i livsmedelshygien,
Restaurang- och hotellhögskolan, Örebro Universitet.

Hepatit E och risken för zoonotisk spridning

Hepatit E är en utbredd virussjukdom över hela världen och sprids framför allt via förorenat dricksvatten och livsmedel. Veterinärer som arbetar med grisar liksom yrkesverksamma inom svinnäringen har dock en högre antikroppsnivå än andra befolkningsgrupper. Artikeln ger en litteraturöversikt för att belysa hepatit E-infektionens roll som eventuell zoonos.

Foto: Suzanne Fredriksson

Figur 1. *Veterinärer som arbetar med grisar liksom yrkesverksamma inom svinnäringen förefaller ha en högre antikroppsnivå mot HEV än andra befolkningsgrupper.*

Hepatit är en allmän term som betyder inflammation i levern, oftast orsakad av en virusinfektion. Det finns sex huvudsakliga hepatitvirus, kallade typ A, B, C, D, E och G. Orsaker till hepatit kan bland annat vara gifter, vissa droger, autoimmunitet, vissa sjukdomar, hög alkoholkonsumtion samt bakterie- eller virusinfektioner. De vanligaste virala formerna är hepatit A, hepatit B, hepatit C och hepatit E. Hepatit A och E orsakas av enterovirus och spridningen är fekal-oral via kontaminerade livsmedel inklusive vatten (11, 17).

Hepatit E är en utbredd virussjukdom över hela världen och sprids framför allt via förorenat dricksvatten och andra livsmedel. Infektion med hepatit E-virus (HEV) är mycket utbredd i utvecklingsländer som t ex Indien. Men på senare år har den dykt upp även i industrialiserade länder som USA, Tyskland och Sverige (11). Det finns både endemiska och icke endemiska områden av infektionen.

Enligt Smittskyddsinstitutet anmäls 7–15 fall varje år i Sverige och oftast rör det sig om importfall (14). Mellan sju och nio procent av den svenska befolkningen har antikroppar mot hepatit E (13). Veterinärer som arbetar med grisar liksom yrkesverksamma inom svinnäringen förefaller ha en högre antikroppsnivå än andra befolkningsgrupper (Figur 1). Nivåerna för veterinärer är i genomsnitt 1,5 gånger högre än hos ”vanliga” människor (7, 8).

Med tanke på veterinärens roll i skyddet mot uppkomst och spridning av zoonoser samt den höga prevalensen av antikroppar mot HEV är det viktigt att ha kunskaper om HEV. Syftet med den här litteraturöversikten är att belysa HEVs roll som eventuell zoonos. Fokus i studien ligger på HEV som livsmedelsburet problem och smittoöverföring via livsmedel.

HEPATIT E VIRUS (HEV)

Hepatit E orsakas av hepatit E-viruset (HEV). HEV är ett icke-höljeförsett RNA-virus, 27–34 nm stort. Det liknar medlemmarna i familjen *Caliciviridae* men tillhör numera familjen *Hepeviridae* (12, 15) (Figur 2).

I dagsläget har fyra olika genotyper av viruset upptäckts. Varje genotyp har olika geografisk utbredning, och varje genotyp inkluderar olika stammar. Den kliniska bilden varierar beroende på vilken genotyp som är inblandad.

Genotyp 1 och 2 som orsakar epidemier har bara isolerats från människor och ger upphov till de allvarligaste sjukdomförloppen. Grisar kan infekteras av genotyp 3 och 4 av human-HEV, vilket innebär att grisar skulle kunna fungera som reservoarer. Humana HEV-stammar från Asien tillhör genotyp 1 medan genotyp 3 har visats vara inblandad i flera utbrott i Europa, Korea och USA. Här har konsumtion av otillräckligt upphettat kött varit huvudorsaken. Detta tyder på att sjukdomen skulle kunna vara en zoonos (10).

I Sverige är det vanligast att smittas av HEV vid utlandsvistelse, så kallade importfall. Asien och framför allt Indien samt Pakistan dominerar i statistiken. Cirka två tredjedelar av importfallen utgörs av genotyp 1 från endemiska länder (4). Genotyp 1 orsakar hög mortalitet hos gravida kvinnor och barn upp till två år (3, 16).

Genotyp 3 har detekterats hos djur, bland annat gris, vildsvin, hjort, kanin och råttor. Zoonotisk spridning är därför tänkbar. Infektion med typ 3 eller 4 uppvisar låg mortalitet (4, 19).

HEPATIT E HOS MÄNNISKA

Symtom

Symtomens alvarlighetsgrad varierar från asymtomatiska infektioner till dödliga symtom. Gravida kvinnor är den känsligaste gruppen (Figur 3). Sjukdomen betraktas dock som godartad. Infektionen är övergående och det är ovanligt att den blir kronisk. Hos transplanterade patienter, andra patienter med nedsatt immunförsvar och även hos immunokompetenta personer kan viruset orsaka kronisk form av hepatit. Typiska tecken och symtom på hepatit inkluderar ikterus med gulfärgning av ögonvitor och hy, feber, anorexi, illamående samt ömhet och svullnad över levern (hepatomegali). Sjukdomen kan variera i svårighetsgrad från subklinisk till fulminant (2, 6, 8). Inkubationstiden är oftast fyra till åtta veckor med i genomsnitt 40 dagar (2, 10).

Hepatit E orsakar akut sporadisk och epidemisk viral hepatit. Symtomatisk HEV-infektion är vanligast hos unga vuxna i åldrarna 15–40 år. Sådana människor kan fungera som reservoarer för viruset (19). Av de diagnostiserade HEV-fallen kräver 60–80 procent sjukhusvård (16).

Foto: Wikinut

Figur 3. *Gravida kvinnor är den känsligaste gruppen människor för infektion med HEV.*

Män drabbas oftare av HEV än kvinnor (10, 16), och äldre människor har högre halt av antikroppar mot HEV än yngre. Enligt en studie löper veterinärer som kommer i kontakt med grisar 1,5 gånger större risk att smittas av HEV än den övriga befolkningen (7).

HEV-RNA kan påvisas i serum inom tre veckor efter symtomdebut, men det är fortfarande oklart hur lång tid man har immunitet efter tillfrisknandet (3, 10). Hepatit E kan diagnostiseras med hjälp av ELISA, PCR och RT-PCR. Metoderna är tillämpbara för både djur och människor.

HEPATIT E HOS DJUR

HEV har påvisats hos tamgris, vildsvin, hjortar och apor, men däremot aldrig hos nötboskap. Inga specifika kliniska symtom har observerats hos gris, men lindrigt till måttligt förstorade lymfknutor har iakttagits i anslutning till tunntarm och lever. Man vet inte exakt var

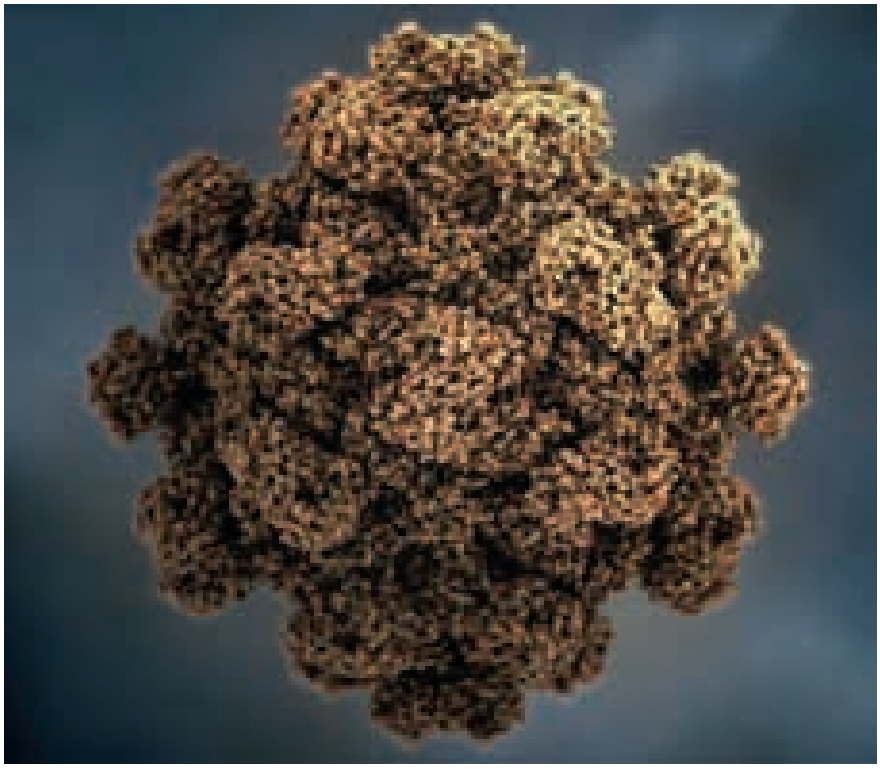

Illustration: University of Wisconsin, Madison, Virusworld.

Figur 2. *Hepatit E-viruset (HEV) är ett icke-höljeförsett RNA-virus, 27–34 nm stort.*

viruset förökar sig, men det är möjligt att det också sker i andra vävnader än levern (7). HEV har påvisats i galla, vilket kan betyda att virus replikerar sig i de leverceller som producerar galla (7, 10).

De flesta HEV-positiva grisar är två till fyra månader gamla. Vid sex till sju månaders ålder slutar grisar utsöndra virus via faeces, men virus kan fortfarande finnas kvar i levern (13).

I studier från USA påvisades i IgG anti-HEV hos drygt 80 procent av de undersökta grisarna som var tre månader eller äldre. Av detta drar författarna slutsatsen att grisar kan vara reservoar för human-HEV (7).

HEV-RNA kan detekteras i galla, lever, serum och faeces med hjälp av RT-PCR (2).

Foto: Sukhminder Dosanu, USAID.

Figur 4. *HEV är först och främst en vattenburen smitta i endemiska länder som t ex Indien.*

LIVSMEDELSBUREN SMITTA

HEV är först och främst en vattenburen smitta i endemiska länder som t ex Indien (Figur 4). Konsumtion av färsk sallad eller grönsaker som vattnats med förorenat vatten, förorenade isbitar eller dricksvatten samt andra livsmedel som smittats av förorenat vatten anses vara riskfaktorer (2). Andra livsmedelskällor för HEV är grislever, vildsvinskött och inälvor (16).

I USA upptäcktes med hjälp av RT-PCR att elva procent av de saluförda förpackningarna med grislever var HEV-positiva. För att smitta räcker det dock inte med förekomst av viralt RNA utan infektiösa viruspartiklar måste också finnas (10).

I två separata undersökningar som gjorts i Nederländerna respektive Tyskland isolerades HEV från förpackade, infekterade svinlevrar och injicerades sedan i levande svin (1, 2). Grisarna som fick höga doser av HEV utsöndrade viruset via faeces medan de grisar som fick virusdoser motsvarande mängderna i svinlevrarna i livsmedelsbutikerna inte utsöndrades virus via faeces. Det innebär att HEV i livsmedel kan orsaka sjukdom om virusdosen är hög (2, 10).

Studierna visar att HEV i livsmedel kan vara infektiöst. I flera fall har konsumtion av otillräckligt tillagat griskött påvisats som infektionskälla för HEV, exempelvis vid ett utbrott av sporadisk akut hepatit E i Japan (18). I några länder där HEV inte anses vara endemisk, som exempelvis Tyskland, ansågs konsumtion av rå eller dåligt tillagad biff, vildsvinskött och inälvor öka risken att smittas av HEV (16). Fransmän äter en traditionell sorts grisleverkorv som kallas Figatellu och ofta äts rå. Konsumtion av Figatellu har utpekats som en riskfaktor för att infekteras av HEV (3) (Figur 5). HEV-RNA kan detekteras i livsmedel med hjälp av RT-PCR (2).

Hepatit E klassas i Sverige enligt smittskyddslagen som allmänfarlig sjukdom, och inträffade fall ska anmälas till smittskyddsläkare och Smittskyddsinstitutet (13). Misstänkt inhemskt vatten- eller livsmedelsburen smitta ska omedelbart rapporteras till miljökontoret eller motsvarande i kommunen. Hepatit E är även en smittspårningspliktig sjukdom. Det är viktigt att skapa klarhet i hur smittvägarna vid hepatit E-infektion ser ut.

Smittvägar

De vanligaste smittvägarna är fekal-orala från förorenat dricksvatten, födoämnen som är kontaminerade med fekalier eller otillräckligt värmebehandlat kött från smittade djur. Kontaminerat vatten är en annan tänkbar källa för smittan, eftersom viruset överlever länge i vatten och har relativt hög motståndskraft mot klor (3, 5).

Person till person-smitta via nära kontakt är sällsynt. Troligtvis kan smitta ➤

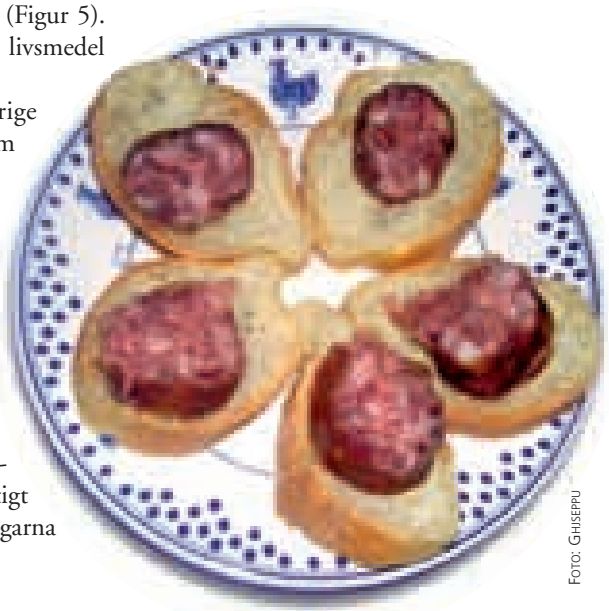

Foto: Ghiseppu

Figur 5. *Konsumtion av Figatellu (korvskivorna på bilden) har utpekats som en riskfaktor för att infekteras av HEV.*

➤ överföras via förorenade instrument, t ex när missbrukare delar sprutor. Även vid intim kroppskontakt finns risk för smittspridning (13).

Infektion via livsmedel där råvarorna härrör från grisar, t ex leverpastej, kan vara aktuell. Infektion via blodtransfusion har förekommit i Frankrike och England (9). Denna smittväg har inte ännu undersökts i Sverige, men en på 8 000 svenska bloddonationer har visats vara positiva för HEV-RNA (9).

BEHANDLING AV SMITTADE MÄNNISKOR

De flesta fall av hepatit E är självläkande och kräver ingen behandling. Immunsupprimerade patienter kräver dock särskild behandling, t ex behandling med ribavirin. Det finns idag ett licensbelagt, hepatit E rekombinantvaccin, HEV 239, men detta används bara i Kina (9).

FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER

Eftersom nästan alla HEV-infektioner sprids fekalt-oralt, är god personlig hygien, hög kvalitet på publika vattentäkter och korrekt hantering av sanitärt avfall bra barriärer. Sjukdomen kan inte förebyggas genom vaccination eller med gammaglobulin och därför rekommenderas noggrannhet med mat och dryck under utlandsresor, speciellt till endemiska områden såsom Asien. Man ska undvika att dricka okokt vatten, is av okänd kvalitet och att äta okokta skaldjur. Alla färska frukter och grönsaker ska skalas.

SUMMARY

Hepatitis E and the risk of zoonotic spread

Hepatitis E is a waterborne disease spread by contaminated drinking water or food. Infection with hepatitis E virus (HEV) is highly prevalent in developing countries like India and parts of Asia. In recent years there have also been sporadic cases in industrialized countries like USA, Germany and Sweden.

Hepatitis E in man usually shows mild symptoms such as nausea and jaundice. The disease can however in severe cases be fatal.

There are four different genotypes of the virus. Genotypes 1 and 2, which can cause epidemics, give the most serious clinical signs in man. Pigs have been shown to be carriers of genotypes 3 and 4 of human HEV, which means that pigs could also serve as reservoirs. Genotype 3 has been involved in several human outbreaks where the consumption of insufficiently heated meat in various forms was the main source of infection. This suggests that the disease could be a zoonosis.

There is a high prevalence of antibodies to hepatitis E in the Swedish population, between six to nine percent. Veterinarians who work with pigs and professionals in the swine industry seem to have a higher antibody level than the general public. Therefore, contact with pigs could be a potential way of infection. Elderly, pregnant women and transplant recipients are at risk to be more severely affected by hepatitis E than other people.

Referenser

1. Bouwknegt M, Lodder-Verschoor F, Van der Poel WHM et al. Hepatitis E Virus RNA in commercial porcine livers in the Netherlands. J Food Protect, 2007, 70, 2889–2895.
2. Bouwknegt M, Rutjes SA, Reusken CBEM et al. The course of hepatitis E virus infection in pigs after contact-infection and intravenous inoculation. BMC Veterinary Research, 2009, 5, 7, 27–49.
3. Colson P, Borentain P, Queyriaux B et al. Pig liver sausage as a source of hepatitis E virus transmission to humans. J Infect Dis, 2010, 202, 6, 825–834.
4. Halbur PG, Kasorndorkbou C, Gilbert C et al. Comparative pathogenesis of infectious of pigs with hepatitis E viruses recovered from a pig and a human. J Clin Microbiol, 2001, 39, 3, 918–923.
5. Khuroo MS. Study of an epidemic of non-A, non-B hepatitis. Possibility of another human hepatitis virus distinct from post-transfusion non-A, non-B type. Am J Med, 1980, 68, 6, 818–824.
6. Khuroo MS & Kamili S. Aetiology, clinical course and outcome of sporadic acute viral hepatitis in pregnancy. J Viral Hepat, 2003, 10, 61–69.
7. Meng XJ, Halbur PG, Shapiro MS et al. Genetic and experimental evidence for cross-species infection by swine hepatitis E virus. J Virol, 1998, 72, 12, 9714–9721.
8. Meng XJ, Wiseman B, Elvinger F et al. Prevalence of antibodies to hepatitis E virus in veterinarians working with swine and in normal blood donors in the United States and other countries. J Clin Microbiol, 2002, 40, 1, 117–122.
9. Norder H. Hepatit E. Behandlingsöversikter, Internetmedicin.se. www.internetmedicin.se/dyn_main.asp?page=4688, läst den 3 februari 2013.
10. Norder H, Sundqvist L, Magnusson L et al. Endemic hepatitis E in two Nordic countries. Eurosurveillance, 2009, 14, 19, 20–28.
11. Perez-Gracia MT & Mateos-Lindemann ML. Hepatitis E. Current perspectives. Med Clin (Barc), 2012, 139, 9, 404–411.
12. Reuter G, Fodor D, Forgach P, Katai A & Szucs G. Characterization and zoonotic potential of endemic hepatitis E virus (HEV) strains in humans and animals in Hungary. J Clin Virol, 2009, 44, 4, 277–281.
13. Smittskyddsinstitutet. Sjukdomsinformation om Hepatit E. www.smittskyddsinstitutet.se/sjukdomar/hepatit-e, läst den 3 februari 2013.
14. Smittskyddsinstitutet. Statistik för hepatit E. www.smittskyddsinstitutet.se/statistik/hepatit-e, läst den 3 februari 2013.
15. Tam AW, Smith MM, Guerra ME et al. Hepatitis E-virus (HEV) molecular-cloning and sequencing of the full-length viral genome. Virology, 1991, 185, 1, 120–131.
16. Wichmann O, Schimanski S, Koch J et al. Phylogenetic and case-control study on hepatitis E virus infection in Germany. J Infect Dis, 2008, 198, 12, 1732–1741.
17. World Health Organisation. Hepatitis E, Fact sheet N°280. WHO, 2012. www.who.int/mediacentre/factsheets/fs280/en, läst den 3 februari 2013.
18. Yazaki Y, Mizuo H, Takahashi M et al. Sporadic acute or fulminant hepatitis E in Hokkaido, Japan, may be food-borne, as suggested by the presence of hepatitis E virus in pig liver as food. J Gen Virol, 2003, 84, 2351–2357.
19. Zhang W, Yang SX, Ren LP et al. Hepatitis E virus infection in central China reveals no evidence of cross- species transmission between human and swine in this area. PloS ONE, 2009, 4, 12.

***DONYA GHANEMI,** veterinär med utländsk examen, TUVE-student, SLU, Skara, Hjulsta backar 19, 163 65 Spånga.

Skriv gärna insändare och debattinlägg till Svensk Veterinärtidning, men skriv inte för långt – max 6 000 tecken inkl blankslag.

JENNY KOVACS, leg veterinär, tf chefveterinär*

Varning för värmeflaskor

När omtanke resulterar i förödelse

Artikeln vill uppmärksamma djurhälsopersonal på hur illa det kan gå vid uppvärmning av immobila smådjurspatienter med värmeflaskor. Författarna vill också dela med sig av den erfarenhet de fick vad gäller vård av svårläkta sår som hamnar i ett tillstånd av kronisk granulationsvävnad.

från fältet

FIGUR 1. *Djursjukskötaren som var ansvarig för narkosen beslutade att ge patienten extra värme i form av vattenfyllda plastflaskor.*

FALLBESKRIVNING

En tolv år gammal bichon frisé-tik blev undersökt på Lunds Djursjukhus på grund av blodig urin. Det konstaterades att hunden hade flertalet stenar i urinblåsan. Det beslutades om operation vilket skedde dagen efter. Under operationen sjönk hundens rektaltemperatur trots att den låg på en elektrisk värmedyna. Djursjukskötaren som var ansvarig för narkosen beslutade att ge patienten extra värme i form av vattenfyllda plastflaskor (Figur 1). Dessa placerades intill hundkroppen på patientens båda sidor. Operationen gick som planerat och hunden låg bra i narkosen under hela förloppet. Det bestämdes med djurägare att hunden skulle stanna för vård till dagen efter.

Rodnad i huden utvecklades till nekros

Strax efter operationen lade personalen märke till att huden längs sidorna på hunden var röd och lite svullen. Hunden gick hem dagen efter men ett återbesök bokades till efterföljande dag för kontroll av hudrodnaderna. Det rekommenderades också fodertillskott med fettsyror för hudens återhämtning.

Efter fem dagar utvecklades hudrodnaderna på sidan av bröstkorg och buk till att omfatta 10x15 cm och 8x10 cm på vänster respektive höger sida. På ena sidan hade den bakre delen av ena såret börjat spricka upp och vätska sig. Patienten hade en rektaltemperatur på 39,0 grader och var dämpad. Blodprover togs och visade ett CRP på 30 mg/l (referensvärde 0–20 mg/l), lindrig trombocytos och vita blodkroppar i övre delen av referensintervallet.

Efter två veckor blev huden nekrotisk. På vänster sida hade det utvecklat sig till ett vätskande sår och det såg ut som om samma sak skulle ske på höger sida. Storleksmässigt var skadorna ungefär lika omfattande som vid fem dagar efter operation. Hunden lades in för daglig sårvård med tvätt och debridering vid behov samt smärtstillande medicin i form av NSAID. Såren behandlades dessutom med Biolight vid varje omläggningstillfälle. Det togs en bakteriell odling som visade sparsam växt av *Staphylococcus aureus* i riklig blandflora. Antibiotika sattes in enligt resistensbestämning.

Såren var som störst efter ca 20 dagar ➤

FIGUR 2. *Såren orsakade av varmvattenflaskorna var som störst efter ca 20 dagar.*

(Figur 2). Då mättes de till 20x7 cm och 10x10 cm på vänster respektive höger sida. Såren sågs till och lades om var till varannan dag under en veckas tid och behandlades fortsatt med Biolight. På en veckas tid minskade sedan såren successivt till 8x3,5 och 3,5x2,8 cm på respektive sida (Figur 3).

Läkningen gick därefter något långsammare och ungefär fem veckor postoperativt hade såren dragit ihop sig ca 1 cm på varje håll. Under hela läkningsförloppet hade hunden kraftig klåda, vilket gjorde att såren inte fick läka i fred. Efter knappt två månader hade såret på höger sida helt läkt av men på vänster sida sågs fortfarande ett hallonrött och fuktigt sår. Vävnaden liknade granulationsvävnad och luktade inte illa. Under de efterföljande två månaderna varierade såret i storlek från ca 6x3 cm ända ner till 5x4 mm (Figur 4). Det togs under denna period ytterligare bakterieodlingar och sattes in antibiotika enligt resistensbestämning. Samtliga bakterieodlingar visade lågresistenta stafylokocker.

Kronisk granulationsvävnad

Efter knappt sex månader hade såret läkt och var täckt med ett mycket tunt hudlager. Bandage behölls ovanpå såret för att hunden inte skulle kunna klia upp det igen. Trots detta hade såret fyra dagar senare öppnat sig igen, då det varit omöjligt att hålla hunden från att klia på det. Det mätte då 4x2 cm och en ny behandlingsomgång med täta bandagebyten och sårvård sattes in. Såret drog långsamt ihop sig men efter ytterligare två och en halv månad var det fortfarande inte läkt (Figur 5). Olika typer av sårvårdsmaterial användes under hela läkningsförloppet, däribland fuktgivande och anti-bakteriella sårgeler, syntetiskt epitelnät, produkter innehållande kollagen samt medicinsk honung.

Man misstänkte vid det här laget att det rörde sig om ett sår som hamnat i ett stadium av kronisk granulationsvävnad och beslutade att åtgärda detta kirurgiskt. Det hade då gått nio månader sedan skadan uppstod och sju månader sedan motsvarande sår på höger sida läkt.

Operationen innebar att den oläkta sårvävnaden skars bort och den friska huden runtomkring syddes ihop. Det krävdes ingen plastik men viss underminering av den omkringliggande huden för att minska drag i såret. Subkutan vävnad i sårområdet såg makroskopiskt oförändrad ut och huden var välvaskulariserad i sårkanterna. Operationen var komplikationsfri. Det nya operationssåret läkte normalt och stygnen togs i etapper efter två till tre veckor.

Epikris

De båda brännskadorna är idag helt läkta och har lämnat efter sig två mindre

FIGUR 3. *På en veckas tid efter den maximala utbredningen minskade såren successivt till 8x3,5 och 3,5x2,8 cm på respektive sida.*

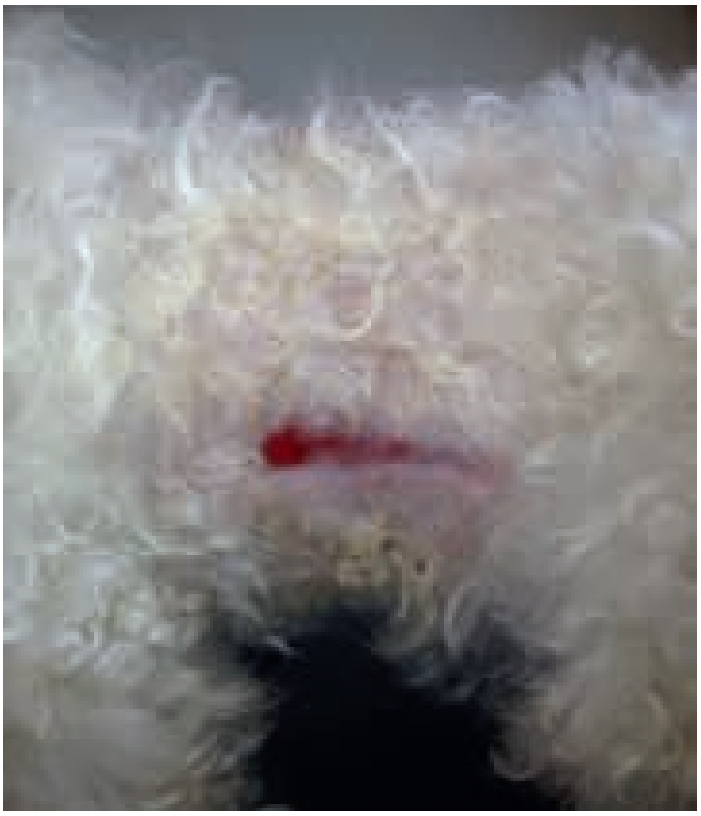

FIGUR 4. *Under två månader varierade det kvarvarande såret i storlek från ca 6x3 cm ända ner till 5x4 mm.*

FIGUR 5. *Nio månader efter det att skadan uppstod hade det kvarvarande såret fortfarande inte läkt.*

områden med ärrvävnad som inte fått full behåring. Trots att den pigga och glada bichon frisé-tiken fortsatte att vara just detta under hela behandlingstiden har detta missöde inneburit ett onödigt lidande för hunden. Det har dessutom krävt enorma mängder extraarbete i form av hämtning och lämning för djurägare, tid och material för sårvård samt ytterligare en operation. Allt detta på grund av en handling som i tanken var högst välmenande.

Vi har nu på Lunds Djursjukhus förbjudit användning av alla typer av värmeflaskor. Vi hoppas att denna artikel kan bidra till en varseblivning av riskerna med värmeflaskor vid behandling av patienter som av olika anledningar inte själva kan röra sig bort från dem.

***JENNY KOVACS,** leg veterinär, tf chefveterinär på Lunds Djursjukhus, Porfyrvägen 6, 224 78 Lund.

Vilken är din diagnos? – EKG

En sju år gammal dvärgschnauzer inkom till djursjukhuset på grund av krampanfall och vid uppföljande besök auskulterades en arytmi. Fallet är sammanställt och tolkat av veterinär Mia Nilsson, specialistkompetens i hundens och kattens sjukdomar, Regiondjursjukhuset Helsingborg.

Dvärgschnauzer, sju år, tik

Anamnes: Hunden inkom till djursjukhuset efter att ha haft epileptiforma krampanfall. Hunden var liten till växten och hade förhöjda gallsyror. Datortomografi (CT) av hjärna och buk gjordes utan patologiska fynd. Hunden behandlades med fenemal, denamarin och ursofalk. Vid återbesök en vecka senare hördes en arytmi. Hunden hade inte haft några fler anfall eller andra kliniska symtom sedan medicineringen påbörjats.

Status: Vid auskultation hördes en arytmi, vilken lät som en mycket uttalad sinusarytmi, men den hade ingen direkt korrelation till andningen. Ingen pulsdeficit kunde upptäckas. Blodkemiundersökning var utan anmärkning förutom kraftigt förhöjt gallsyrevärde, 118 µmol/l. Status i övrigt utan anmärkning.

EKG-undersökning: EKG togs före och 30 minuter efter atropininjektion. Se Figur 1 och 2.

SVAR SE SIDAN 54

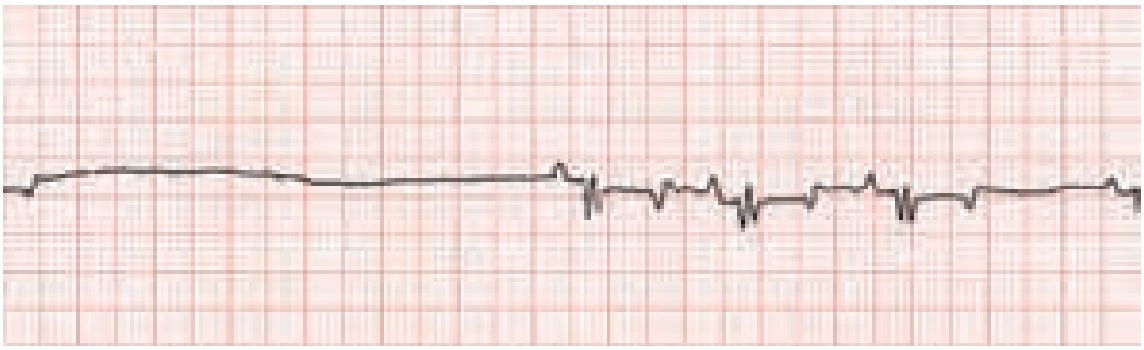

Figur 1. *EKG före atropininjektion. Avledning II, 1 cm = 1mV, pappershastighet 50 mm/s.*

Figur 2. *EKG efter atropininjektion, 0,02 mg/kg intramuskulärt. Avledning II, 1 cm =1 mV, pappershastighet 50 mm/s.*

månadens epiztel

SVA undersökte i början av året ett fall av misstänkt vesikulär stomatit hos häst. Vidare obducerades en hund köpt på Blocket med oklar bakgrund och förfalskat besiktningsintyg. Texten är sammanställd av Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA). Kontaktperson är Karl Ståhl, SVA.

MISSTANKE OM VESIKULÄR STOMATIT HOS HÄST

I början av året kontaktades SVA av en veterinär som undersökt en islandshäst som stod med feber (ca 40°) sedan en vecka. Hästen hade behandlats med febernedsättande preparat utan att kroppstemperaturen påverkats nämnvärt. Vid munhåleundersökning konstaterades att hästen hade blåsor och variga erosioner i tandkött, mjuka gommen, på och under tungan och på läpparna. Då detta är en klinisk bild som kan ses vid vesikulär stomatit och ingen annan sannolik förklaring till förändringarna fanns, provtogs hästen avseende denna sjukdom. Proverna var negativa avseende vesikulär stomatit.

Övriga hästar i stallet var symtomfria och inga hästar i stallet hade rest eller köpts in på flera månader. Misstankegraden bedömdes därför som mycket låg.

Vesikulär stomatit har aldrig påvisats i Europa men förekommer på den amerikanska kontinenten. Smittvägar för sjukdomen är inte helt klarlagda men förutom direkt smitta mellan djur sprids sjukdomen troligen också med insektsvektorer. Vesikulär stomatit drabbar förutom hästar också framför allt gris och nötkreatur. Hos dessa båda djurslag är sjukdomen en viktig differentialdiagnos till mul- och klövsjuka eftersom symtomen inte kan skiljas åt kliniskt. Mul- och klövsjuka ska därför misstänkas tills sjukdomen kunnat uteslutas genom provtagning eller på annat sätt.

Foto: Iowa State University

Häst i USA med vesikulär stomatit. Typiska symtom är blåsor och variga erosioner i tandkött, mjuka gommen, på och under tungan och på läpparna.

BLOCKET-HUND MED FÖRFALSKAT BESIKTNINGSINTYG

En djurägare med en nyinköpt hundvalp kontaktade ett djursjukhus i Mälardalen efter att

hon fattat misstankar om hundens ursprung. Besiktningsintyget som följde med vid köpet visade sig vara förfalskat. Jordbruksverket tog beslut om avlivning och rabiesundersökning, eftersom smuggling inte kunde uteslutas. Valpen uppvisade inga symtom som kunde tyda på rabies, men den hade varit i nära kontakt med familjens medlemmar.

Rabiesundersökningen utföll med negativt resultat. Hunden var köpt på ”Blocket” och levererad vid dörren.

Det är viktigt att veterinärkåren är vaksam och anmäler misstänkta smuggeldjur till Jordbruksverket, såsom denna veterinär gjort. Det är också viktigt att organisationer och myndigheter genom olika kanaler informerar blivande djurägare om hur man köper djur på ett säkert sätt.

Mer information om fallet finns på www.sva.se. ■

■ ■ Telefonnumret till SVAs epizootologjour är 018-67 40 01.

■ ■ Detta nummer kan enbart användas då SVAs växel är stängd, dvs utanför ordinarie arbetstid. Epizootijouren ger råd och hjälp till veterinärer vid misstanke om epizootisjukdom. Provsvar eller allmänna råd kan inte ges på detta nummer.

Kollegiala nätverket

När du inte vet vem du ska prata med

Erik Kjellgren, Arboga
Tel: 0589–169 78, 192 80
E-post: kjellgren.erik@gmail.com

Eva von Celsing, Eskilstuna
Tel: 016–292 93, 291 03
E-post: hvarsta.vet@telia.com

Ilmars Dreimanis, Laholm
Tel: 0430–600 72, 0730–60 10 08
E-post: imsestina@hotmail.com

Florin Gurban-Marcu, Höör
Tel: 0413–219 00, 073–349 79 98
E-post: florin.gurban@telia.com

Som veterinär kan du enkelt och snabbt få stöd av en medmänniska som samtidigt är väl förtrogen med veterinärens vardag. Anledningen till att ta kontakt kan till exempel vara ohälsa, stress, privata problem och kriser, alkohol- eller missbruksproblematik, utbrändhet, mobbning, hot eller anmälan till Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård. Medlemmarna i kollegiala nätverket lyssnar och ger stöd efter bästa förmåga.

Kollegiala nätverket är ett självständigt nätverk bestående av veterinärer som på ideell grund står till förfogande för kolleger som behöver en samtalspartner. Sveriges Veterinärförbund har initierat verksamheten och stödjer nätverket med återkommande utbildning, men du behöver inte vara medlem för att ta kontakt.

De veterinärer som valt att vara samtalspartner är listade här bredvid. Denna gång presenterar vi Florin Gurban-Marcu lite närmare. Du väljer vem du vill vända dig till. Naturligtvis garanteras du sekretess och kan också välja att vara anonym.

Presentation av Florin Gurban-Marcu

Florin kom till Sverige 1989 från Rumänien och blev klar med sin TUVE-utbildning 2002. Han arbetade åtta år som ”privatdistriktare” i Högby och driver sedan 2011 privat smådjursklinik i Höör tillsammans med sin son.

ledigkungör följande stipendier ur

STIPENDIEFONDER

vid Fakulteten för veterinärmedicin och hudjursvetenskap

Gymn dir Stina Johanssons i Fränsta fond för veterinärmedicinsk forskning, årets stipendiebelopp ej klart (2012 var utdelningsbart belopp 27.113 kr).

”Utdelas i form av bidrag till forskare som arbetar med klinisk veterinärmedicinsk forskning i Sverige eller vid utländsk vetenskaplig institution eller som resestipendium till kliniskt verksam veterinär. Företräde till forskningsbidrag för klinisk forskning har examinerad veterinär, som nyligen påbörjat forskarutbildning inom kliniskt ämne. Företräde till resestipendium har examinerad veterinär verksam vid klinisk institution i Uppsala. *Bidrag ges inte till forskning som innefattar djurförsök.* Sökande som vill förlägga forskningsverksamhet till utländsk institution skall vara svensk medborgare.”

Fullständig projektbeskrivning skall bifogas ansökan.

Gunnar Philipssons stipendiefond, årets stipendiebelopp ej klart (2012 var utdelningsbart belopp 18.674 kr).

”Utdelas till understödjande av vetenskaplig forskning i första rummet till studier av hästens, men jämväl till studier av fårets sjukdomar. Understöd skola i första hand utdelas till lärare vid veterinärhögskolan och eljest till svensk veterinär som av kollegienämnden anses därtill kvalificerad.”

Fullständig projektbeskrivning skall bifogas ansökan.

Stiftelsen ”Till min mors minne, Amanda Personnes fond”, årets stipendiebelopp ej klart (2012 var utdelningsbart belopp 67.334 kr).

Utdelas i form av bidrag till forskning kring behandling och vård av sjuka hundar.

Fullständig projektbeskrivning skall bifogas ansökan.

August Carlssons stipendium, årets stipendiebelopp ej klart (2012 var utdelningsbart belopp 70.207 kr).

”Bidrag skall tilldelas skötsam veterinärstuderande med goda vitsord i sina studier vid veterinärhögskolan, med företräde för den, som ådagalagt särskilt intresse och kunnighet i fråga om hästens vård och behandling.”

Veterinärmedicinska fakultetens stipendiesamfond, årets stipendiebelopp ej klart (2012 var utdelningsbart belopp 75.161 kr).

Samfonden har bildats genom sammanläggning av följande enskilda fonder efter medgivande av Kammarkollegiet 1992-10-01: Anderssons, Gustafssons, Heimanns, Modigs, Palms, Schmidts, Tinnerstedts, Vennerholms och Östergötlands veterinärkassors. Utdelning sker i form av stipendier inkl resestipendier till en eller flera veterinärstuderande. I tillämpliga delar skall hänsyn tas till föreskrifterna i urkunderna för de i stipendiesamfonden ingående donationerna. Stipendier bör i första hand tilldelas studerande som passerat utbildningens icke kliniska del.

Regementsveterinär och fru Carl Ahlgrens stipendiefond, årets stipendiebelopp ej klart (2012 var utdelningsbart belopp 35.983 kr).

”Stipendiet tilldelas skötsam studerande, som tillhör någon av 2:a-4:e årskurserna samt i sina studier vid veterinärhögskolan ådagalagt mycket god studiebegåvning och förvärvat goda vitsord.”

Stiftelsen Elsa Paulssons minnesfond, årets stipendiebelopp ej klart (2012 var utdelningsbart belopp 65.797 kr).

Dåvarande Veterinärmedicinska fakulteten, SLU, erhöll under hösten 2000 en donation från herr Torbjörn Paulsson, Sollentuna. Fakultetsnämnden beslutade, i enlighet med donators önskan, att stiftelsens ändamål är att tillgängliga medel ska användas till stipendier för studerande inom veterinärprogrammet för genomförande av examensarbete. Stipendiet får innehas under högst ett år.

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap utlyser härmed stipendium att utdelas till en eller flera veterinärstuderande för täckande av kostnader (analyser, resor etc) i samband med genomförande av examensarbete. Till ansökan ska bifogas studieplan för examensarbetet, projektbeskrivning samt vad sökta medel ska användas till (kostnadskalkyl med detaljerade uppgifter om kostnader för t.ex. resor, uppehälle och analyser).

Gulli Strålfeldts fond, stipendiebelopp 175 000 kr.

Stipendiet tilldelas veterinärstuderande, som bidrag till genomförande av examensarbete, t.ex. för att bekosta resor, analyser och laborationsmaterial.

Till ansökan ska bifogas studieplan för examensarbetet, projektbeskrivning samt vad sökta medel ska användas till (kostnadskalkyl med detaljerade uppgifter om kostnader för t.ex. resor, uppehälle och analyser).

OBS! Vid bedömning av ansökan till Elsa Paulssons minnesfond och Gulli Strålfeldts fond läggs stor vikt vid att ansökan är korrekt formulerad och fullständig avseende upprättade kostnadsplaner för finansiering av examensarbeten.

Ansökan på särskild blankett ska ha inkommit till:
Registrator, SLU, Box 7070, 750 07 Uppsala senast onsdagen den 3 april 2013.
Expeditionstid: måndag–fredag 09.00–11.00, 13.00–15.00

Ansökan insändes i ett original och fyra kopior (sorterade och häftade). Blanketter kan hämtas på VH-fakultetens hemsida www.slu.se/vh/stipendier.

Den sökande är själv skyldig att förse sin ansökan med sådana uppgifter som behövs för bedömning av ansökan. OBS! Till stipendier som fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap utlyser behöver den sökande inte bifoga något utdrag ur studiedokumentationsregistret (LADOK).

Älvsborgssjukan hos älg – vad dog älgarna av?

MARGARETA STÉEN, leg veterinär, VMD, docent i vilda djurs sjukdomar och
EMIL BROMAN, Fil dr i tillämpad miljövetenskap*

Under mitten av 1980- och början av 1990-talet kom rapporter om ett stort antal döda och/eller sjuka älgar i Sverige. Bland dessa urskiljdes ett nytt syndrom som kallades älvsborgssjukan eller Moose Wasting Syndrome. Eftersom liknande rapporter om döda älgar börjar återkomma idag, sammanfattar författarna de teorier som förts fram om orsaken till syndromet.

Jakt- såväl som dagspress rapporterar åter om döda älgar, med symtom påminnande om dem vi såg för 15–25 år sedan. I älgstammen registrerades under mitten av 1980- och början av 1990-talet ett stort antal döda och/eller sjuka älgar. Bland dessa urskiljdes ett nytt syndrom som kallades älvsborgssjukan eller Moose Wasting Syndrome (MWS). Uppfattningarna om bakomliggande orsaker var flera och oron för konsekvenserna stora. Idag vet vi att MWS negativa effekt på älgstammens storlek och sammansättning inte var avgörande, dock saknar vi fortfarande ett bra svar på varför älgar drabbades. Forskare framlade flera hypoteser, där vissa framstår som mer troliga än andra. Vi skulle därför vilja återge för Sveriges veterinärer en review-artikel som publicerats internationellt i AMBIO 2002 (1) av författarna till denna artikel samt av Kjell Wallin och Göran Cederlund. Artikeln tog upp de olika sjukdomshypoteserna och diskuterade deras tillförlitlighet. Diskussionen kommer att återges här. För fullständig tillgång till referenslista rekommenderas läsning av artikeln i AMBIO (1).

DEN VÄRDEFULLA ÄLGEN

Älgen är ett högvilt och älgjakten representerade enligt Jägareförbundet det samlade värdet av 3,1 miljarder kronor 2005/2006 och 2,4 miljarder kr 1986/1987. Då det under 1980–1990 hittades ➤

FIGUR 1. *En okänd sjukdomsbild sågs bland älgarna. De uppvisade bland annat sidliga alopecier (Figur 1) men även omfattande håravlossning (Figur 2).*

FIGUR 2. *Omfattande håravlossning hos en älg med MWS.*

FIGUR 3. *Ett annat symtom som de drabbade älgarna uppvisade var tandlossning.*

➤ många sjuka, döda älgar inom begränsade områden, såväl som över landet, reagerade därför jägare och allmänhet och talade om ”massdöd”. Bilden av en katastrof uppstod. En okänd sjukdomsbild sågs bland älgarna. Älgarna uppvisade sår i munhåla, i klövrand och mellan klövar, sidliga alopecier, katarakter, utmärgling, svaghet, nedsatt orienteringsförmåga, oräddhet, cirklande gång och diarré (Figur 1–3). Obduktioner visade förändringar i CNS, lesioner i digestionskanalen och atrofierade lymforgan. Då flera döda eller sjuka djur var älgkor ökade farhågorna för att stammen drastiskt kunde påverkas. Döda och levande sjuka älgar från hela landet undersöktes, varav många från södra delen av Älvsborgs län, varvid syndromet kom att benämnas ”Älvsborgsjukan”. Internationellt benämndes syndromet efter symtombilden: erosive/ulcerative alimentary disease, wasting disease och bovine viral diarrhoea/mucosal disease-like syndrome samt det av oss satta och numer vedertagna namnet Moose Wasting Syndrome (MWS).

KVARSTÅR PROBLEMET?

Genom åren har hypoteserna om MWS genes varit flera och oron för konsekvenserna stora. Idag vet vi att rädslan för fenomenets kraftiga påverkan på stamstorlek och sammansättning var obefogad. Den inledande iakttagelsen att fler älgkor än tjurar drabbades visade sig inte heller stämma, det återspeglade snarare en stam med en hög andel äldre älgkor med hög dödsrisk. Antal döda, relativt stammens numerär (dödsrisken), visade sig inte heller vara högre i södra Älvsborg än i någon annan del av landet. Färre sjuka/döende älgar sågs under sena 1990- och början av 2000-talet, vilket delvis följdes av en sjunkande älgstam. Älgstammen i t ex södra Älvsborg mer än halverades, vilket kan ha inneburit att risken att dö i MWS sjönk.

Även om farhågorna om MWS påverkan på stammen inte besannades, kvarstår dock frågan: vad var det som gjorde att vissa, framför allt äldre, individer insjuknade och/eller dog i MWS? Återigen rapporteras om sjuka och döda älgar i södra Sverige.

Älgforskare vid SLU studerar nu hur älgar och rådjur samverkar med foderresursen i södra Sverige. De vill veta, genom gps-försedda älgar, hur djuren reagerar i en miljö med gott om foder efter stormarna Gudrun och Per. Vi menar att med mer bete kan älgstammen åter komma att öka och då även fynd av döda, sjuka älgar. Vi vill därför delge läsaren de fynd och resultat vi fick under 1990–2000-talet, peka på de vetenskapliga svårigheter som kan uppstå och förmedla kunskaper som kan ligga till grund för eventuella kommande forskningsinsatser.

GRUNDLÄGGANDE SVÅRIGHETER

För oss var problemet att finna ursprunget till MWS, orsaken till de patologiska fynden. Exempelvis uppträdde i samband med MWS älgar med benskörhet, vilket hos andra forskare togs som intäkt på att MWS var kopplat till miljögifter. Detta bidrog bland annat till att försvåra uttolkningen av miljö- och/eller andra orsakssammanhang. Ytterligare problem visavi miljöfaktorer och sjukdom var vid den tiden en stark fokusering på södra Älvsborg. När vi undersökte demografin (när, var och vilka som dog) visade det sig att det till synes oproportionellt höga antalet sjuka älgar i södra Älvsborg troligen var missvisande, och vi kunde inte statistiskt visa att Älvsborgsälgarna riskerade att dö av MWS i större omfattning än älgar i andra län, som Örebro, Uppland, Dalarna, Jämt-

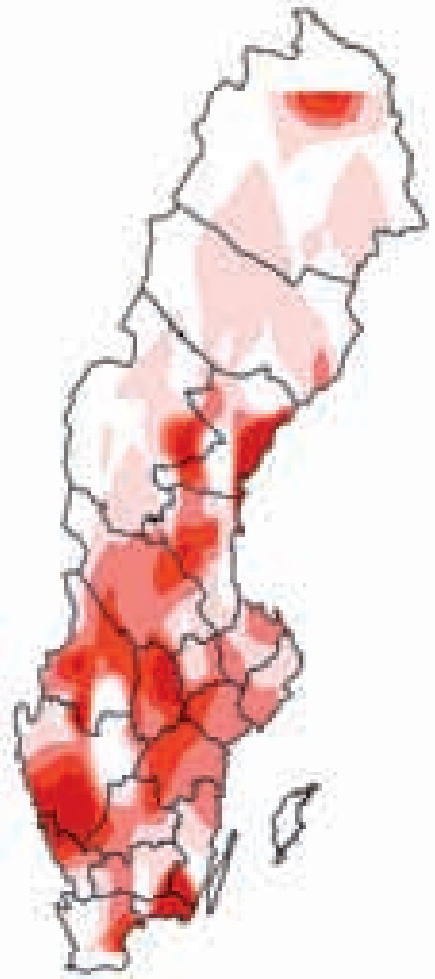

FIGUR 4. *Fördelning i landet av obducerade älgar (SVA 1985–1989) med MWS. Ju rödare färg desto fler MWS i förhållande till andra diagnoser.*

land och Västerbotten (Figur 4). Detta faktum och att MWS till en början i högre omfattning tycktes drabba älgkor inverkade också menligt på planering, genomförande av experiment och kritiska tester.

RESULTAT – DÖDLIGHET

I södra Älvsborg uppmätte vi, under mitten på 1990-talet, att den årliga risken att dö av icke traumatiska orsaker (sjukdom), inklusive MWS, var 3,5 procent hos älgkor och 3,0 procent hos tjurar. I fraktionen älgar obducerade på SVA 1985-1989 var förekomsten av MWS 21 procent för kor och sju procent för tjurar. Vi kunde inte se i våra studier att åldersfördelningen av älgar med MWS skiljde sig från åldersfördelningen av älgar med andra sjukdomar. Risken att dö av sjukdom ökade med älgarnas ålder och när vi jämförde åldersklasser parvis såg vi att tjurarna löpte högre risk att dö av sjukdom än korna (Figur 5). Dödligheten uppträdde under hela året och inga månatliga toppar i dödsrisk kunde ses, vilket vi kontrollerade genom att märka älgar och följa dem över tid. Vi kunde inte heller finna någon statistiskt säker skillnad mellan könen i månatlig risk att dö av sjukdom.

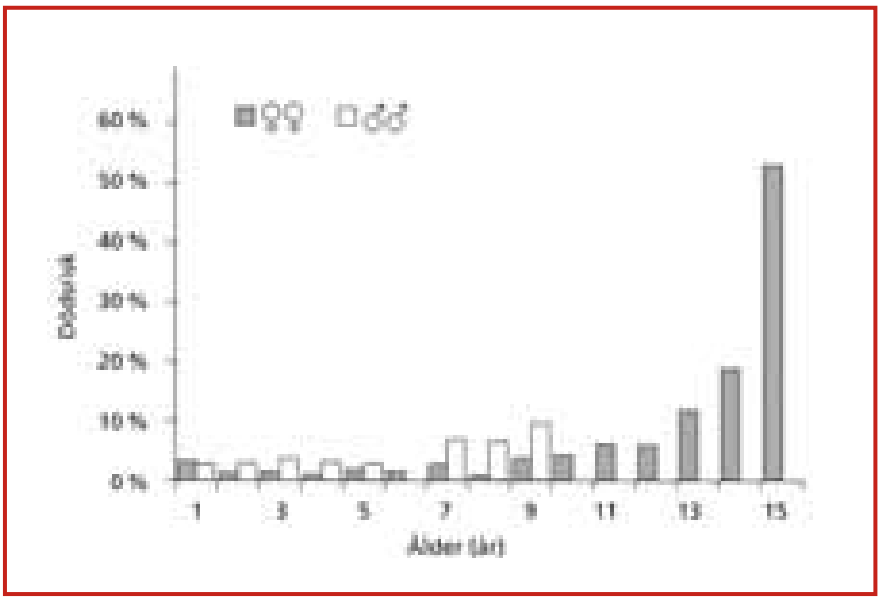

FIGUR 5. *Risk för älg att dö av sjukdom i södra Älvsborgs län (1991–1998) inklusive MWS (trauma utesluten), kor (grå staplar) och tjurar (vita staplar) i olika åldersklasser. Risken ökade med åldern och var högre för tjurar än för kor. Det jaktliga uttaget av tjurar är så högt att det inte går att skatta risken över tio års ålder.*

VAD VAR ORSAKEN?

Två huvudspår som tidigt lagts fram var att MWS endera orsakades av ”miljöstörning” eller av smittsamt agens. ”Miljöspåret” delades upp på förklaringar som miljögifter, kalkning av naturområden och brist på föda. ”Smittspåret” delades upp på agens som exo-/endovirus och andra patogener (prioner). Här följer hypoteserna och diskussion om vad som talar för respektive mot.

Flamskyddsmedel?

Örberg m fl lade fram hypotesen att polybromerade difenyletrar (PBDE) och dioxinliknande ämnen hade en toxisk effekt på älgen och orsakade eller var en av orsakerna till MWS. Då MWS uppträdde i Viskans avrinningsområde restes en allmän oro för att miljögifter och ekologiska konsekvenser därav möjligen var orsaken. Det fanns eller hade funnits textilindustrier i Viskans avrinningsområde i södra Älvsborg. I den textila processen kunde det frisättas och uppträda olika stadier av dessa substanser, vilket kunde medföra en ökad mängd PBDE och dioxinliknande ämnen i älgfoder. Det var då känt att det längs Viskan uppmätts höga halter av PBDE i fisk liksom höga halter av dioxinliknande ämnen hos älg. Då den toxiska effekten av PBDE inte var känd, men väl toxicitet för polybromerade bifenyler (PBB) och polyklorerade bifenyler (PCB), menade Örberg m fl att konsumtion av foder innehållande dessa substanser kunde leda till en hämmad kollagensyntes. De skulle även kunna ge osteoporos när nivåerna överskreds som älgen kunde ackumulera, utsöndra eller bryta ner. När man testade skelettet hos sjuka liksom hos friska älgar hade sjuka älgar lägre bentäthet.

Frågan vi ställde oss var: hur troligt var det att miljögifter orsakade MWS? Betydde höga PBB- och PCB-värden hos älgar att de utvecklade MWS? Och skulle då textilindustrier och den textila processen vara problemets ursprung? Vi undersökte älgars skelett med hjälp av fältobduktioner i området, vilka visade att benskörhet bara uppträdde hos tio procent av älgarna med MWS. Örberg m fl kunde inte heller fastställa statistiskt högre halter av dioxinliknande komponenter hos de sjuka älgarna med benskörhet jämfört med friska älgar. Vi menade att våra fältresultat och Örbergs statistik talade mot att miljögifter var förklaringen till MWS.

Molybdenos genom kalkning?

Frank m fl framförde hypotesen att MWS orsakades av molybdenos. De grundade detta på att kalkning av mark frigjorde molybden (Mo), medan koppar (Cu) bands starkare. Ph-höjningen medförde en obalans mellan Cu och Mo i fodret. Idisslare, får, get och nöt, är känsliga för koncentrationsförhållandet Cu/Mo (1) och vissa MWS–symtom, som utmärgling och diarré, är desamma som vid Cu-brist hos nöt och får. Jämsides med låga Cu-halter sågs också höga halter av zink (Zn) hos sjuka älgar. En ökning av Mo, relativ eller absolut, kunde därför inducera Cu-brist med störningar i Cu-metabolismen, nedsatt aktivitet av Cu-haltiga enzymer i hjärtmuskulatur och toxisk endokrinopati (störning i det endokrina systemet med hormonell obalans), inte sällan med letal utgång. Hypotesen framfördes efter det att låga Cu-värden uppmätts i lever hos ➤

➤ älgar skjutna under jakt före och efter upptäckten av MWS. En mätning av Cu-halten i älgfoder gav inte stöd för en primär brist, men däremot för en höjning av Mo-värdet. En parallell hypotes framfördes då att sekundär Cu-brist uttrycktes som molybdenos. Då sjuka älgar uppvisade en låg Cu-halt och beroende på val av kontrollgrupp även hög Mo-halt, talade det enligt Frank m fl för att molybdenos var problemet.

Frågan vi ställde oss var: hur troligt var det att kalkning indirekt orsakade MWS? Betydde låga Cu-halter hos älgar att de utvecklade MWS? Och skulle då kalkning vara problemets ursprung?

Hypotesen testas

Basvärden, som finns för tamdjur, existerar oftast inte för vilda djur. I brist på basvärden var det oklart vad som räknades som Cu-brist hos älg. Vi jämförde med Cu-värden för rådjur, där basvärden fanns, och såg att Cu-halterna hos älgarna kunde vara en brist. I samband med den insikten kunde vi dock konstatera att redan före MWS uppträdande fanns ”normalskjutna” älgar med låga Cu-värden i hela landet. Värden, enligt rådjurs basvärden, som t o m var under de nivåer som senare uppmättes hos sjuka älgar. När vi studerade veterinärmedicinsk litteratur visade det sig att Cu-brists inverkan på digestionskanalen endast rapporterats vid experimentella studier hos nöt och att unga individer generellt är känsligare för Cu-brist än äldre, med ”falling disease” som undantag. Den höga insjuknandeåldern som observerades av oss för MWS stämde inte med vedertaget faktum att det var unga djur som drabbades av Cu-brist.

Veterinärmedicinen gav också vid handen att djur med infektion och icke-infektiösa trauman har rubbningar i Cu-Zn-balansen. Vi studerade även kalkningens utbredning och dess underlag och det visade sig att kalkning av våtmarker och i mindre utsträckning skogsmark hade påbörjats långt innan MWS först observerades. Vi radiomärkte älgar som vi följde i södra Älvsborg, vilka insjuknade och dog i MWS, där det visade sig att de inte hade vistats mer i kalkade områden än övriga älgar.

En jämförelse av Cu-halten hos friska respektive sjuka älgar gav inte ett slutligt svar på om skillnaden orsakade eller orsakades av MWS. Det som stödde hypotesen att bristen på eller ökade halter av metaller var orsaken till MWS, var att många rapporter om sjuka älgar kom från sydvästra Sverige, ett område med omfattande kalkningsverksamhet. Det verkade då som om MWS och kalkning sammanföll i tid och rum, men enligt våra studier insjuknade älgar och dog i MWS också i områden som inte kalkats. Vi menade därför att kalkning, med molybdenos som följd, i vart fall inte ensamt kunde förklara MWS.

Utmärgling i samband med födobrist?

Rehbinder m fl lade fram hypotesen att minskad produktion av föda och/eller en stigande älg- och rådjurstäthet resulterade i födokonkurrens med ett minskat födointag hos älg och därav följande MWS (Figur 6). De menade också att växter med högt näringsvärde kunde förväntas betas i större utsträckning än de med lägre. Med stigande älg- och rådjurstätheter kunde man förvänta sig att tillgången på åtrådda växter minskade snabbare än för mindre åtråvärda. Då de tjänliga växterna hade betats av torde det, enligt Rehbinder m fl, leda till en ökad betning av plantor med lägre näringsinnehåll, med högre och fler matsmältningsinhiberande ämnen (platyphyllosider). De menade att ett reducerat födointag kvalitativt som kvantitativt

Foto: Joio

Figur 6. *En hypotes handlade om att minskad produktion av föda och/eller en stigande älg- och rådjurstäthet resulterade i födokonkurrens med därav följande MWS.*

med en ökad mängd av sekundära inhiberande substanser kunde orsaka svält och/eller förgiftning.

Frågan vi ställde oss var: hur troligt var det att valet av och tillgång på föda orsakade MWS? Betydde täta stammar av älg och rådjur och betesbrist att älgar utvecklade MWS. Och skulle reducerat födointag kvalitativt som kvantitativt och sekundära inhiberande substanser orsakande svält och/eller förgiftning vara problemets ursprung?

Hypotesen testas

Ett problem med att testa orsaken till MWS enligt födo- och konkurrenshypotesen var hur vi skulle mäta hälsa hos älgar. Detta dels på grund av den oklara definitionen av MWS, dels utifrån den statistiska risken att dö, som från början var liten med låg mätbar effekt.

Vi valde att fokusera på vävnadstillväxt och reproduktion som påverkas av nutritionsbrist, för att få en uppfattning om tillgång på föda och födans kvalitet. Dessa parametrar ansåg vi kunde ge oss ett tidigare utslag än att mäta den faktiska dödligheten i MWS. Vi testade fettkoncentrationen i musculus flexor capri ulnaris och studerade innehållet i rumen för att se om sjuka älgar hade en annan födosammansättning än andra. Fetthalten i muskeln visade sig vara lägre hos sjuka älgar jämfört med friska. Älgar i område med många sjuka visade även de lägre fettkoncentrationer jämfört med individer i andra undersökta områden. Områden med älgar med låga fetthalter visade sig också vara de som var kraftigast betade. Våra resultat visade en nedåtgående trend för kroppstillväxt (älgkalvars slaktvikt) under åren före och efter fynd av sjuka djur. Likaså var reproduktionen i områden med många döda älgar, i nationellt hänseende, låg. Födosammansättningen i rumen visade ingen skillnad mellan sjuka och friska älgar. När vi experimentellt sänkte (sköt av) stammen i södra Älvsborg ökade kroppstillväxten, könsmognaden tidigarelades och hornstorleken ökade hos unga djur.

Vi visste redan att en tät älgstam i förlängningen gav småväxta älgar med sämre reproduktiv förmåga. Vi kände också till att habitat med hög andel ungskogsbete minskat i södra Sverige och att den höga rådjurstätheten innebar en större födokonkurrens, orsaker som kunde spela roll i tillväxt och reproduktion. Vi visste även att effekter av födelseår (kohort) och moderns kvalitet inverkade på individens och stammens kvalitet. Välkänt för oss var också att djur med sämre uppväxt inte nådde sin genetiska tillväxtpotential vilket i sin tur påverkade avkomman. Det fanns skäl att tro att ett högt betestryck och täta hjortdjursstammar gav brist på föda och kunde vara en del av orsakssammanhanget. Men förutom detta menade vi att det också kunde finnas andra faktorer som för oss då var, och ännu är, okända och var viktiga i orsakssammanhanget.

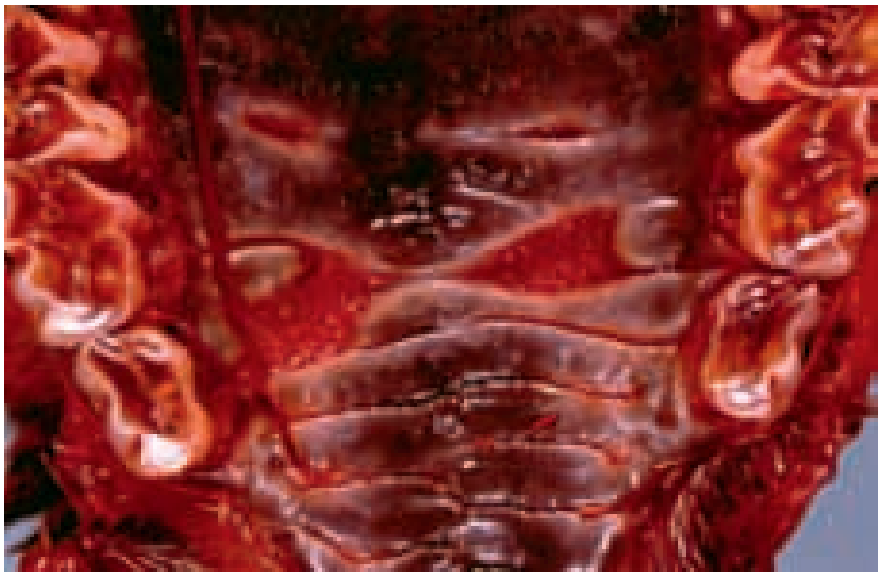

FIGUR 7. *Variationerna i de kliniska förändringarna liksom vissa typiska symtom som t ex utbredda blåsor och lesioner på slemhinnor talade för en viros.*

MWS i samband med värd kontra agens

Infektion kan definieras som en invasion av främmande agens (mikro-/makroparasiter, exo-/endogena virus, bakterier, svampar). Sjukdom kan också orsakas av prioner vars extracellulära form enbart innehåller protein. Risken att infekteras av diverse agens beror på faktorer som frekvens, utbredning, värdens känslighet, värdens kön, klimat, djurslag, smittagens, populationstäthet etc. Värddjurets förmåga till immunsvar (major histocompatibility complex, MHC) har stor betydelse och arter med låg MHC-polymorfism är extra känsliga för infektioner. Studier av Mikko m fl i anslutning till våra visade att såväl europeisk som amerikansk älg hade liten variation hos de gener som styr det immunologiska svaret.

Virus eller ickeviralt agens?

Vid älgobduktioner under 1980-talet sågs en makro- och mikrobild som starkt påminde om virussjukdomar hos nöt och vissa hjortdjur. Variationerna i de kliniska förändringarna liksom vissa typiska symtom som t ex utbredda blåsor och lesioner på slemhinnor talade för en viros (Figur 7). Vi trodde att överföring skedde mellan älgar över en mukös barriär, som vid parning. Smittöverföring skulle då, menade vi, förstärkas av demografiska förhållanden som älgstammens skeva könsfördelning med få handjur och fler hondjur. Ett infektiöst handjur fick då chansen att para sig med fler hondjur, vilket resulterade i en ökad risk för infekterade individer med sänkt immunförsvar och ökad risk att få en eller flera sjukdomar, uttryckt som MWS. Den endemiska karaktären i södra Älvsborg (som togs med stor reservation, då sjuka älgar förekom över hela landet) tillsammans med ett lågt uttryck i stammen och en långsam process på ➤

individnivå indikerade ett persistent och/eller latent virus, eller att MWS kunde vara en prionsjukdom.

Hypotesen som lades fram av oss till en början var att ett virus orsakade MWS och att ett exogent virus, pesti-, herpes- eller annat virus kunde ha överförts till älg från en okänd infektiös källa. Virusdiarréantikroppar hittades också hos en del i fält obducerade älgar med MWS. Morein m fl förslog att ett endogent retrovirusgenom skulle kunna vara inkorporerat som ett provirus i varje älgs DNA som, genom omgivnings- och/eller individuell stress, transkripterade och syntetiserade viruspartiklar som då sänkte älgens immunförsvar och uttryckte MWS.

Frågan vi ställde oss var: hur troligt var det att virus och/eller andra typer av agens orsakade MWS? Betydde de kliniska fynden och fynd av t ex virusdiarréantikroppar att älgar utvecklade MWS. Och skulle virus eller annat agens vara problemets ursprung?

Hypotesen testas

Vi började med att försökta isolera BVDV och spåra BVDV-genom med PCR. Vi försökte därefter isolera flavivirus, inkluderande pestivirus, och herpesvirus, mammalian reovirus typ 1 och 2, bovint herpesvirus typ 1 och 4 och suid herpesvirus typ 1. Försöken gav negativa resultat. Morein m fl ansåg under en tid att de isolerat ett nytt retrovirus, Alces Leucotropic Oncovirus (ALOV), från älgars lymfocyter. Detta visade sig senare endast vara indikationer på retro-virala proteiner. Organiserade virusstrukturer kunde inte påvisas och alla älgar bar troligen på sekvenser av ett endogent virus.

Bovin spongiform encefalopati (BSE) hos nöt och chronic wasting disease (CWD) hos hjortdjur i Nordamerika orsakas av prionsmitta. Chronic wasting disease är en smittsam prionsjukdom som drabbar hjortdjur i Nordamerika. Vi sökte tidigt efter prioner i hjärnan hos sjuka älgar, utan resultat.

Kunde hypotesen om ett ”virulent agens” testas på annat sätt? Vi genomförde ett överförings- och ett inokulationsförsök för att testa om MWS-sjuka mödrar kunde sprida MWS till sin avkomma eller om leukocyter kunde överföra sjukdomen. Vi stallade upp åtta kalvar undan sjuka mödrar för observation.

Författarteamet hade tidigare stallat upp och skött älgkalvar upp till fertil ålder och hade därför erfarenhet av och var vana vid att iaktta normalt beteende och hälsa hos älgkalvar. Vi kunde notera att sjuka mödrars kalvar under sin uppstallningsperiod fick återkommande diarréer, återkommande dålig aptit, viktminskning och samma lesioner (sår i

FLORSELECT vet
Florfenicol

HIPRA
Laboratorios Hipra, S.A.
Avda. la Selva, 135
17170 Amer (Girona)
Spain
Tel (34) 972 43 06 60
Fax (34) 972 43 06 61
hipra@hipra.com
www.hipra.com

NORDVACC
MARKNADSFÖRS AV
NORDVACC AB
BOX 112,
129 22 Hägersten
Tel:08-44946 50
Fax:08-449 46 56
E-mail:vet@nordvacc.se
Hemsida:www.nordvacc.se

FIGUR 8. *Författarna kunde notera att sjuka mödrars kalvar under sin uppstallningsperiod fick samma lesioner, bland annat sår i klövspalter, som sågs hos vuxna älgar med MWS.*

munhåla och klövar) som sågs hos vuxna älgar med MWS (Figur 8). Dessa resultat indikerade en plausibel överföring mellan ko och kalv.

Vi stallade upp ytterligare elva älgkalvar under ett och ett halvt år för inokulationsstudier. Kalvarna togs från orter där MWS inte rapporterats. Efter sex månader i karantän och diverse virustester inokulerades sex kalvar intravenöst med leukocyter från älgar med MWS. Dessa älgkalvar jämfördes med en kontrollgrupp på fem, isolerade från de övriga. I slutet av stallperioden visade den grupp som fått leukocyter från MWS-djur kliniska symtom som svag bakkropp, och patologiskt-anatomiskt multipla adherenser i brösthålan, förtjockade lunglober, en del med pus. Dessa symtom sågs inte hos kontrollgruppen, vilket indikerade att MWS kunde överföras mellan älgar.

Smittsam etiologi kunde inte bevisas

Inga virus- och priontester utföll med positivt resultat. Då sekvenser av retrovirala proteiner påvisades hos älgar med MWS såväl som hos friska ansåg vi att det motsade alla testade virus, retrovirus och prioner. Vi tyckte inte heller att vi kunde bevisa eller dra några långtgående och hållbara slutsatser om ett smittsamt agens utifrån våra överförings- och inokulationsstudier. Vår slutsats blev att det inte gick att fastställa en smittsam etiologi, men inte heller att utesluta att MWS orsakades av ett agens.

FORTSATTA STUDIER

Vi fortsätter idag med nya undersökningar av sparat älgmaterial. I en SLU-avhandling presenterad 2012 har en gen som kodar för prionproteinet hos skandinaviska hjortdjur beskrivits, där genen är väldigt lik den som kodar för prionproteinet hos nordamerikanska hjortdjur och som kan sammankopplas med risken att smittas av CWD. Hos älgarna hittade vi dessutom en helt unik variant i sekvensen som kodar för prionproteinet. Denna variant skulle eventuellt kunna kopplas till MWS (2). Hypotesens giltighet kommer att behöva testas.

SLUTSATS

Vi menar, när vi ser tillbaka, att få hypoteser kring orsakerna till MWS testades kritiskt av de forskare som framlade dem. De presenterade hypoteserna hade bara stöd i enstaka observationer, vilket kan förväntas då utfallen oftast var av post hoc-karaktär. Vår slutsats idag är därför att det är svårt att varken utesluta eller bekräfta någon av hypoteserna på basis av vad som är känt så här långt. Vår känsla är att fler än en faktor behövs för att uttrycka MWS. Vi menar att bara för att man inte hittat ett svar behöver det inte innebära att orsaken är av komplex natur. Nya och hittills okända interaktioner kan ha betydelse.

SUMMARY

A wasting syndrome in moose – what were moose dying from?

In the 1980s and 1990s, people in Sweden frequently responded to moose found dead or in poor physical condition. The number of moose submitted for investigation increased tenfold and hunters in the south of Sweden were especially concerned. A complex wasting syndrome, MWS, was described and initially a population catastrophe was expected. This scenario was later rejected.

Today, there is no definitive answer to the underlying cause(s) of the syndrome, but several plausible hypotheses. They can be divided into two groups: food-related and host-agents related. The food-related hypotheses were postulated to have any of the following ultimate causes: acidification/liming, browser density/food production or pollution. The host-agents hypotheses were of virus or prion related origin. Our view is that few of the hypotheses were critically tested. Most of the hypotheses were supported by some observation, which was to be expected because they were post hoc attempts to explain these very observations.

Referenser

1. Broman E, Wallin K, Stéen M & Cederlund G. A wasting syndrome in Swedish moose *(Alces alces)*: The background and current hypotheses. Ambio, 2002, 31, 409–416.
2. Wik L, Mikko S, Klingeborn M, Stéen M, Simonsson M & Linne T. Polymorphism and variants in the prion protein sequence of European moose *(Alces alces)*, rein-deer *(Rangifer tarandus)*, roe deer *(Capreolus capreolus)* and fallow deer *(Dama dama)* in Scandinavia. Prion, 2012, 6:3, 1–4.

***MARGARETA STÉEN,** leg veterinär, VMD, docent i vilda djurs sjukdomar, Nationellt centrum för djurvälfärd, Sveriges lantbruksuniversitet, 750 07 Uppsala, e-post: margareta.steen@slu.se.

EMIL BROMAN, Fil dr i tillämpad miljövetenskap, Svensk Naturförvaltning AB, Bergsslingan 14, 443 36 Lerum, e-post: emil.broman@naturforvaltning.se

Gemensam strategi mot Campylobacter

ANNICA WALLÉN NORELL, leg veterinär, veterinärinspektör och
ANN-CHRISTINE RING, leg veterinär, veterinärinspektör*

Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Smittskyddsinstitutet, Socialstyrelsen och SVA har tagit fram en gemensam femårig nationell strategi för att minska incidensen av inhemsk campylobacterinfektion hos människa. Strategin presenteras här övergripande.

Hantering av zoonotiska sjukdomar kräver en god samverkan mellan berörda myndigheter. Därför har Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Smittskyddsinstitutet, Socialstyrelsen och SVA tagit fram en gemensam femårig nationell strategi med syftet att minska incidensen av inhemsk campylobacterinfektion hos människa. Strategin innebär att myndigheterna är överens om inriktningen på arbetet mot denna zoonos och har identifierat de åtgärder som bedöms vara mest angelägna.

7 000 ANMÄLDA HUMANFALL PER ÅR

Campylobacterinfektion är den vanligast rapporterade bakteriella livsmedelsburna zoonosen hos människor i Sverige, liksom i många andra länder. Årligen rapporteras omkring 7 000 fall varav ca 3 000 är smittade i Sverige, men det finns ett stort mörkertal och det verkliga antalet fall tros vara ca tio gånger större. Sjukdomen innebär ett lidande för drabbade människor och orsakar stora kostnader för samhället. De vanligaste symtomen är diarré, kräkningar och buksmärtor av varierande allvarlighetsgrad. Komplikationer och följdsjukdomar som irritabel tarm (IBS), reaktiv artrit och Guillain-Barrés syndrom förekommer.

FÄRSK KYCKLING INTE ENDA SMITTKÄLLAN

Campylobacter är vanligt förekommande i tarmen hos flera djurslag, men djuren visar sällan några tecken på sjukdom. *C jejuni* är vanlig hos fåglar, medan *C coli* huvudsakligen påvisas hos grisar. Ca 90 procent av alla infektioner hos människa utgörs av *C jejuni*. Färska kycklingprodukter är en viktig smittkälla till människor, men det finns även många andra smittkällor, t ex förorenat vatten och opastöriserad mjölk. Förekomsten av *Campylobacter* i svenska slaktkycklingflockar har nästan halverats under en tioårsperiod genom ett omfattande biosäkerhetsarbete av branschen, men trots det har motsvarande minskning av den

Foto: Stock.XCHNG.

Färska kycklingprodukter är en viktig smittkälla för campylobacterinfektion till människor, men det finns även många andra spridningsvägar.

inhemska incidensen hos människa inte setts. Studier pågår för att ta reda på olika smittkällors betydelse för campylobacterinfektion hos människa.

STRATEGINS BESTÅNDSDELAR

De mest angelägna åtgärderna i strategin är att förbättra övervakningen av *Campylobacter* i kycklingproduktionen och uppmana branschen att frysa eller värmebehandla kycklingprodukter från producenter med återkommande hög prevalens *Campylobacter* i sina kycklingflockar. Alternativt kan annan metod som visats ha motsvarande reducerande effekt på *Campylobacter* användas.

Vidare planerar myndigheterna att utveckla strategier för informationsinsatser till bland annat skolor, kökspersonal och allmänhet samt ta fram riktad information till främst smittskyddsläkare, miljö- och hälsoförvaltningar, veterinärer och kycklinguppfödare.

Myndigheterna vill öka kunskapen om epidemiologin och möjliga smittkällor för *Campylobacter* genom att följa upp resultat av vetenskapliga studier, spara campylobacterisolat för analys och smittspårning samt bygga en nationell databas för analysresultaten.

Ett viktigt mål är att ytterligare förbättra biosäkerheten i kycklingproduktionen.

Foto: Shutterstock

Myndigheterna planerar att utveckla strategier för hygieninformationsinsatser till bland annat skolor, kökspersonal och allmänhet.

Sverige ska dessutom verka för att det i EU och andra internationella sammanhang införs kriterier eller andra lämpliga åtgärder (t ex frysning eller dekontaminering av slaktkroppar med naturliga organiska syror) för att minska risken att *Campylobacter* sprids från kycklingprodukter.

Strategidokumentet är ett arbetsredskap för deltagande myndigheter och en kunskapssammanställning för andra myndigheter och näringen i samband med insatser mot campylobacterinfektion.

TREÅRIGT PROJEKT

Arbetet är en del av ett treårigt projekt om zoonossamverkan som finansieras av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Inom projektet arbetas det även med myndighetsgemensamma strategier för ytterligare några zoonoser (yersinia-, listeria-, salmonella- och ehec-infektion).

Det fullständiga strategidokumentet kan hämtas på www.jordbruksverket.se/campylobacterstrategi.

***ANNICA WALLÉN NORELL,** leg veterinär, veterinärinspektör, Avdelningen för djurskydd och hälsa, Jordbruksverket, 551 82 Jönköping.
ANN-CHRISTINE RING, leg veterinär, veterinärinspektör, Avdelningen för djurskydd och hälsa, Jordbruksverket, 551 82 Jönköping.

noterat

Ingrid Eilertz ny veterinärchef och CVO

Jordbruksverket har utsett Ingrid Eilertz till ny veterinärchef, rapporterade verket i ett pressmeddelande den 22 januari.

Ingrid Eilertz är chef för avdelningen för djurskydd och hälsa på Jordbruksverket och kommer att ha båda dessa ansvarsområden. Veterinärchefen ska vara Sveriges ombud vid Världsorganisationen för djurhälsa (OIE) och vid den europeiska mul- och klövsjukekommissionen (EUFMD). Veterinärchefen är också Sveriges officiella chefveterinär (CVO) inom EU.

Jordbruksverkets generaldirektör Leif Denneberg betonar det internationella samarbetet kring djursmittor och djurskydd.

– Att djur mår bra och att vi har säkra livsmedel som produceras på ett hållbart sätt är frågor som tilldrar sig stort intresse i samhället och i medierna. Veterinärchefen har en viktig roll som representant för Sverige på dessa områden, säger Leif Denneberg.

Bli Livsviktig!

Bli regelbunden givare på cancerfonden.se eller ring 020-59 59 59.
Vi tänker besegra cancer. Vill du vara med?

Cancerfonden

Hästmunnen – komplex och välanvänd

Ylva Rubin vill sprida kunskap om hästars munhälsa

MARIA LINDBERG, frilansjournalist*

Människan styr och påverkar hästen via bettet i munnen, samtidigt kan just den kommunikationen skada hästens tänder. Ylva Rubin driver veterinärklinik helt inriktad på hästars munhälsa.

Ridsporten växer men hästkunskapen ökar inte nödvändigtvis med antalet utövare. Hästens mun är något många hästägare vet mycket lite om. När man använder olika sorters bett, utan att egentligen veta hur de påverkar hästmunnen, finns det stora risker för skador på både tänder och mjukdelar.

– Den absolut vanligaste orsaken till att folk kommer hit med sina hästar är bett- eller bettrelaterade skador i munnen. I princip alla hästar får det någon gång under sitt liv, berättar Ylva Rubin.

Hon driver Lundens Djurhälsa, utanför Varberg, tillsammans med maken Erik Lindahl, som är veterinär inriktad på förebyggande grishälsovård. Hästkliniken startades år 2000, sysslar enbart med just hästtandvård och har patienter från hela södra Sverige samt även en del från Norge och Danmark.

Foto: Maria Lindberg

Ylva Rubin driver egen veterinärklinik med hästtandvård utanför Varberg. Den vanligaste behandlingsorsaken är bett- eller bettrelaterade skador i hästmunnen.

GEDIGEN HÄSTBAKGRUND

Ylva hade ett starkt hästintresse redan som barn och funderade tidigt på att bli veterinär. Via en ridinstruktörsutbildning på gymnasienivå och stallchefsutbildning på Flyinge blev det till slut veterinärutbildningen.

– Jag hade lite tur som kom in, jag kunde söka i kvoten för folkhögskolor och där lottades det bland dem som hade högsta betyg.

Innan veterinärutbildningen arbetade Ylva som stallchef på Fågelbro säteri, men en hästspark skadade hennes knä och hon insåg att hon inte skulle klara av det fysiskt krävande jobbet i stallet på heltid. Kanske var det meningen, för hon trivdes verkligen på veterinärutbildningen.

– Varenda kurs var det allra roligaste jag gjort!

Att hon skulle bli just hästveterinär var ingen självklarhet, Ylva trivdes bland annat väldigt bra med ett arbete på Kolmårdens djurpark.

TÄNDE PÅ TÄNDER

Det var också där hon mötte tandläkaren Tor-

Foto: Maria Lindberg

Foto: Maria Lindberg

Det har hänt mycket sedan 1990-talet. Med sedering och munstege på plats undersöker Ylva hästens mun. När problemen sitter långt in använder hon fiberendoskop för att granska tänderna på en skärm.

björn Lundström, som skötte tandvården på djurparkens djur.

– Det var spännande att följa hans arbete och när jag fick veta att han även var duktig på hästtänder tog jag chansen. Jag hade själv en häst med tandproblem som jag bad honom titta på. Torbjörn visade Ylva hur hästmunnen fungerar och hur olika bett påverkar hästens tänder.

– Det blev så självklart när han visade. Jag tänkte att ”Det här går inte. Här går jag runt och tror att jag kan en massa men av det här fattar jag ingenting. Jag måste lära mig.”

Sagt och gjort, Ylva lyckades övertyga Torbjörn att få jobba som lärling hos honom i ett år.

SNABB UTVECKLING

Hästtandvården har utvecklats mycket det senaste årtiondet.

– Den sortens tandutbildning fanns inte i veterinärutbildningen när jag studerade på SLU. Tidigare har det inte gått att undersöka hästar så här noggrant, eftersom det inte har funnits tillräckligt bra lugnande preparat. Det har hänt mycket sedan 1990-talet som gjort att vi faktiskt kan utföra den här typen av tand- och munvård.

De flesta hästar accepterar inte munstege, slipmaskin eller kamera i munnen utan rejäl sedering. Att hästen måste få lugnande när man drar ut en vargtand är en självklarhet, men även mindre smärtsamma ingrepp kräver ofta sedering. För att kunna behandla med precision krävs att hästen verkligen står helt still. Bara att den rör lite på tungan kan omöjliggöra exempelvis slipning av tänder.

LÅNG RESA

Det har varit en lång resa för Ylva innan hon startade sin egen klinik.

– Det är så otroligt mycket att lära. En hästmun är komplex och en frisk mun kan ha många olika utseenden, bland annat beroende på hästens ålder. Bara att lära sig vad som är normalt har tagit lång tid.

Utöver den egna verksamheten hemma på gården jobbar Ylva också som föreläsare. Hon undervisar vid SLU i Skara och på olika hästutbildningar i övriga landet. Hon har varit med från starten och arrangerat hästtandvårdsutbildningen för veterinärprogrammet på SLU i Uppsala. Att få komma ut och prata om bett, tänder och munhälsa är viktigt för Ylva.

– Det tycker jag är jätteroligt. Det känns mycket värdefullt att jag kan vara med och påverka från början och sprida kunskapen.

HÄSTMUNNEN EN KÄNSLIG KROPPSDEL

Hon vill lära ryttare och kuskar hur viktigt det är för hästens välmående att förstå hur känsliga hästar är i munnen och hur man påverkar munnen med sina händer och olika bett. Att kraf-

Foto: Maria Lindberg

En hästmun är komplex och en frisk mun kan se mycket olika ut. En bra lampa är ett måste för att kunna undersöka strukturerna ordentligt.

tiga ryck eller hårt tryck kan skada munnen och skapa spänningar.

– Vi har valt att använda hästens mun som en viktig kommunikationskanal, säger Ylva, men då måste vi också förstå hur vi ska använda den på ett bra sätt.

Det finns en uppsjö av olika bett – raka, tvådelade, tredelade, smala, breda, gummi, stål, med hävstång och med eller utan kindkedja. Alla har olika syften och funktion och passar även olika bra till olika hästar. När en patient kommer till kliniken är Ylva noga med att mäta hästens mun, prova dess nuvarande bett och ge hästägaren råd om vilken sorts bett och storlek denne bör använda. Ett vanligt fel är för långa bett som bland annat kan ge kläm- och tryckskador på laner och gom. Ylva menar också att det är viktigt att byta mellan flera olika bett, för att trycket som uppstår i hästens mun ska varieras och inte konstant ligga på samma punkt. Att Ylva själv både rider och kör häst aktivt gör det lättare för henne att förstå och kommunicera med hästägare.

– Ju mer jag kan sprida förståelsen om vettig utrustning, desto fler hästar kan jag hjälpa. Det är viktigt att de får en ärlig chans att fungera.

Foto: Maria Lindberg

Ylva Rubin rekommenderar att varje häst har en bettgarderob med många olika bett som ger olika tryck och slitning i munnen.

FÖREBYGGANDE KONTROLLER

Utöver de skador som hårda människohänder orsakar, kan yttre trauman som sparkar från andra hästar eller ojämn slitning på grund av exempelvis överbett, också ge problem och skador på tänder och slemhinnor. Därför menar Ylva att hästägare bör låta en veterinär med kunskap om hästens mun kontrollera den regelbundet, gärna minst en gång per år, även om man inte märker av några problem. Då kan man upptäcka problemen i tid, åtgärda dem tidigt och minimera läkningsperioden.

– Hästar som används får ibland skador i munnen. Det är viktigt att förebygga det som går och att en eventuell skada som uppstått får chansen att läka ut innan den blivit kronisk.

***MARIA LINDBERG,** frilansjournalist, Fyrfota reportage, Bjurbäcken 1, 362 53 Uråsa.

Om du blir anmäld till ansvarsnämnden

Att bli anmäld till Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård är något som de flesta veterinärer bävar inför, och som många råkar ut för någon gång under sin karriär. Då kan det vara bra att känna till handläggningsgången för ett ansvarsärende och att man inte är ensam i situationen.

Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård är en myndighet som prövar frågor om disciplinansvar för djurhälsopersonalen. I djurhälsopersonalen ingår legitimerade veterinärer, legitimerade djursjukskötare, godkända hovslagare och legitimerad personal inom humanvården som har godkännande för arbete inom djurens hälso- och sjukvård. Nämnden prövar också frågor om återkallelse av legitimation/godkännande för denna personal och begränsningar i förskrivningsrätten för veterinärer.

Ansvarsnämnden är en självständig myndighet som är direkt underordnad Jordbruksdepartementet. Den består av 23 personer: en ordförande, en vice ordförande och sju ordinarie ledamöter med vardera två ersättare. Myndighetens kansli finns i Jönköping där nämndens sekreterare (jurist) och en assistent arbetar.

NÄMNDENS ARBETSOMRÅDE

Ansvarsnämnden tar årligen hand om ett hundratal anmälningar. Det handlar mest om behandlingar av hundar, katter och hobbyhästar. Andelen fall som berör lantbruksdjur har minskat kraftigt och idag förekommer det nästan aldrig några sådana ärenden. Många gånger vill anmälaren ha ekonomisk kompensation men det tar inte ansvarsnämnden ställning till. Nämnden tar bara beslut om handläggningen av fallet, framför allt genom att bedöma om den anmälde har behandlat enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. Om nämnden anser att ett allvarligt fel har begåtts fattar den också beslut om disciplinpåföljd för berörd djurhälsopersonal.

ETT ÄRENDES HANDLÄGGNING

När ett ärende kommer in till ansvarsnämnden från en djurägare bedömer nämnden om anmälan är fullständig och om det gäller en felbehandling. Det är bara en tillsynsmyndighet eller ägaren av ett djur som får göra anmälan om behandlingen av djuret. Vidare måste anmälan göras inom två år efter förseelsen för att kunna behandlas. Uppfyller anmälningen dessa och övriga gällande förutsättningar, skickas ett föreläggande till den som är anmäld. Alla papper som rör ärendet bifogas och personen får en viss tid på sig att svara.

Svaret skickas tillbaka till anmälaren för kommentarer och de eventuella kommentarerna skickas åter till den anmälde. Skriftväxlingen kan pågå länge men när den slutligen är klar sänds det hela till Jordbruksverket för yttrande. Yttrandet vidarebefordras till båda parter för ytterligare synpunkter. När detta är klart har ansvarsnämnden sammanträde och fattar sitt beslut, som är helt självständigt från Jordbruksverkets yttrande.

Foto: Suzanne Fredriksson

De flesta anmälningarna till ansvarsnämnden handlar om upplevda felbehandlingar av hundar, katter och hobbyhästar.

LÅNG HANDLÄGGNINGSTID

Ansvarsnämnden har sammanträde ca tio gånger per år. När beslutet är fattat finns det en viss handläggningstid innan ärendet är expedierat. Först då är beslutet offentligt och svar skickas till både den som anmält och den som är anmäld. Redan den grundläggande handläggningstiden är lång, ca ett till ett och ett halvt år. Om man fortsätter skriva svar på svaren utan att egentligen tillföra något tar ärendet ännu längre tid.

Att bli anmäld till ansvarsnämnden är ➤

➤ något av det tråkigaste man som veterinär kan råka utför. Många känner sig helt ensamma och man kan grubbla mycket över saken. Vad hände, vad gjorde eller gjorde jag inte, vad kunde jag gjort annorlunda?

NÅGRA TIPS NÄR DET HÄNDER

Man ska se till att ha journalanteckningar om allt man gör i sin yrkesutövning, oavsett om man gör det som egenföretagare eller som anställd på sin arbetsplats. Det är även lämpligt att beskriva vad man har diskuterat och kommit överens med djurägaren om.

Vidare hjälper det ofta att prata med kolleger som man litar på. Det finns många som varit anmälda och man upptäcker att det till och med drabbat veterinärer som man inte tror någonsin skulle bli kritiserade.

Kollegiala nätverket har flera veterinärer som man kan ringa helt anonymt och prata med. De har erfarenhet, har stött på många problem och de är goda lyssnare. Kontakta någon av dem.

Behöver man få juridisk hjälp med hur man ska svara kan man som SVF-medlem kontakta veterinärförbundets jurist som kan hjälpa till. Förbundsjuristen kan inte ta ställning till om man gjort rätt eller fel men kan hjälpa den anmälde med formuleringen av svaren till ansvarsnämnden.

Redan den grundläggande handläggningstiden är lång, ca ett till ett och ett halvt år. När ett beslut är fattat är beslutsprotokollet offentlig handling.

I sitt svar bör man fokusera på att svara på direkta frågor. Det hjälper inte att svamla ut i allmänna ordalag. Bättre är att istället hänvisa till de (förhoppningsvis) noggranna och fylliga journalanteckningar som man bifogar. Om och när man får kommentarer på sitt svar, dra inte ut på skriftväxlingen om det inte finns mer att kommentera eller tillföra. Hänvisa till föregående svar som förhoppningsvis är utförligt och korrekt.

OFFENTLIGA BESLUT

Alla beslut från Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård är offentliga och journalister kan begära ut dessa handlingar. Skulle det ske och man blir kontaktad av media, försök undvika att anklaga eller förtala utan hänvisa till det som står i handlingarna. Tänk på att nyheter är färskvara – imorgon är det ofta glömt. Skulle man få en anmärkning kan det vara bra att berätta det på arbetsplatsen och sedan försöka få en diskussion så att alla kan lära sig av händelsen. Det låter hurtfriskt men varje anmälningsärende är ett fall att diskutera, oavsett om man blir fälld eller inte.

Vi är många som varit anmälda till ansvarsnämnden, du är inte ensam!

FREDRIKE RITTER
ordförande, AVF

SÄLLSKAPET ÄLDRE VETERINÄRER, SÄV

Kallelse till ÅRSMÖTE och VÅRMÖTE i Värmland

(27) 28–30 maj 2013

TEMA:

- Djurskyddets framtid (Länsstyrelsen och länsveterinärerna i Karlstad)
- Smådjursklinik under utveckling (AB Djursjukhuset i Karlstad)
- Travsport (Sven Rejnös stuteri och Stall Goop, välkänd internationell travhästträning)
- Besök på livsmedelsanläggning

Inkvartering och årsmöte m.m. på herrgårdshotellet Apertin (nära Kil).
Rabatterat paketpris i dubbelrum per person 1 990:-.
Deltagaravgift 350:- per person för medlem, övriga 425:-.
Även icke SÄV-medlemmar är hjärtligt välkomna att delta i vårmötet.

Med sponsorhjälp bjuder SÄV på många förmåner.

Individuell hotellbokning (0554-10860, www.apertin.com) senast under april. Genomförandet är beroende av antalet deltagare. SÄV-medlemmar får individuell utförlig kallelse. Övriga får detaljerad information efter intresseanmälan (ej bindande) till KG Linderholm, 08-80 05 00.

Sista dag för definitiv anmälan är måndagen den 22 april!

Svenska veterinärinstrument donerade till Kambodja

Vid ett möte i Phnom Penh, Kambodja, den 23 januari 2013 överlämnades svenska kirurgiska handinstrument till CMAC (Cambodian Mine Action Center). Instrumenten var skänkta av Försvarsmedicincentrum i Göteborg till Veterinärer utan gränser – Sverige, för att distribueras till olika projekt runt om i världen.

LÅNGVARIGT ENGAGEMANG

Försvarsmakten hade 1995–2001 ett engagemang i Kambodja där svenska instruktörer, hundar och svenska veterinärer var engagerade. Försvarsöverveterinär Börje Nilsson vid Försvarsmaktens högkvarter var den förste svenske veterinären i Kambodja. Han avlöstes 1995 av undertecknad som nu 18 år senare fortfarande är engagerad i CMACs verksamhet.

Sverige som bidragsnation och aktiv part lämnade verksamheten 2001, men jag har fortsatt arbeta inom CMAC (www.cmac.gov.kh), först inom NPA (Norwegian Peoples Aid, www.npaid.org) och därefter med eget kontrakt med kambodjanska inrikesdepartementet (CMAC).

Nu planerar SIDA som var samverkanspartner med Försvarsmakten att återkomma i landet och stödja CMAC, vilket hälsas med stort välkomnande. Sverige har ett gott namn och goda traditioner inom minhundsverksamheten att leva upp till.

UPPSKATTAT SAMARBETE

Överräckningen av de kirurgiska handinstrumenten skedde på Nordic House, en mindre hotellanläggning i Phnom Penh, med starkt skandinaviskt fokus. Representant för CMAC var Hong Rith, MDD/EDD-officer (mine detecting dog/explosive detecting dog) som har varit med under hela resan sedan mitten av 1990-talet. Hong Rith har besökt Sverige och är en varm vän till vårt land. Han framförde CMACs tack till den svenska veterinärkåren som utöver Börje Nilsson och undertecknad via många veterinärer på olika sätt har bidragit till att CMACs minhundar kan friklarera landområden i Kambodja från minor.

Veterinärer utan gränser – Sverige (www.vsf-sverige.org) har som delprojekt i sin verksamhet att stödja minhundar i deras viktiga och svåra arbete. Veterinärer utan gränser – Sverige har även etablerat ”minhundsfadderprogram” för minhundar i Irak hos engelska organisationen MAG (Mines Advisory Group, www.maginternational.org) och arbetar kliniskt tillsammans med CMAC.

Överräckningen av de kirurgiska handinstrumenten skedde på Nordic House i Phnom Penh. Till höger den kambodjanske minhundsofficeren Hong Rith.

JK Larsson
leg veterinär, Luleå

noterat

Värmekamera minskar antibiotikabehov

En mindre mängd antibiotika till korna och ett lägre produktionsbortfall. Det är resultatet av en värmekamera som kontrollerar kornas juvertemperatur och slår larm när en mastit är på väg att bryta ut, enligt Land Lantbruk den 5 februari.

Under vintern har kameran provkörts och nyligen släpptes den på marknaden. Den är ytterligare ett analysverktyg för att övervaka och upptäcka mastit tidigt.

– Det består av två värmekameror som tar bilder på juvret när kon går till mjölkning. De mäter och jämför med kons normaltemperatur. Om juvret är varmare än normalt larmas kontrollrummet och kon kan behandlas med liniment. Ofta går då temperaturen ner igen efter två mjölkningar, säger Ellinor Eineren, VD för Agricam som har utvecklat kameran.

Hos Lars-Gunnar Samuelsson, mjölkproducent i Öjeby utanför Linköping, har försöket med kameran slagit väl ut.

– Tekniken har fungerat bra, säger han till Land Lantbruk. Tidigare har kor med juverinflammation gått ner i mjölkavkastning och behandlats när vi upptäckt inflammationen, ofta förblev hon nedsatt i avkastning. Kameran kan redan ett par dagar innan se om kon är varm i juvret. Vi kan då kolla kon vid mjölkning, smörja och massera så att hon inte råkar ut för en inflammation, menar han.

Information om veterinärförbundets gruppförsäkringar 2013

Sveriges Veterinärförbund erbjuder i samarbete med Max Matthiessen ett antal gruppförsäkringar som medlemmarna kan teckna. Detta är en kortfattad beskrivning. Fullständiga försäkringsavtal och villkor kan beställas från Max Matthiessen. För kontaktuppgifter, se artikeltexten. Inga försäkringar ingår per automatik genom medlemskap i SVF utan alla måste ansökas om.

GRUPPFÖRSÄKRINGAR

SVF-medlemmar har möjlighet att välja mellan livförsäkring, sjukkapital, olycksfallsförsäkring samt barnförsäkring. Man kan också medförsäkra make/maka/sambo. Sveriges Veterinärförbund samarbetar i dessa frågor med Max Matthiessen AB. Försäkringsgivare är Länsförsäkringar. Här beskrivs kortfattat försäkringarna.

NYHETER

Förbättringar i livförsäkringen

Försäkringen är lika mycket värd så länge du har den kvar, tidigare minskade beloppet med ökad ålder. Försäkringen gäller nu också tills du fyllt 67 år. Förtidskapitalet, det belopp som betalats ut när du varit sjukskriven under en viss tid, tas bort och ersätts istället med det nya sjukkapitalet. Slutligen förbättras barnskyddet genom att en engångssumma betalas ut för vissa medfödda sjukdomar, så snart diagnos fastställts.

Förbättringar i förtidskapital och invaliditetskapital

Ett engångsbelopp betalas ut för funktionsnedsättning vid vissa diagnoser och/eller vid nedsatt arbetsförmåga under minst tre år. Försäkringsbeloppet minskar vidare från 56 års ålder istället för vid 30 års ålder som det var tidigare. Försäkringen gäller nu också tills du fyllt 67 år. Du får ett bättre och mer heltäckande skydd och möjlighet att vara försäkrad även vid högre ålder. Detta kan i vissa fall innebära en prishöjning. På försäkringsbeskedet ser du vilka försäkringar du har och vad ditt pris är.

Du som har ett pågående skadeärende behåller samma försäkringsskydd som tidigare.

ERBJUDNA FÖRSÄKRINGAR

Livförsäkring

I denna försäkring ingår dödsfallskapital som utbetalas till efterlevande om man avlider, och barnskydd som utbetalas

Ill: Karin Åström Bengtsson

om den försäkrades arvsberättigade barn avlider före 18 års ålder. Utbetalningen är avsedd som begravningshjälp och utgår med ett prisbasbelopp (2013 års prisbasbelopp, pbb = 44 500 kr).

Dödsfallskapitalet betalas ut till förmånstagare enligt grupplivförsäkringens standardförordnande. Detta innebär att man måste skriva ett nytt om man önskar annat än det generella förmånstagarförordnandet.

Ill: Karin Åström Bengtsson

Sjukkapital

Ett engångsbelopp betalas ut för funktionsnedsättning vid vissa diagnoser och/eller vid nedsatt arbetsförmåga under minst tre år. Försäkringsbeloppet minskar från 56 års ålder och försäkringen gäller tills du fyllt 67 år.

Olycksfallsförsäkring

Olycksfallsförsäkringen gäller dygnet runt och har ingen självrisk. Den ger ersättning för kostnader i samband med olycksfall samt ger ersättning vid invaliditet.

Försäkringen omfattar läke-, rese-, tandskade-, rehabiliterings- samt vissa merkostnader (t ex skadade kläder och glasögon), om kostnaderna inte ersätts från annat håll. Skulle man bli invalidiserad kan man normalt få ersättning upp till minst 20 pbb för både medicinsk invaliditet (nedsatt kroppsfunktion) och ekonomisk invaliditet (nedsatt arbetsförmåga).

Olycksfallsförsäkringen innehåller också en krisförsäkring och ett dödsfallskapital på ett prisbasbelopp.

Barnförsäkring

Länsförsäkringars sjuk- och olycksfallsförsäkring för barn gäller t o m 25 års ålder. Försäkringen gäller dygnet runt. Den innehåller ett invaliditetskapital på upp till 30 pbb och ersätter läke-, rese-, tandskade- och merkostnader vid olycksfall. Det ingår även ett dödsfallskapital på ett pbb. Krisförsäkring ingår även för barn som fyllt 16 år.

ANSLUTNINGSVILLKOR

SVF-medlem som vill teckna försäkring eller utöka sitt försäkringsskydd, fyller i anmälan och en hälsodeklaration på veterinärförbundets hemsida www.svf.se. Eventuell medförsäkrad ska också fylla i hälsodeklarationen.

Försäkringen gäller efter det att den beviljats av försäkringsbolaget och så länge man är medlem under förutsättning att premie betalas, dock längst till 67 års ålder.

Upphör medlemskapet/gruppförsäkringen före 67 års ålder kan man teckna fortsättningsförsäkring (inom tre månader) om man inte ansluter sig till någon ny gruppförsäkring.

KONTAKTINFORMATION FÖR MAX MATTHIESSEN AB

Adress: Max Matthiessen AB,
Grupp Liv, Box 5908,
114 89 Stockholm.
E-post: grupp@maxm.se
Telefon: 08-613 28 55.

Vid 67 års ålder har man möjlighet att teckna seniorförsäkring (inom tre månader).

ANSÖKAN OCH BETALNING

Försäkringen betalas kvartalsvis via autogiro/faktura. För att beställa försäkringar markerar man med kryss de försäkringar man vill ha för sig och sin familj på blanketten ”Ansökan gruppförsäkring” som ligger på veterinärförbundets hemsida www.svf.se (under rubriken Blanketter i vänsterspalten). Dessutom fyller man i hälsodeklarationen som finns på samma ställe på hemsidan och skickar dokumenten till Max Matthiessen AB (se faktarutan för adress), då det är Max Matthiessen AB som administrerar veterinärförbundets frivilliga gruppförsäkring.

På Länsförsäkringars hemsida www.lansforsakringar.se/grupp hittar man allt material förutom veterinärförbundets unika ansökan.

Per Carlsson
kanslichef, SVF

---

noterat

Förändrat veterinärintyg vid nödslakt

Möjligheterna att nödslakta djur och låta dem gå in i livsmedelskedjan är starkt begränsad med den lagstiftning på livsmedelsområdet som gäller sedan 1 januari 2006. Det är bara friska djur som råkat ut för en olyckshändelse som får nödslaktas. Djuret ska dessutom åtföljas av ett veterinärintyg när det kommer in till slakteriet.

Kontrollavdelningen på Livsmedelsverket understryker i ett brev den 30 januari vikten av att alla veterinärer som ställs inför frågan om ett djur ska avlivas eller nödslaktas, är medvetna om de strikta regler som gäller. Som kliniskt verksam bör man känna till vilka möjligheter det finns för djurägaren att kunna få sitt djur accepterat som nödslakt. Den situation som uppstår om ett djur skickas till slakteriet utan att uppfylla de krav som gäller ger onödiga problem. Både djurägare, slakteri och officiell veterinär på slakteriet blir då involverade i en ibland affekterad diskussion, som kan förebyggas om alla är medvetna om förutsättningarna.

Som ett försök att underlätta för den behandlande veterinären att göra rätt bedömningar vid eventuell nödslakt, har Livsmedelsverket förändrat intygsblanketten ”Veterinärintyg vid nödslakt” (LIVS 071). Blanketten i sin nya version (2013-01) finns tillgänglig på Livsmedelsverkets intranät, på Livsteck.net och på www.slv.se under rubriken Blanketter/ Övriga områden.

SVFs praktik- och ansvarsförsäkring

SVF lanserar 2013 en unik praktikförsäkring endast för den som är medlem. Sveriges Veterinärförbund har tillsammans med Söderberg & Partners och försäkringsbolaget If tagit fram skräddarsydda försäkringslösningar som är exklusiva för SVFs medlemmar.

KONTAKTINFORMATION FÖR SÖDERBERG & PARTNERS

Adress: Söderberg & Partners, Box 7785, 103 96 Stockholm.
E-post: veterinarforsakring@soderbergpartners.se
Handläggare: Charlotta Westin, försäkringsförmedlare, 0761-26 62 06, Björn Thorstrand, försäkringsförmedlare, 0761-49 50 81.

NYHET

Nytt för i år är den unika praktikförsäkring som är anpassad efter en veterinärpraktiks verksamhetsområde och omfattar samtliga anställda oavsett om de arbetar på uppdrag av praktiken eller på sin fritid. Försäkringsomfattningen anpassas efter varje veterinärpraktik. Följande alternativ finns att välja bland:

Ansvarsförsäkring, ansvarsförsäkring för ren förmögenhetsskada (exempelvis vid felaktig diagnos eller intygsskrivning), rättsskyddsförsäkring, egendomsförsäkring med kyl- och frysförsäkring, allriskförsäkring för ambulerande utrustning, avbrottsförsäkring, tjänstereseförsäkring, olycksfallsförsäkring, besöksolycksfallsförsäkring, transportförsäkring, sjukavbrottsförsäkring och förmögenhetsbrottsförsäkring.

INDIVIDUELL ANSVARS- OCH ALLRISKFÖRSÄKRING

Den individuella ansvars- och allriskförsäkringen är framtagen för den som är egenföretagare eller behandlar djur vid sidan av sin arbetstid. Ansvarsförsäkringen gäller för sak- och personskada och finns att teckna med alternativa försäkringsbelopp. I ansvarsförsäkringen ingår även skydd för ren förmögenhetsskada, dvs ekonomiska skadeståndskrav till följd av exempelvis felaktig intygsskrivning eller diagnos. Allriskförsäkringen omfattar såväl stationär som ambulerande veterinärutrustning och varor, exempelvis medicin och förbandsartiklar.

För att teckna någon av dessa försäkringar finns produktblad med ansökningsformulär på veterinärförbundets hemsida www.svf.se (under rubriken Blanketter i vänsterspalten). Ifyllt ansökningsformulär skickas till Söderberg & Partners för offert. Vid frågor kring försäkringarna är ni välkomna att kontakta Söderberg & Partners (se faktaruta).

PER CARLSSON
kanslichef, SVF

Uppdateringar i specialistutbildningarna

Du som är under utbildning till specialist i SVS utbildningsprogram, glöm inte att hålla koll på uppdateringarna av dokumenten på SVS hemsida www.svf.se/sv/Sallskapet/Specialistutbildningar.

Sveriges Veterinärförbund 2013

(Stiftat 6 oktober 1860)

STYRELSE
Ordf: Torsten Jakobsson (t o m 2013)
V ordf: Anders Forslid (t o m 2014)
JK Larsson (t o m 2014)
Karin Lundborg (t o m 2013)
Lotta Möller (t o m 2014)
Lars-Erik Staberg (t o m 2014)
Lotta Ternström-Hofverberg (t o m 2013)
Marja Tullberg (t o m 2013)
Per Jonsson (SVS ordf) (t o m 2013)

HEDERSLEDAMÖTER
Svenska
Herbert Lundström (2002)
Karin Östensson (2010)

Utländska
Svein Kvaløy, Oslo (1994)
Nancy de Briyne (2010)

STÄNDIGA LEDAMÖTER
Bibliotekarien Per-Ola Räf (1978)

ETIKRÅD
Anneli Grip Hansson (t o m 2016),
Lars Gustafson (t o m 2014),
Peter Kallings (t o m 2014),
Lotta Persson (t o m 2016),
Barbro Röken (t o m 2014),
ersättare Katinka Odhelius (t o m 2016).

SVFs OCH FÖRSÄKRINGSGIVARENS SKADEPRÖVNINGSNÄMND
För SVF: Roland Werner, Anna Einarsson, ersättare Ilmars Dreimanis och Nils Ronéus (valda t o m 2015).

PENSIONSNÄMND
Agneta Alderin, Lars-Magnus Olovson, Klas Svensson, suppleant Per Wallgren (valda t o m 2014).

NÄMND FÖR AGRIA FÖRSÄKRINGSBOLAGS UNDERSTÖDSFOND FÖR VETERINÄRER
För SVF: Ilmars Dreimanis, Lennart Nilsson, suppleant Margareta Widell (valda t o m 2015).

KOMMITTÉ FÖR UTDELNING UR SVFs UNDERSTÖDSFOND
För SVF: Ilmars Dreimanis, Lennart Nilsson, suppleant Margareta Widell (valda t o m 2015).

REDAKTIONSKOMMITTÉ
Jenny Ennerdal (t o m 2013),
Håkan Landin (t o m 2013),
Anders Sandberg, ordförande (t o m 2014),
Anne Waldemarson Halldén (t o m 2014),
Anne-Li Ljunggren (t o m 2014) och
Johan Beck-Friis (sekr, SVT).

RÅD FÖR VETERINÄRHISTORISK OCH BIOGRAFISK FORSKNING
Per Arnesson, Herbert Lundström, Bengt Nordblom (valda t o m 2016).

VETERINÄRHISTORISKA MUSEET I SKARA
SVFs representanter i styrelsen:
Lars-Erik Appelgren, suppleant Lena Renström.
Lars Garmer, suppleant Per Arnesson (valda t o m 2015).

DJURSKYDDSKOMMITTÉ
Stefan Gunnarsson (ordf) (t o m 2015),
Gunnar Johansson (t o m 2015),
Christian Jurc (t o m 2013),
Ulrika Lagerquist (t o m 2013),
Aina Moe Bäck (t o m 2015),
Per Sahlander (t o m 2015) och
Anna Tidholm (t o m 2013).

BANVETERINÄRKOMMITTÉ
Anders Bergquist (t o m 2014),
Annika Larsson Eldeklint (t o m 2013),
Antti Rautalinko (t o m 2014),
suppleant Nina Lundin (t o m 2014).

VALBEREDNING
Maria Karlsson, Anna Persson,
Christian Jurc, Mats Westman,
Anne-Sofie Lagerstedt (valda t o m 2013).

BEREDNINGSUTSKOTTET
Helen Loor, Kristina Olsson,
ersättare Carl Hård af Segerstad (valda t o m fullmäktige 2013).

VALNÄMNDEN
Lars Garmer, Cecilia Hässler-Pettersson,
ersättare Åsa Wolf (t o m 2013).

REPRESENTANT I WVAs GENERALFÖRSAMLING
Torsten Jakobsson.

REPRESENTANTER I FVE
Patricia Hedenqvist, Simone Häusler,
Torsten Jakobsson, Evamari Lewin,
Margareta Widell.

REVISORER
Lars Bauman (ordf), Bengt Arnedal (suppl), Sven-Ove Olsson,
Mats Westman (suppl)
(valda t o m fullmäktige 2014).

REPRESENTANT I SACOs KONGRESS
Förbundsordföranden; suppleanter: övriga VU-ledamöter samt förbundets ombudsmän.

Sugen på nytt jobb? På veterinärförbundets hemsida www.svf.se hittar du såväl fasta tjänster som kortare vikariat under rubriken "Jobbtorget". Gå dit och titta redan idag!

OMBUD I AKADEMIKERNAS ERKÄNDA ARBETSLÖSHETSKASSA (AEA)
Per Carlsson, suppleant Anders Graneld.

FÖRBUNDETS MEDALJÖRER
Förbundets år 1898 instiftade Peter Hernqvist-medalj har hittills tilldelats följande personer:

Guldmedaljen
J Vennerholm och G Kjerrulf (1901), W Hallander (1905), J Ekelund (1923), A Tullberg (1924), A Pålman (1926), H Magnusson (1928), P Schmidt och V Tirén (1930), G Forssell och S Wall (1933), F Regnér och K Vide (1935), J Thygesen (1939), N Frykholm (1944), L Lavesson (1945), S Brock (1950), F Domö (1954), W Hallgren (1956), N Lagerlöf (1962), I Christenson (1968), K Borg, S Hydén, A Johanssen, F Löfstedt, N Ringarp och F Sevelius (1975), G Björkman, H Bergengren, M Ekstam och E Åkerblom (1979), A Bane (1980), J-A Hahn (1981), Ivar Dyrendahl, Ernst Pålsson och Sture A Nilsson (1984), Sten Hedner (1985), Bror Andersson och Ingemar Settergren (1987), Karl-Erik Dolk och Sven Ullberg (1988), Sven-Erik Sjöstrand (1998), Börje Gustafsson (2002), Nils-Olov Hellgren (2002), Gustaf Björck (2004), Lars-Erik Appelgren (2010), Stig Einarsson (2010), Karl Erik Hammarberg (2010), Anna Tidholm (2010), Göran Jönsson (2011) Ingvar Ekesbo (2012).

Silvermedaljen
J Ekelund (1901), O Sandström (1905), B Carlström och A Hjärre (1931), O Carléns och E Henricsson (1932), N Lagerlöf och E Åkerblom (1934), I Christenson (1935), L Rambe (1938), F Lehnert (1939), W Hallgren och S Hoflund (1940), G Nohrman (1941), K Eriksson och K A Hermansson (1943), J Modig och I Sandberg (1944), S Rubarth (1947), I Alström, K Lilleengren, N Obel och G Wramby (1948), S Dyrendahl, O Garm, H Hedström, N Lannek och E Sandberg (1949), S Svensson, H Persson, E Åsbrink och H Brattgård (1976), Inga Hellberg och Herder Olsson (1979), Sune Lindh (1992), Mårten Carlsson (1994), Inga-Carin Enström (1996), Astrid Hamring och Barbro Hellgren (2002), Marit Paulsen (2012).

ANSTÄLLDA VETERINÄRERS FÖRENING (AVF)
Styrelse
Ordf: Fredrike Ritter
Vice ordf: Eleonor Fredler
Sekr: Tone Lindvåg
Kassör: Shwan Kareen
Kajsa Gustavsson
Lars-Gösta Larsson
Maria Leclercq

FÖRETAGANDE VETERINÄRERS FÖRENING (FVF)
Styrelse
Ordf: Johanna Habbe
Anna Waldensten Pamuk
Ritva Krokfors Wretemark
Andreas Sandin
Susanna Hultberg

SVERIGES VETERINÄRMEDICINSKA SÄLLSKAP
Kollegium
Ordf: Per Jonsson
Erika Chenais
Veronica Rondahl
Håkan Landin
Lena Malmgren
Ulrika Windahl

Gen sekr: Elisabeth Hernblad Tevell
Bitr gen sekr: Simone Häusler

Sektioner
Sektionen för veterinär folkhälsa
Ordf: Erika Chenais,
Sekr: Catrin Vesterlund-Carlson

Hästsektionen
Ordf: Lena Malmgren,
Sekr: Jan Skidell

Smådjurssektionen
Ordf: Ulrika Windahl,
Sekr: Anne-Li Ljunggren

Husdjurssektionen
Ordf: Håkan Landin,
Sekr: Anna Ohlson

Försöksdjurssektionen
Ordf: Veronica Rondahl,
Sekr: Anna Granlund

Cardio Workshop 24 april 2013
Grundläggande ultraljudskurs 25-26 april 2013

KRUUSE
KURS

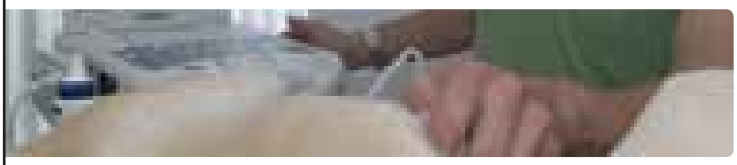

Grundläggande ultraljudskurs buk smådjur 25-26 april
i samarbete med Södra Djursjukhuset
Kursen är begränsad till 10-12 deltagare och fokus ligger på praktiskt arbete, där ni i lugn och ro får skanna igenom olika organ. Vi kommer att ha flera arbetsstationer med ultraljudsmaskiner så att deltagarna, i mindre grupper, får arbeta praktiskt så mycket som möjligt.
Föreläsare är Ralph Wendt som sedan flera år tillbaka har en remissklinik strax utanför Frankfurt, uteslutande för bilddiagnostik. Ralph är kardiolog och specialiserad på ultraljudsdiagnostik.

Plats: Södra Djursjukhuset, Månskärsvägen 13, 141 75 Kungens Kurva
Tider: Torsdag 10:00-17:00
Fredag 09:00-14:00 (viss avvikelse kan ske)
Måltider: Lunch torsdag och fredag, samt fika ingår i kursavgiften. Språk: Engelska Pris: 4500:- exkl. moms

Cardio-Workshop onsdag 24 april
i samarbete med Väsby Djursjukhus
Vänder sig primärt till veterinärer som idag jobbar med kardiologi. Begränsat antal platser.

Plats: Väsby Djursjukhus, Vilundavägen 30
194 34 Upplandsväsby
Tid: 13:00-17:30
Måltid: Eftermiddagsfika Språk: Engelska
Kostnadsfritt

För ytterligare information kontakta:
Anders Hildebrand 070-101 67 17
anders.hildebrand@kruuse.com

Anmälan görs på www.kruuse.com/kurser

www.kruuse.com

Hur mycket semester kan jag ta ut i sommar?

Som nyanställd har man inte hunnit tjäna in särskilt många semesterdagar till sommaren. Fackliga frågan går igenom reglerna kring semesteruttag och hur man kan påverka sommarsemesterns längd.

FRÅGA

Jag fick en anställning den 1 november 2012 och undrar nu hur det är med semester inför sommaren. I mitt anställningskontrakt står att jag har 25 betalda semesterdagar och att intjänandeåret inte är samma som semesteråret. Vad innebär det? Och hur mycket semester kan jag ta ut i sommar? Hade det varit någon skillnad om jag börjat tidigare på året eller i år? Hur är det inom distriktsveterinärerna?

SVAR

Intjänandeåret är det år då du tjänar in dina semesterdagar och det löper från 1 april – 31 mars året efter. Semesteråret är det år då du kan ta ut din intjänade semester och det löper från 1 april – 31 mars året efter intjänandeåret.

I semesterlagen står det att man har rätt till fyra veckors sammanhängande ledighet (semester) under sommaren (juni–augusti). Detta gäller under förutsättning att du och din chef inte kommit överens om annat. För att kunna ta ut alla dina 25 semesterdagar måste du ha arbetat ihop dem och det gör man under intjänandeåret. Du har i princip rätt att spara semesterdagar för att ta ut dessa vid senare tillfälle.

Under sommaren som kommer har du tjänat in ca tio betalda semesterdagar som du får ta ut (eftersom du varit anställd sedan november och inte hela året). Skulle du vilja ta fler dagar kan du ta ut obetalda semesterdagar.

Det kan också vara så att din arbetsgivare tillämpar förskottssemester. Det innebär att du har möjlighet att ta ut fler betalda semesterdagar än du har tjänat in. Om du då säger upp dig inom fem år kan du bli återbetalningsskyldig för dessa dagar. När mer än fem år passerat efterskänks dessa dagar.

Principen med intjänandeår och semesterår är densamma vare sig du börjat senare eller tidigare. Det är bara antalet betalda semesterdagar som skiljer. Har man rätt till 25 dagar betald semester per år tjänar man in 2,1 dagar per månad. Har man rätt till 30 dagars betald semester tjänar man in 2,5 dagar per månad osv.

När det gäller distriktsveterinärer (och andra anställningar på statliga myndigheter) sammanfaller intjänandeår och semesterår och perioderna löper från 1 januari till 31 december. Du har rätt att ta fyra veckors sammanhängande betald semester under sommarperioden (juni–augusti) oavsett om du hunnit tjäna in dem eller inte (förutsatt att du inte jobbar som semestervikarie över sommaren). Skulle du sedan sluta din anställning under hösten blir du återbetalningsskyldig för de semesterdagar du tagit ut men inte tjänat in. Den semesterskulden dras då på din slutlön.

Ha en bra semester!

FREDRIKE RITTER
ordförande, AVF

Viktigt att fylla i löneenkäten

Veterinärförbundets lönestatistik är känd för att hålla hög kvalitet och ge en trovärdig bild av medlemmarnas löner. Ska vi behålla den kvaliteten är vi beroende av en hög svarsfrekvens på löneenkäten.

Du som ännu inte har fått reda på ny lön per den 1 september 2012 fyller i enkäten utifrån aktuellt löneläge.

Om du inte har fått enkäten eller inte har möjlighet att svara via webben, meddela kansliet för att få en pappersenkät: office@svf.se, 08-545 558 20.

FVF

företagande veterinärers förening

kallar härmed till

Ordinarie Föreningsstämma

och inbjuder till föreläsningar

fredagen och lördagen den 19–20 april 2013, lunch till lunchmöte på First Hotel Strand i Sundsvall

---

Föreläsningar

Fredagen och lördagen den 19–20 april

Marknadsföring

Thomas Byström, Företagarna

Kvinnligt veterinärt företagande

Glastaket och frihetslängtan

Jenny Appelkvist

Läs mer i reportaget i denna tidning.

Ordinarie Föreningsstämma

Lördagen den 20 april

Motioner skall vara styrelsen tillhanda senast tre veckor innan föreningsstämman via någon av adresserna office@svf.se eller Sveriges Veterinärförbund, Box 12 709, 112 94 Stockholm.

Dagordning:

1. Val av ordförande på stämman
2. Anmälan av protokollförare
3. Godkännande av röstlängd
4. Val av två protokolljusterare, tillika rösträknare
5. Fråga om stämman utlysts i behörig ordning
6. Godkännande av föredragningslistan
7. Styrelsens redovisningshandlingar för det senaste räkenskapsåret
8. Revisorns berättelse
9. Beslut om fastställelse av balans- och resultaträkning
10. Beslut om dispositioner beträffande föreningens vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen
11. Beslut om ansvarsfrihet för styrelsens ledamöter
12. Bestämmande av ersättning till styrelsens ledamöter, revisorn och valberedningens ledamöter
13. Val av styrelseledamöter och eventuell styrelsesuppleant
14. Val av revisor och revisorssuppleant
15. Verksamhetsberättelse från permanenta utskott
16. Tillsättande och/eller avslutande av permanenta utskott
17. Information om ekonomin nästkommande år
18. Verksamhetsplan för nästkommande år
19. Fastställande av medlemsavgifter
20. Val av valberedning om tre personer, sammankallande för två år, övriga för ett år
21. Behandling av inkomna motioner
22. Övriga ärenden som enligt lag kan förekomma på stämman
23. Stämmans avslutande

Närmare information

om tidsschema och kostnader kommer i nästa nummer av SVT.

Förfrågningar och föranmälan

kan ske redan nu till ordförande Johanna Habbe via mail johanna.habbe@spray.se eller telefon 0705-220490.

Avtalsrörelsen 2013 – vad handlar den om?

"Sedan långt tillbaka" är det den konkurrensutsatta industrin som är först med att förhandla fram nya avtal på arbetsmarknaden. Industrin sätter sedan "märket" för övriga branscher. Vid förra avtalsperioden, 2011–2012, blev märket exempelvis 3,0 procents löneökningar på 14 månader, eller 2,6 procent omräknat på ett år. I grova drag ser förutsättningarna inför årets förhandlingar ut som följer.

FACKENS INSTÄLLNING

Inför årets förhandlingar har facken inom industrin bland annat ställt krav på 2,8 procent i löneökningar på ett år och en månads längre föräldralön. Därtill ställs krav på arbetstidsförkortning med det långsiktiga målet att årsarbetstiden ska kortas med 100 timmar.

ARBETSGIVARNAS INSTÄLLNING

Arbetsgivarnas målsättning är att förhandla fram ett långt avtal, till skillnad från de senaste åren som handlat om kortare avtalsperioder (senaste avtalsperioden omfattade 14 månader). Arbetsgivarsidan vill också kunna förlägga de anställdas arbetstider efter hur det ser ut i produktionen och ha möjlighet att frångå de centrala avtalen med lokala avtal ute på företagen.

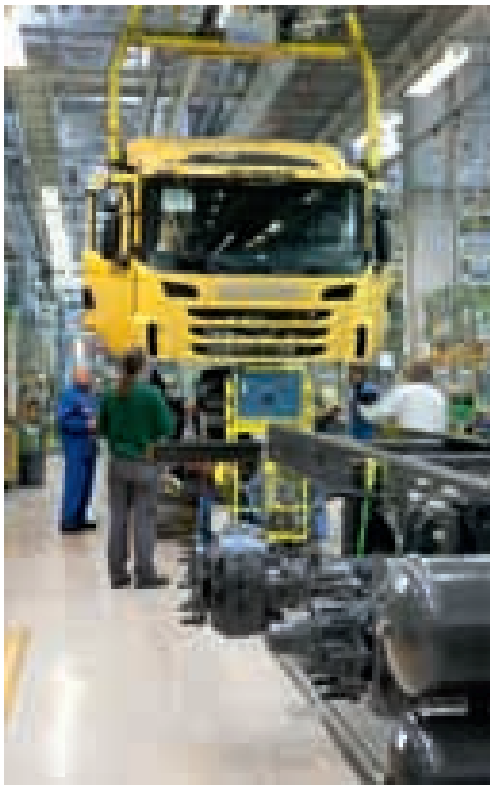

Foto: Carl-Erik Andersson, Scania CV AB.

Under 2013 är det som vanligt den konkurrensutsatta industrin som är först med att förhandla fram nya avtal på arbetsmarknaden.

MEDLING

Med förmodad hjälp av medlare – de så kallade opartiska ordförandena, opo, – kommer parterna förhoppningsvis överens och kan enas om längden på det nya avtalet och vad det nya avtalet får kosta i löneökningar, arbetstid och försäkringar. Branscher som står utanför industrin får en lönekostnadsnorm – ett märke – att förhålla sig till i kommande förhandlingar.

VAD GÄLLER FÖR FÖRETAG UTAN KOLLEKTIVAVTAL?

Innehållet i ett anställningsavtal bestäms i första hand genom det personliga avtalet (dvs avtalet mellan arbetsgivare och arbetstagare), kollektivavtal och lagregler. Genom olika lagregler, t ex reglerna i lagen om anställningsskydd (LAS), är parternas möjligheter att fritt besluta om innehållet i anställningsavtalet begränsade. Om parterna dessutom är bundna av kollektivavtal är förhandlingsutrymmet ytterligare starkt begränsat.

Många småföretag är inte bundna av kollektivavtal och behöver i formell mening därmed exempelvis inte följa den modell för lönerevisioner som föreskrivs i kollektivavtalet. Ett gott råd till dessa arbetsgivare är ändå att försöka hålla sig uppdaterade kring vad kollektivavtalet i aktuell bransch föreskriver. Genom att i möjligaste mån följa avtalets nivåer gällande löneökningar, arbetstidsförkortning och andra villkor minskar risken för att facket en dag kommer och knackar på dörren.

Lars Nordfors
chef Företagarnas juridiska rådgivning
Företagarna

Nominera kandidater senast 1 juli

Veterinärförbundets medlemmar direktväljer ledamöter till förtroendeposter inom SVF och SVS. Nedan anges vilka förtroendeposter som är aktuella för i år.

Valet sker under hösten men kandidater till posterna ska nomineras senast den 1 juli 2013.

Utnyttja möjligheten att nominera kandidater!

Nominering – hur gör man?

- **Valet 2013 avser:**
  - Ordförande och tre övriga ledamöter i förbundsstyrelsen
  - Ordförande i SVS
  - Vice ordförande i SVS (fyllnadsval för en period på ett år)
  - Ledamöter samt ersättare i fullmäktige
- **Alla förbundsmedlemmar** som är röstberättigade kan nominera kandidater till förtroendeposterna och är också valbara. Mandatperioderna kommer under en övergångsfas att förlängas men är fortfarande två år i valet 2013 med tillträde den 1 januari 2014.
- **Nominering ska vara skriftlig** (kan även ske via e-post) och innehålla följande uppgifter för att vara giltig:
  - Namn på den nominerade kandidaten, personnummer och alla kontakt- och adressuppgifter.
  - Vilken av ovanstående förtroendeposter som avses.
  - Skriftlig bekräftelse av den som nominerats att hon/han accepterar att kandidera till den aktuella posten för den gällande mandatperioden.
  - Kontaktadresser till den person som står bakom nomineringen.

  Det finns en särskild nomineringsblankett på veterinärförbundets hemsida www.svf.se, Förbundet/Blanketter/Övriga blanketter. Den går även att beställa via e-post, office@svf.se alternativt genom att ringa kansliet, 08-545 558 20.
- **Nuvarande innehavare** av posterna som valet avser kan nomineras för omval om de accepterar det.
- **Samtliga ledamöter** i förbundsstyrelse respektive SVS kollegium finns publicerade i varje nummer av SVT. Listan på nuvarande fullmäktiges ledamöter finns på den lösenordsskyddade delen på förbundets hemsida www.svf.se, under fliken *Förbundet* och *Fullmäktige*. Medlemmar kan även få den informationen från förbundskansliet.
- **Nomineringen ska vara förbundskansliet tillhanda senast den 1 juli 2013.**

noterat

Belöning till veterinär för framstående doktorsarbete

Kungl Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA) firade den 28 januari sin 200-årsdag med en högtidssammankomst i närvaro av kung Carl XVI Gustaf och drottning Silvia. Under sammankomsten delades ett antal priser och belöningar ut, varav akademiens belöning för framstående doktorsarbete gick till veterinär Ingrid Ljungvall.

Foto: Mats Gerentz

Ingrid Ljungvall fick ta emot KSLAs belöning för framstående doktorsarbete vid akademiens högtidssammankomst den 28 januari.

Ingrid Ljungvall har studerat kronisk hjärtklaffsdegeneration hos hund och har i sitt avhandlingsarbete bland annat tillämpat två avancerade digitala tekniker för att registrera olika aspekter på hjärtats funktioner: digital signalanalysteknik för analys av blåsljud samt tredimensionell ultraljudsteknik för registrering av bland annat rörelserna i olika delar av hjärtmuskulaturen. Såvitt det är känt är det första gången dessa tekniker använts för att detektera den studerade sjukdomen och sannolikt kan de metoder som utvecklats i avhandlingen även tillämpas inom andra delar av veterinärmedicinen.

Belöningen delades ut i Stockholms stadshus av HM Konungen.

Rapport från förbundsstyrelsen i december 2012

Veterinärförbundets styrelse träffades för årets sista möte den 6 december förra året. Bland annat välkomnades en ny styrelseledamot, och riktlinjer för förbundets ekonomiska arbete drogs upp.

Förra årets sista styrelsemöte blev som vanligt en crossover mellan den gamla och nya styrelsen där några ledamöter går och några nya kommer. Detta år – en in och en ut. Ny styrelseledamot från och med 2013 är Lotta Möller. Vi hälsar dig välkommen in i styrelsearbetet.

Olof Skarman lämnade styrelsen efter många års engagemang och avtackades för gott styrelsearbete. Han önskades ett stort lycka till med de nya arbetsuppgifter som väntar honom.

VERKSTÄLLANDE UTSKOTTET 2013

Styrelsens verkställande utskott (VU) kommer under innevarande år precis som 2012 att bestå av förbundsordförande Torsten Jakobsson, vice ordförande Anders Forslid och styrelseledamoten Karin Lundborg. Kanslichefen Per Carlsson sitter med i VU som sekreterare och länk till kansliet.

NYA VISIONER

Styrelsen gick igenom några av de stora frågorna som varit i fokus under året. Nya visioner för både förbund, styrelse och arbetsgrupper är under utarbetande. Det känns som om vi ganska snart kan publicera tankarna och på de olika nivåerna inom förbundet börja arbeta mer strukturerat mot uppsatta mål och visioner.

FÖRBUNDETS EKONOMI

En stor del av styrelsemötet ägnades åt att bearbeta 2012 års ekonomiska utfall och preliminärt budgetarbete inför nästa år. Budget 2013 diskuterades utifrån kanslichefens underlag och styrelsen informerade sig ingående om flera av posterna. För att inte över tid urholka förbundets finanser är det av stor vikt att hålla kontroll på utgifterna och att se över möjligheterna till ökade intäkter. Därmed kan förbundet hålla en ekonomisk balans i enlighet med tidigare fattade beslut.

Under 2013 kommer flera åtgärder för att förbättra förbundets ekonomi att genomföras och den är därför ett stort återkommande ärende på kommande styrelsemöten. På uppsidan ekonomiskt kan noteras att det finns ett antal uppslag till nya intäkter till förbundet. Förbundets marknadsföringsgrupp var aktiv under 2012 och förhoppningsvis kan arbetet resultera i intäkter under 2013.

FORTSATT OMSTRUKTURERING PÅ VETERINÄRMARKNADEN

Den stora och snabba omstruktureringen av ägarförhållandena på den veterinära marknaden diskuterades. Olof Skarman redogjorde för positionerna och det enda som verkar helt säkert är att denna förändringsvåg inte är över än. Styrelsen avser att fortlöpande inhämta information om vad som sker på marknaden så att förbundet kan agera handlingskraftigt när så behövs och inte kommer på efterkälken informationsmässigt.

VETERINÄRKONGRESSEN

2012 års Veterinärkongress diskuterades. Det vetenskapliga programmet fick genomgående goda vitsord. Utställningen/mässan lockar fortfarande stort och styrelsen tillsammans med SVS kommer fortlöpande att se över formatet för att söka förbättringar och för att öka intresset för kongressen.

JK Larsson
ledamot i förbundsstyrelsen

Betala medlemsavgiften via autogiro

Blanketten Autogiroanmälan fylls i. Den finns på vår hemsida www.svf.se, under BLANKETTER och Rörande SVF. Du kan också kontakta kansliet, så sänder vi blanketten till dig. När vi fått blanketten i retur kommer avgifterna i fortsättningen att dras från ditt konto varje månad.

Vilken är din diagnos? – Svar

SVAR

EKG 1: Frekventa sinusarrester på upp till två sekunder.

EKG 2: Andra gradens AV-block Mobitz typ 2.

DISKUSSION

Före atropininjektionen ses frekventa sinusarrester på upp till två sekunder och en medelhjärtfrekvens på 100 slag per minut (växlande mellan 30–150 slag/minut) (Figur 1). Man ser även QRS-komplex med låg amplitud, vilket ofta beror på att den elektriska ledningen förhindras på grund av t ex perikardiell effusion, pneumo/hydrotorax, fetma, subkutant ödem etc. Det kan även ses vid hypotyreos. Tyreoideastatus var normal hos denna hund.

Efter en atropininjektion förväntas hjärtfrekvensen öka med 50–100 procent förutsatt att retledningssystemet är intakt. Hos denna hund ses efter atropininjektionen en kammarfrekvens på i medeltal 80 slag per minut, och en förmaksfrekvens på 120 slag per minut (Figur 2). Detta innebär att det sannolikt föreligger ett retledningshinder. Då ingen förändring av P–R-intervallet ses, bedöms detta som ett andra gradens AV-block Mobitz typ 2. Mobitz typ 2 AV-block bedöms generellt som mer allvarliga än typ 1 då de kan ha en tendens att utveckla sig till ett tredje gradens AV-block.

Sinusarrest kan förekomma hos raser som är benägna att få sick sinus syndrome, såsom dvärgschnauzer. Upp till fyra sekunders sinusarrest ses dock ofta på Holter-undersökningar, som en normalvariation, och symtom brukar ses först vid arrester på över sex till sju sekunder. Att patienten efter atropininjektionen övergår till ett andra gradens AV-block tyder på att den har block i flera led, vilket brukar tala för en mer generellt utbredd skada, t ex fibros i retledningssystemet. Ett 24-timmars EKG (Holter) rekommenderas för vidare diagnostik. Vid symtom är behandling med en pacemaker indicerat.

EKG-fall av intresse för publicering i SVT kan skickas till Anna Tidholm, c/o SVT-redaktionen. Registreringen bör vara avledning II med hastigheten 50 mm/sek och amplituden 1 cm = 1 mV. Både kompletta fallbeskrivningar och frågeställningar riktade till Anna Tidholm tas emot.

noterat

Evidensia köper upp kvarvarande ATG-kliniker

Djursjukvårdsgruppen Evidensia meddelade den 1 februari att man stärker sin position inom svensk hästsjukvård genom att ta över ATGs kvarvarande kliniker i Boden, Gävle, Täby och Södertörn. Evidensia äger därmed totalt 15 djursjukhus och kliniker inriktade på häst – från Helsingborg i söder till Boden i norr.

– Vi har ambitionen att skapa en större rörlighet och flexibilitet inom gruppen. Det innebär exempelvis att specialister från Helsingborg och Strömsholm även kommer att verka på mindre kliniker ute i landet när behov uppstår, förklarar Donald Ribbentjärn, divisionschef Häst i Evidensia Djursjukvård.

Evidensia är norra Europas största djursjukvårdsgrupp med såväl bas- som specialistvård för hundar, katter, hästar och exotiska djur. I Evidensia ingår ca 60 djursjukhus och kliniker i Sverige, Norge och Finland. Gruppen omsätter över 900 miljoner kronor och behandlar varje år fler än 500 000 patienter, varav mer än 465 000 smådjur och ca 35 000 hästar.

BSE-provtagning av friska nötkreatur upphör

EUs krav på provtagning för bovin spongiform encefalopati (BSE) av alla nötkreatur över 72 månader i samband med slakt försvinner efter den 15 mars. Nötkreatur äldre än 48 månader som avlivas, självdör, nödslaktas eller får anmärkning vid besiktning före slakt kommer även fortsättningsvis att provtas för BSE. Det gäller också djur med symtom som skulle kunna tyda på BSE. De åtgärder som görs för att skydda människor och djur vid positiva BSE-fall fortsätter. Det innebär att delar av idisslare som skulle kunna sprida BSE-smitta, t ex hjärnan, aldrig får användas till livsmedel och att det finns stränga foderregler för att undvika att djur smittas via foder.

Det första fallet av BSE upptäcktes i Storbritannien 1986 och 1998 infördes en övervakning för sjukdomen i hela EU. 2001 utökades övervakningsprogrammet men sedan dess har antalet fall stadigt sjunkit och 2012 påvisades bara 18 positiva fall. BSE har bara registrerats en gång i Sverige, 2006. Det var då en typ av sjukdomen som anses vara åldersrelaterad och sannolikt uppkommer utan smitta.

Det kraftigt förbättrade läget har gjort att 25 medlemsstater, däribland Sverige, kommer att kunna upphöra med provtagningen av friska slaktdjur.

IN MEMORIAM

Hans Näslund in memoriam

Veterinär Hans Näslund från Slöinge i Halland har efter en kort tids sjukdom avlidit i en ålder av 54 år. Han efterlämnar makan Anna och pojkarna Ernst, Elof och Fridolf.

Hans var bördig från Kramfors i Ångermanland. Han examinerades vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala 1984 och ganska snart ledde hans stora travintresse honom att arbeta med hästar. Första arbetsplatsen var Sollefteå Djursjukhus under ledning av veterinär Jan Wilhelmsson. Nästa steg var Hälsinglands Djurklinik där Hans fick en trogen kamrat och en uppskattad mentor i dess ägare och chef, Matts Olof Nord. Längst var Hans verksam på Hallands Djursjukhus i Slöinge där han var en erkänt duktig och mycket omtyckt veterinär, flitigt anlitad som rådgivare och expert i hästortopedi och -kirurgi.

Hans älskade travsporten och hade ett makalöst minne. Han kom ihåg hästarnas skador, namn, stamtavlor, tävlingsresultat, löpningsförlopp många år tillbaka i tiden. Han var ordförande i avelsvärderingsnämnden för den varmblodiga travhästen där hans omfattande kunskaper om travsport kom väl till användning. Hans var även medlem i examinationskommittén för hästspecialister sedan 2001 och gruppens ordförande sedan 2010.

Jag lärde känna Hans 1985 då vi arbetade tillsammans på Sollefteå Djursjukhus. Det blev början till en livslång vänskap med denna intellektuella, tänkande och filosofiskt lagda person. Hans var en utpräglad bibliofil. Han älskade sina böcker och utrustade hemmet med ett omfattande bibliotek där han kunde omge sig med skönlitteratur och poesi. Hans levde med en ständig närhet till bokcitat och filmupplevelser. Mitt under en morgonrond på djursjukhuset kunde han plötsligt inflika en passande mening eller passage ur en film eller bok, dessvärre oftast utan att vi kolleger kände igen eller kunde fylla i fortsättningen, men alltid till vår stora uppskattning och munterhet.

Man kunde aldrig förutse vilken vändning en diskussion med Hans skulle ta: som när jag berättade att Hallands Rikshäst 2013 heter Stalker, utbrast Hans att ”Stalker” var en av hans absoluta favoritfilmer som handlar om tre män som försöker ta sig in i ett postapokalyptiskt område kallad ”zonen”. Regissören Andrej Tarkovskij avslöjar på sin dödsbädd i Paris 1986 zonens hemlighet: ”Zonen är en zon, zonen är livet och människan kan antingen gå under eller överleva när hon tar sig igenom detta liv. Om hon klarar det eller inte beror på hennes känsla av egenvärde”.

Hans var nöjd med sitt liv – som han själv uttryckte det bestod livet av familjen och arbetet som veterinär. Han var hängiven och älskade sin Anna, sina pojkar och familjelivet. Hans älskade också sitt Norrland, dess natur, människor och fiske som låg honom speciellt varmt om hjärtat.

Jag och många med mig kommer att djupt sakna en kollega som gick bort alldeles för tidigt och som hade haft så mycket erfarenhet och kunskap att dela med sig av till nästa generation hästveterinärer.

Marjaana Alaviuhkola

Guldfågeln, Kalmar Lantmän och kycklinguppfödarna i sydöstra Sverige bedriver ett nära samarbete för utveckling av slaktkyckling från uppfödning till slakt, marknadsföring och försäljning av kycklingprodukter. Guldfågeln slaktar idag 20 miljoner kycklingar per år. Uppfödningen av svenska slaktkycklingar beräknas öka i takt med att vi äter allt mer kyckling i Sverige per år.

Welfare Veterinär

Guldfågeln har under lång tid vuxit och vi är övertygade om att vi ska fortsätta växa. Kyckling är ett köttslag, som i den globaliserade värld som vi lever i, kommer att öka. Vi söker därför en veterinär som ska driva våra Welfare-frågor.

Du ska tillsammans med Guldfågeln, Kalmar Lantmän samt kycklinguppfödarna bevaka hälsoläget och driva utvecklingsfrågor för uppfödning och produktion i sydöstra Sverige. Detta sker genom att följa utvecklingen nationellt och internationellt genom täta kontakter med avelsföretag, kycklinguppfödare och foderindustrin. Du ska fungera som stöd för uppfödarna vilket kräver besök i stallarna.

Du är en drivande och resultatinriktad person i arbetet med att utveckla svensk fjäderfäproduktion. Erfarenhet av fjäderfä är en merit men inget krav. Med ditt intresse för fjäderfä, tillsammans med den stora erfarenhet näringen besitter, ska vi fortsätta bygga en unik kompetens.

Eftersom arbetet innebär mycket externa kontakter måste du vara kommunikativ och kunna uttrycka dig i både tal och skrift.

Ytterligare upplysningar om tjänsten lämnas gärna av Jimmy Samuelsson, Guldfågeln, 0485-495 10 eller Conny Kalmteg, Kalmar Lantmän, 0480-611 80.

Din ansökan skickar du senast den 18 mars 2013 till
Personalchefen, Kalmar Lantmän, Box 833, 391 28 Kalmar
eller via e-post till jan.johansson@kalmarlantman.se.

GuldFågeln
Det bästa av svenska kycklingar

Kalmar Lantmän

KONGRESSER & KURSER

Svenska

Januari–mars -13. Endagskurs Epizootisjukdomar, Luleå, Umeå, Sundsvall, Norrköping, Uppsala, Jönköping, Göteborg, Karlstad, Kristianstad, Helsingborg. Arr: SVA och Jordbruksverket. Info: www.jordbruksverket.se/kurserochseminarier

v 9

1–2/3 -13. Kurs Myths and misconceptions, Göteborg. Arr: Svenska sällskapet för djurtandvård. Info: www.ssdt.se

v 10

5–6/3 -13. International practical equine dermatology – a 2-day case-based course, Strömsholm. Arr: vetPD. Info: www.vetpd.com

6/3 -13. Symposium Behandling av kronisk smärta med fokus på osteoartros hos hund, Täby. Arr: Novartis. Info: annakarin.lindberg@novartis.com, 070-8893281

6/3 -13. Näringslivsdag med jobbtorg, Uppsala. Arr: SLU. Info: marie.sterning@slu.se, 018-67 14 52

8–9/3 -13. Kurs Cytologi fördjupning, Knivsta. Arr: VeTA-bolaget. Info: www.vetabolaget.se

v 11

NY 13/3 -13. Symposium Nya veterinära utmaningar i stora grisbesättningar! (i anslutning till Svenska Djurhälsovårdens vårkonferens 12–13/3 -13), Västerås. Arr: Boehringer Ingelheim Vetmedica. Info: annette.mahony@boehringer-ingelheim.com (se annons i denna tidning)

12–13/3 -13. Svenska Djurhälsovårdens vårkonferensen 2013, Västerås. Info: www.svdhv.se

14/3 -13. Seminarium om Leishmanios hos hund, Malmö. Arr: L Gunnarsson SVA och Virbac Animal Health. Info: virbac@virbac.se, www.virbac.se

v 12

19/3 -13. Seminarium om Leishmanios hos hund, Stockholm. Arr: L Gunnarsson

SVA och Virbac Animal Health.
Info: virbac@virbac.se, www.virbac.se

19–20/3 -13. Konferens Djursjukvård – en bransch i utveckling, Stockholm.
Info: www.conductive.se

21–22/3 -13. Kurs Akut & intensivvård, hund & katt, för mindre/medelstora kliniker, Uppsala. Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

22–23/3 -13. International practical equine neonatology – a 2-day case-based course, Helsingborg. Arr: vetPD.
Info: www.vetpd.com

23/3 -13. Föreläsning Immunotherapy, Knivsta. Arr: SSVO och Ögonpanelen.
Info: www.ssvo.se

v 13

25–27/3 -13. Kurs Anestesiologi steg 2, hund och katt, Knivsta.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 14

4–5/4 -13. Kurs Ultraljud smådjur, fördjupning buk, Göteborg.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 15

12–13/4 -13. Kurs Praktisk mjukdelskirurgi för smådjursveterinärer, Ultuna.
Arr: Universitetsdjursjukhuset vid SLU.
Info: Birgitta.Ostlund-Wiberg@uds.slu.se

v 16

19–20/4 -13. Kurs Oftalmologi (av SVS rekommenderad kurs), Sigtuna.
Arr: Jamaren. Info: www.jamaren.se

19–21/4 -13. VeTA-dagarna, Helsingborg. Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 17

NY 24/4 -13. Cardio Workshop, Upplands Väsby. Arr: Kruuse. Info: Anders Hildebrand, anders.hildebrand@kruuse.com, 070-101 67 17, www.kruuse.com, www.kruuse.com/kurser
(se annons i denna tidning)

NY 25–26/4 -13. Grundläggande ultraljudskurs, Kungens Kurva. Arr: Kruuse.
Info: Anders Hildebrand, anders.hildebrand@kruuse.com, 070-101 67 17, www.kruuse/com, www.kruuse.com/kurser
(se annons i denna tidning)

v 18

3–4/5 -13. Kurs Neurokirurgi-diagnostik och behandling, Rånäs slott.
Arr: Skalpellen. Info: www.skalpellen.se

v 19

NY 7–8/5 -13. External skeletal fixation – practical course, Stockholm. Arr: VeTA-bolaget. Info: www.vetabolaget.se
(se annons i denna tidning)

v 20

13–17/5 -13. Kurs i artificiell insemination av hund, Arbrå. Arr: CaniRep HB.
Info: Catharina Linde Forsberg, canirephg@gmail.com, 0708-36 36 23

NY 16/5 -13. Diagnostisering och behandling av allergisk hudsjukdom hos hund och katt, Täby.
Arr: Novartis Animal Health.
Info: annakarin.lindberg@novartis.com, 070-8893281
(se annons i denna tidning)

v 25

17–20/6 -13. IX European symposium on poultry welfare, Uppsala. Info: www-conference.slu.se/poultrywelfare2013

v 36

6–7/9 -13. Kurs Colic in the horse, Strömsholm. Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 37

11–14/9 -13. 11th International conference by EurSafe (European society for food and agricultural ethics), Uppsala.
Info: www.slu.se/eursafe2013

v 39

26–27/9 -13. Kurs Grundläggande mjukdelskirurgi, smådjur del 1, Uppsala.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 40

3–4/10 -13. Kurs Röntgenteknik, -anatomi hund och katt, grund, Göteborg.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

Distriktsveterinärerna *Vi söker en*

Klinikchef Gotland

Engagerad ledare med kunden i fokus

Vill du leda vår verksamhet i praktikområdet Gotland? Ser du värdet av engagerade medarbetare och brinner för att coacha och leda?

Du har ingående kunskap och erfarenhet inom ämnesområdet sällskapsdjur. Specialistkompetens är meriterande men inte ett krav.

Tjänsten är ett uppdrag som kombineras med kliniskt arbete med sällskapsdjur. Placering vid vår mottagning i Roma.
Sista ansökningsdag 2013-03-15

För information och ansökan se:
www.distriktsveterinarerna.se/ledigajobb

Välkommen med din ansökan

v 42

18–19/10 -13. Kurs Ultraljud smådjur, grundläggande buk, Uppsala.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 43

24–25/10 -13. Kurs Röntgendiagnostik för smådjurspraktiker, Göteborg.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 45

7–8/11 -13. Veterinärkongressen, Uppsala.
Arr: SVS och SVF. Info: Marianne Lundquist, SVF, 08-545 558 27, marianne.lundquist@svf.se, www.svf.se

8–9/11 13. Kurs Kundservice & kommunikation, fördjupning, Uppsala.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 46

13–15/11 -13. Kurs Anestesiologi steg 2, Knivsta. Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 47

21–22/11 -13. Kurs Grundläggande mjukdelskirurgi, smådjur del 2, Uppsala.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 49

4–6/12 -13. Kurs Anestesiologi steg 3, Göteborg. Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

Internationella

Fler internationella kurser hittar du på Vet Agendas hemsida: www.vetagenda.com och på British Small Animal Veterinary Associations hemsida: www.bsava.com

v 9

28/2–1/3 -13. International Mastitis Course, Vejle, Danmark. Arr: Cornell University, Aarhus University, Nordvacc Läkemedel AB.
Info: www.nordvacc.se

v 10

6–9/3 -13. WSAVA FASAVA 38th Annual congress 2013, Auckland, Nya Zeeland.
Info: www.wsava2013.org

9–10/3 -13. Equine thoracic, cardiac, abdominal and ocular ultrasound days, Weilerswist-Müggenhausen, Tyskland.
Arr: Arbeitsgruppe Pferd.
Info: www.agpferd.com

v 14

3–7/4 -13. Veterinary chiropractic course Sacropelvic (module I), Sittensen, Tyskland. Arr: IAVC.
Info: www.i-a-v-c.com

3–7/4 -13. NoVAS/IVAS basic course on veterinary acupuncture – session IV, Oslo. Info: www.novas.dk
(SVT 3/12)

5–6/4 -13. International practical equine endoscopy – gastrointestinal, urogenital & respiratory tract – a 2-day course, Århus, Danmark. Arr: vetPD.
Info: www.vetpd.com

Växa Sverige söker

Djurhälsoveterinär

Vill du

- arbeta med mjölkföretag och brinner för förebyggande djurhälsoarbete hos nötkreatur?
- arbeta självständigt samtidigt som du jobbar i ett team?
- delta i olika utvecklande projekt?
- utbilda personal och djurägare?

Då ska du arbeta som djurhälsoveterinär hos oss!
Tjänsten är en tillsvidareanställning med placeringsort Borlänge

Läs mer på www.vxa.se

Har du frågor är du välkommen att kontakta oss

Jannika Hallén Landin, affärsområdeschef Rådgivning & Djurhälsa, 070-564 56 54
Facklig förtroendeman för SVF, djurhälsoveterinär Jan Sundberg, 070-326 98 02

Ansökan senast 1 mars 2013 www.vxa.se/Personalforstarkning

www.vxa.se

VÄXA SVERIGE

5–7/4 -13. Equine Physiotherapy Days: The sacroiliac-hindlegs motion circuit, Bingen och Waldalgesheim, Tyskland. Arr: Arbeitsgruppe Pferd och Tierklinik Binger Wald. Info: www.agpferd.com och Arno Lindner, arnolindner@t-online.de

v 15

10–14/4 -13. Veterinary chiropractic course Integrated (module V), Sittensen, Tyskland. Arr: IAVC. Info: www.i-a-v-c.com

v 16

19–20/4 -13. International investigation & treatment of neurologic, neuro-muscular & muscular conditions – a 2-day course, Oslo, Norge. Arr: vetPD. Info: www.vetpd.com

v 18

1–5/5 -13. Veterinary chiropractic course Thoracolumbar (module II), Sittensen, Tyskland. Arr: IAVC. Info: www.i-a-v-c.com

2–4/5 -13. World conferece on veterinary education, Bangkok, Thailand. Arr: World Veterinary Association (WVA). Info: www.worldvet.org

v 19

8–11/5 -13. International conference on diseases of zoo and wild animals 2013, Wien, Österrike. Arr: IZW, Tiergarten Schönbrunn, EAZWV. Info: www.zoovet-conference.org

v 20

13–14/5 -13. 29th NKVet symposium: Mastitis – new knowledge on diagnostics and control on modern dairy farms, Reykjavik, Iceland. Info: www.nkvet.org

v 21

23–26/5 -13. World veterinary dental congress, Prag, Tjeckien. Info: http://2013.ecvd.info/

NY 25–26/5 (samling 1) + 14–15/9 (samling 2) -13. Kurs i atferdsproblemer hos hund og katt – kliniske kasus, nära Oslo, Norge. Arr: Universitetet for miljø- og biovitenskap. Info: www.umb.no/sevu

v 23

8–9/6 -13. NoVAS/IVAS basic course on veterinary acupuncture – session Exams, Helsingfors. (SVT 3/12)

v 25

19–23/6 -13. Veterinary chiropractic course Cervical (module III), Sittensen, Tyskland. Arr: IAVC. Info: www.i-a-v-c.com

v 32

7–11/8 -13. Veterinary chiropractic course Extremities (module IV), Sittensen, Tyskland. Arr: IAVC. Info: www.i-a-v-c.com

NY 14–15/9 -13 (samling 2). Kurs i atferds-problemer hos hund og katt – kliniske kasus, nära Oslo, Norge. Arr: Universitetet for miljø- og biovitenskap. Info: www.umb.no/sevu

v 37

11–15/9 -13. Veterinary chiropractic

BROMEE DJURSJUKVÅRD

Bromee Djursjukvård äger och driver Östersunds Djursjukhus, Östersunds Hästklinik, Åre Djurklinik och Djurkliniken i Sundsvall. Tillsammans är vi drygt 60 anställda, varav 25 veterinärer. Fokus ligger på hög tillgänglighet av kvalificerad djursjukvård. Djursjukhuset i Östersund har öppet dygnet runt med veterinär och djursjukskötare i tjänst på kliniken även nattetid. Djurkliniken i Sundsvall har i dagsläget jour dygnet runt med veterinär och djursjukvårdare i beredskap nattetid. Verksamheten har utvecklats i snabb takt under året och vi avser att utöka bemanningen och ha öppet dygnet runt även i Sundsvall. Därför söker vi nu nya medarbetare.

Djurkliniken i Sundsvall bedriver kvalificerad djursjukvård i välutrustade och moderna lokaler. I dagsläget har kliniken drygt 20 medarbetare, varav åtta veterinärer.

På kliniken finns poliklinisk avdelning, tandavdelning, bilddiagnostisk avdelning, välutrustat laboratorium och kirurgiavdelning. På kliniken utförs ortopedisk kirurgi (artroskopi, frakturkirurgi, TTA, TPLO) av våra egna ortopeder samt såväl akut som elektiv mjukdelskirurgi. Kliniken fungerar även som remissinstans för andra kliniker i regionen.

Semestervikariat
Vi söker klinikveterinärer samt djursjukvårdare/djurvårdare inför sommaren 2013.

Klinikveterinär med specialistkompetens i kattens och hundens sjukdomar
Tillsvidareanställning 100 %
Du kommer att vara med och utveckla den kliniska verksamheten samt ansvara för veterinärgruppens kompetensutveckling. Erfarenhet av ortopedi är meriterande, det är dock inget krav.

Klinikveterinär
Tillsvidareanställning 100 %
Vi ser gärna att du har erfarenhet av kirurgi.

Leg djursjukskötare/djursjukvårdare med C15
2 x Tillsvidareanställning 100 %
Vi ser gärna att du har erfarenhet av anestesiologi.

Östersunds Djursjukhus · Djurkliniken i Sundsvall · Östersunds Hästklinik · Åre Djurklinik

Välkommen med ansökan via e-post till Johan Bromée, johan@bromee.se. Märk ansökan med aktuell tjänst. Urval och intervjuer kommer att ske fortlöpande. Tillträde enligt överenskommelse. För mer information kontakta Johan Bromée, på tfn: 070-621 95 31 eller via facebook. Läs även mer om lediga tjänster på djurkliniken.se.

COURSE INTEGRATED (MODULE V), Sittensen, Tyskland. Arr: IAVC.
Info: www.i-a-v-c.com

12–14/9 -13. 17TH ANNUAL CONFERENCE OF THE EUROPEAN SOCIETY FOR DOMESTIC ANIMAL REPRODUCTION (ESDAR), Bologna, Italien.
Info: www.mvcongressi.com/dati/calendarioeventipdf/1424_0.pdf

14–17/9 -13. 1ST WORLD VETERINARY GOLF CHAMPIONSHIP, Prag Tjeckien.
Info: www.vetgolf.eu

v 38

17–20/9 -13. WORLD VETERINARY CONGRESS, Prag, Tjeckien.
Info: www.wvc2013.com/en/home

v 40

NY 3–5/10 -13. 13TH CONGRESS OF THE WORLD EQUINE VETERINARY ASSOCIATION (WEVA) IN 2013, Budapest, Ungern.
Info: www.weva2013budapest.com

v 45

8–9/11 -13. INTERNATIONAL PRACTICAL EQUINE ENDOCRINOLOGY – A 2-DAY PRACTICAL & CASE-BASED COURSE, Oslo, Norge.
Arr: vetPD. Info: www.vetpd.com

STRÖMSHOLM
SPECIALISTDJURSJUKHUSET
HUND•KATT
EVIDENSIA

Vi söker...

Vårdföreståndare

Hundfysioterapeut, Dipl. Hundmassör

Leg. Djursjukskötare och Djurvårdare

Semestervikarier

Besök www.stromsholmdjursjukvard.se/ledigatjanster för mer information.

Strömsholm Djursjukvård ingår i Evidensia Djursjukvård. Evidensia är norra Europas största och veterinärmedicinskt ledande djursjukvårdsgrupp med ett komplett erbjudande av bas- och specialistvård till hundar, katter, hästar och exotiska djur. I Evidensia ingår mer än 55 djursjukhus och kliniker i Sverige, Norge och Finland. Gruppen omsätter över 900 miljoner kronor och behandlar varje år mer än 490 000 patienter, varav mer än 465 000 smådjur och ca 25 000 hästar. www.evidensia.se

WWW.STROMSHOLMDJURSJUKVARD.SE

SVERIGES VETERINÄRFÖRBUND

FÖRBUNDSSTYRELSE

Ordförande	*Telefon*
TORSTEN JAKOBSSON	070-372 95 10
Vice ordförande	
ANDERS FORSLID	0413-55 32 20
PER JONSSON	0155-28 33 18
JK LARSSON	0920-25 36 50
KARIN LUNDBORG	0512-229 19
LOTTA MÖLLER	073-964 20 78
LARS-ERIK STABERG	070-438 98 78
LOTTA TERNSTRÖM HOFVERBERG	073-151 22 50
MARJA TULLBERG	070-627 77 36

ANSTÄLLDA VETERINÄRERS FÖRENING – AVF

STYRELSE

Ordförande	*Telefon*
FREDRIKE RITTER	0768-23 35 88
Vice ordförande	
ELEONOR FREDLER	070-341 19 41
Sekreterare	
TONE LINDVÅG	070-260 90 10
Kassör	
SHWAN KAREEN	070-798 68 68
Ledamöter	
KAJSA GUSTAVSSON	070-980 09 65
LARS-GÖSTA LARSSON	070-851 98 42
MARIA LECLERCQ	076-770 62 62

FÖRETAGANDE VETERINÄRERS FÖRENING – FVF

STYRELSE

Ordförande	*Telefon*
JOHANNA HABBE	070-522 04 90
Sekreterare	
RITVA KROKFORS WRETEMARK	070-397 35 17
Kassör	
ANN-MARI KJELLGREN	0761-12 71 05
Ledamot	
ANDREAS SANDIN	0730-68 15 94
Suppleant	
SUSANNA HULTBERG	0524-233 75

I veterinärförbundet ingår förutom dessa funktioner ett antal råd, kommittéer och nämnder. Samtliga förtroendevalda förbundsmedlemmar listas på hemsidan www.svf.se

SVERIGES VETERINÄRMEDICINSKA SÄLLSKAP – SVS

KOLLEGIUM

Ordförande:
PER JONSSON

Vice ordförande:
TORKEL EKMAN, ADJUNGERAD

ERIKA CHENAIS
HÅKAN LANDIN
LENA MALMGREN
VERONICA RONDAHL
ULRIKA WINDAHL

Sektioner inom Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap

FÖRSÖKSDJURSSEKTIONEN

Ordförande:
VERONICA RONDAHL

Sekreterare
ANNA GRANLUND

HUSDJURSSEKTIONEN:

Ordförande
HÅKAN LANDIN

Sekreterare
ANNA OHLSON

HÄSTSEKTIONEN

Ordförande
LENA MALMGREN

Sekreterare
JAN SKIDELL

SEKTIONEN FÖR VETERINÄR FOLKHÄLSA

Ordförande
ERIKA CHENAIS

Sekreterare
CATRIN VESTERLUND-CARLSON

SMÅDJURSSEKTIONEN

Ordförande
ULRIKA WINDAHL

Sekreterare
ANNE-LI LJUNGGREN

Intermezzo i biltelefonens barndom

I Krönikan i nr 1/2013 har beskrivits hur de första biltelefonerna hade många brister och jag drar mig då till minnes en händelse 1977. Efter att en dag ha hämtat läkemedel på apoteket i Nyköping satt jag i bilen och kontrollerade att jag inte hade glömt att beställa något. Min bil var parkerad i en ruta med bilar både framför och bakom min. Jag brukade vanligen koppla telefonens ringsignal till bilens signalhorn för att kunna höra den när jag var inne i ladugårdar. Men det var lätt att glömma att koppla ur den funktionen och det hade jag gjort när jag parkerade denna dag utanför apoteket.

När jag sitter där i bilen ser jag i ögonvrån en gammal tant med käpp som försiktigt och tvekande tänker stappla över gatan. Hon kommer att passera mellan min bil och den framförvarande. När hon befinner sig precis emellan bilarna vrålar plötsligt bilens signalhorn, som alltid dessutom två gånger. Tanten tittar förskräckt upp och får syn på mig i bilen. Jag önskade att jag kunde sjunka genom jorden. Med ett resolut grepp om sin käpp lyfter hon den och slår den ilsket mot bilens motorhuv. Som alla kanske inser gjorde mina stammande ursäkter inte något intryck på henne. Troligen visste hon inte ens att det fanns biltelefoner. Jag valde att snabbt försvinna från platsen rodnande av skam. Senare kunde jag i alla fall konstatera att det inte blev något märke i lacken.

Erik Enfors

Ill: Claes Beck-Friis

PERSONNOTISER

Avlidna

F distriktsveterinär **Nils Ewerlöf** avled den 22 januari 2013. Han föddes 1927 i Tjärby, Västra Götalands län, avlade studentexamen i Halmstad 1946 och veterinärexamen 1956. Efter diverse vikariat anställdes han som extra veterinär i Falköping 1959 och som veterinär i Redvägs extra veterinärdistrikt (Blidsberg) 1965. Från 1967 var han verksam som distriktsveterinär, först i Skänninge och från 1974 i Mjölby med stationeringsort Skänninge. Han pensionerades 1992.

F distriktsveterinär **Stig Holmstedt** avled den 3 november 2012. Han föddes 1922 i Lund, avlade studentexamen i Skara 1941 och veterinärexamen 1948. Han började arbeta som assistent vid patologiskanatomiska avdelningen vid SVA 1950 och som assistentveterinär vid Skåne läns hushållningssällskap 1953. Senare anställdes han som distriktsveterinär i Svenljunga 1958, i Skurup 1967 och i Ystad 1974 med stationeringsort Skurup. Han pensionerades 1987.

F universitetslektor och statsveterinär **Olle Ljungberg** avled den 1 maj 2012. Han föddes 1932 i Dalby, Värmlands län, avlade studentexamen i Karlstad 1951 och veterinärexamen 1958. Han arbetade som konsulent i fisksjukdomar vid SVA från 1960, fiskpatolog vid Laxforskningsinstitutet från 1961 och anställdes som t f statsepizootolog vid SVA 1966 och som laboratorieveterinär där 1967. Han var åter verksam som konsulent i fisksjukdomar vid SVA från 1967 och erhöll tjänst som statsveterinär vid fiskenheten, SVA 1983 och som universitetslektor i fisksjukdomar vid institutionen för patologi, SLU 1990.

Rättelse om Hans Näslund

I SVT 2/13, sidan 66, uppgavs felaktigt under ”Avlidna” att veterinär Hans Näslund var specialist i hundens och kattens sjukdomar. Så var inte fallet, han fick specialistkompetens i hästens sjukdomar 1999. Redaktionen beklagar skrivfelet.

Johan Beck-Friis
chefredaktör, SVT

auktoriserat djursjukhus
SMÅDJURSAKUTEN
EVIDENSIA
Ortoped sökes till Göteborg

Smådjursakuten i Göteborg är ett centralt beläget djursjukhus med jourmottagning och stationärvård. Vi är ca 30 anställda och har tillsammans med Djurklinikerna ca 50 000 besök per år.

Vi söker en kirurg och ortoped som brinner för sitt yrke och som vill bli ansvarig för och utveckla vår operationsavdelning.

Vi har idag en fullt utrustad operationsavdelning med AO-instrument, Hipre placement, TPLO och TTA samt rapid TTA och artroskop. Vi har MR, digitalröntgen och en rehabiliteringsavdelning med Waterwalker.

För mer information kontakta verksamhetsansvarig Katarina Bewig, telefon 031-70 79 884 eller via mail katarina.bewig@smadjursakuten.se alternativt personalansvarig Susanthi Vanel Elgestål på susanthi@smadjursakuten.se.

SVENSK VETERINÄRTIDNING
Box 12 709
112 94 STOCKHOLM

BESÖKSADRESS: **Kungsholms Hamnplan 7**
TELEFON: 08-545 558 34
TELEFAX: 08-545 558 39
HEMSIDA: *www.svf.se*

REDAKTION:
JOHAN BECK-FRIIS
ansvarig utgivare & chefredaktör
TELEFON: 08-545 558 33
MOBIL: 070-717 73 25
E-POST: *johan.beck-friis@svf.se*

SUZANNE FREDRIKSSON
journalist
TELEFON: 08-545 558 32
E-POST: *suzanne.fredriksson@svf.se*

BRITA TRYBOM
redaktionssekreterare, annonser
TELEFON: 08-545 558 34
E-POST: *brita.trybom@svf.se*

LILL OCH KJELL EFVERGREN, EXPONERA
layout
TELEFON: 070-566 5661, 0734-28 26 80
E-POST: *info@exponera.net*

WIKSTRÖMS TRYCKERI AB, UPPSALA
tryckeri

ISSN 0346–2250

UTGIVNINGSPLAN 2013

Nr	Utgivning	Annonsstopp	Manusstopp
1	16 jan	18 dec	11 dec
2	5 feb	16 jan	9 jan
3	26 feb	5 feb	29 jan
4	19 mar	26 feb	19 feb
5	16 apr	19 mar	12 mar
6	14 maj	16 apr	9 apr
7	4 jun	14 maj	7 maj
8–9	26 jun	4 jun	28 maj
10	27 aug	6 aug	30 jul
11	17 sep	27 aug	20 aug
12	8 okt	17 sep	10 sep
13	29 okt	8 okt	1 okt
14	19 nov	29 okt	22 okt
15	11 dec	19 nov	12 nov

SVENSK VETERINÄRTIDNING
Prenumerationspris 2013
Sverige: 1 210 kronor + moms.
Europa: 1 560 kronor + moms i EU.
Utanför Europa: 1 710 kronor.
Medlemmar i veterinärförbundet har 350 kronor i rabatt.

FACKPRESSUPPLAGA 2011
– 3 300 EX

FÖRBUNDSKANSLIET *se sidan 3*